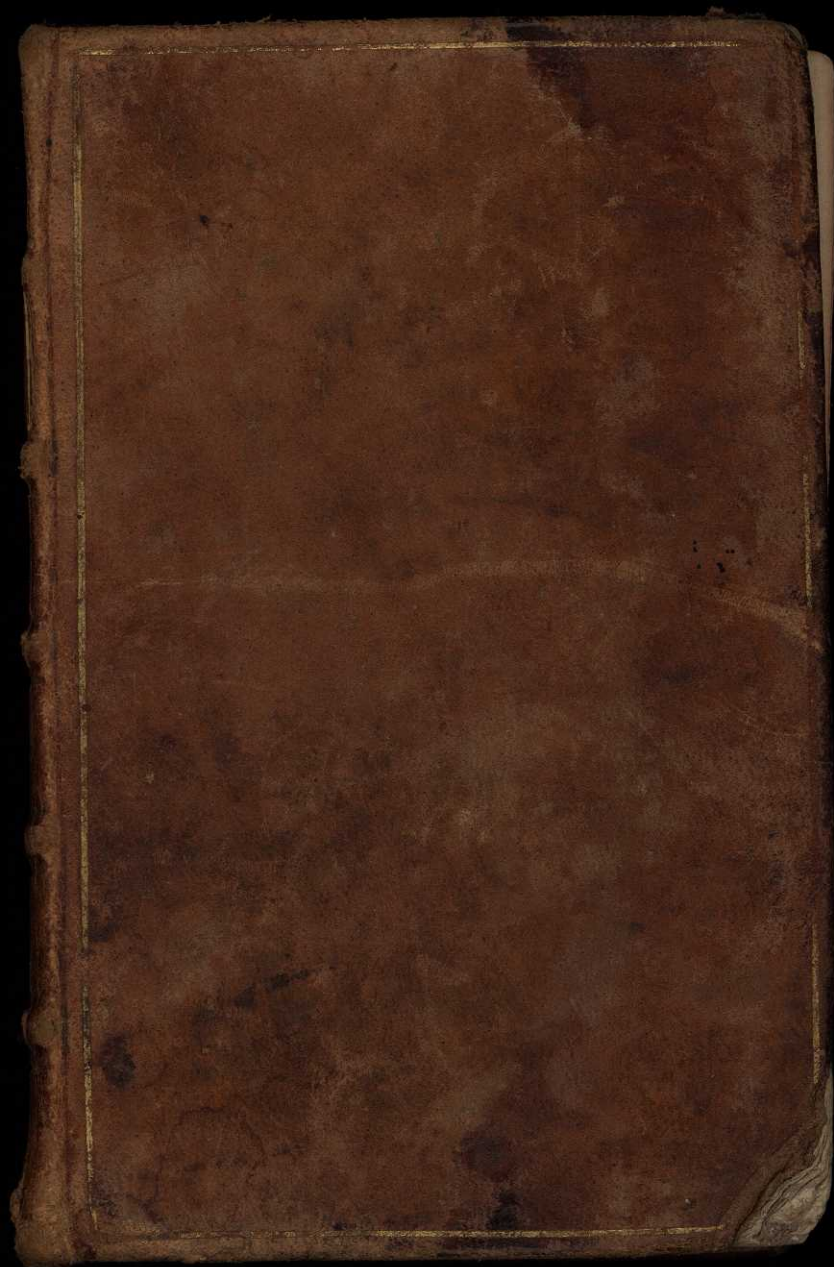

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Medicinska Sektionen

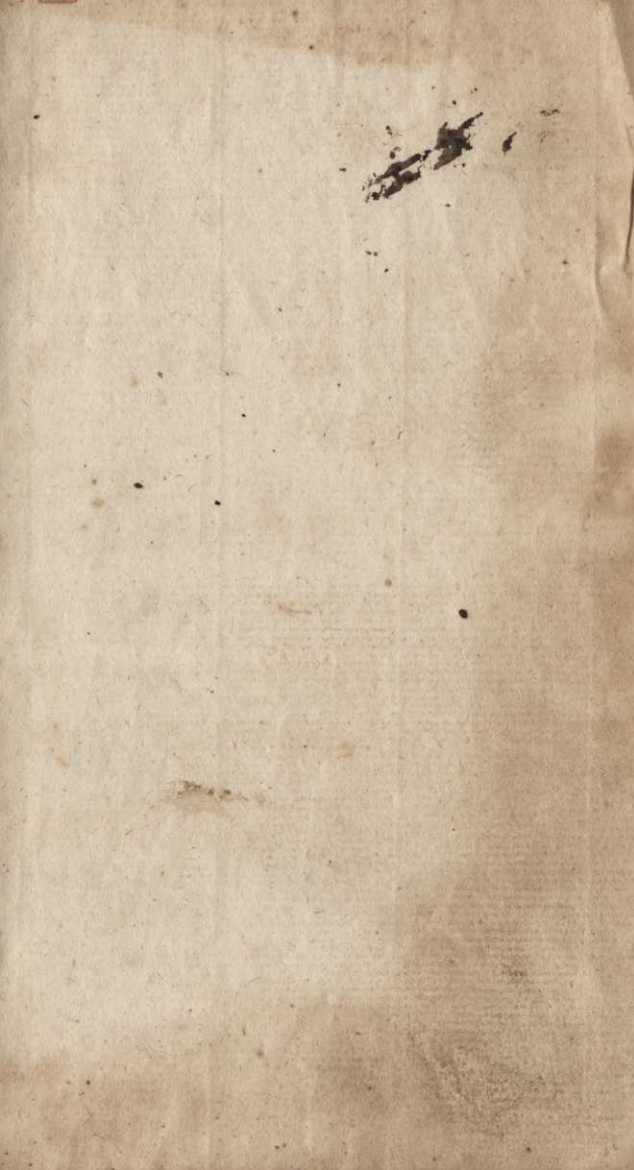
[SS.ä.4183.]

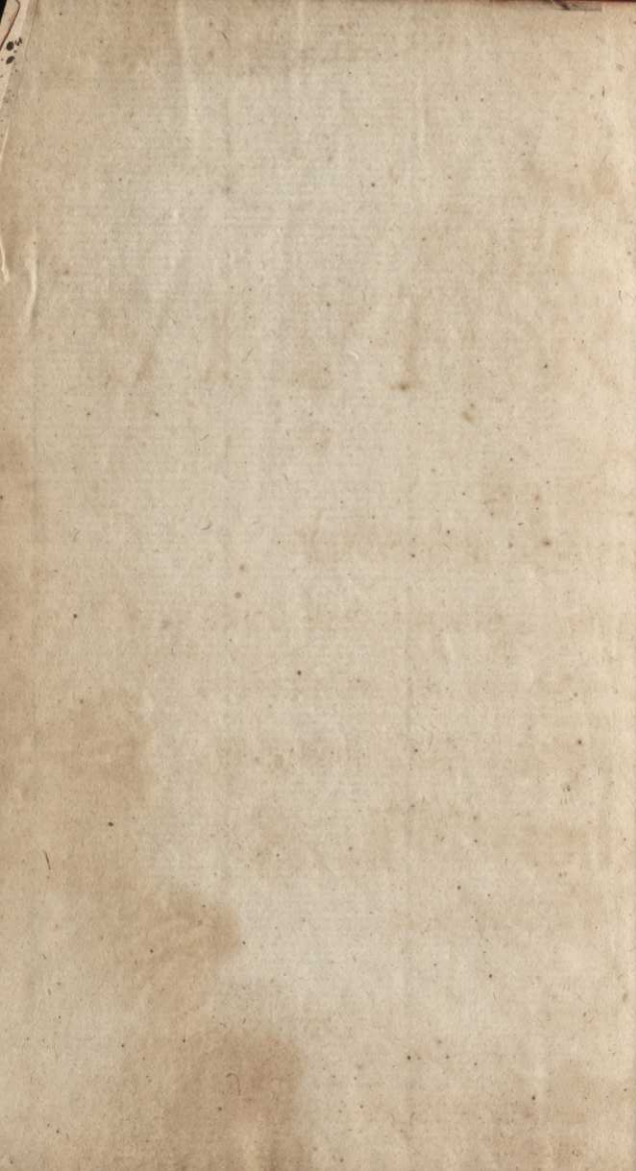
Pehr Dubbs.

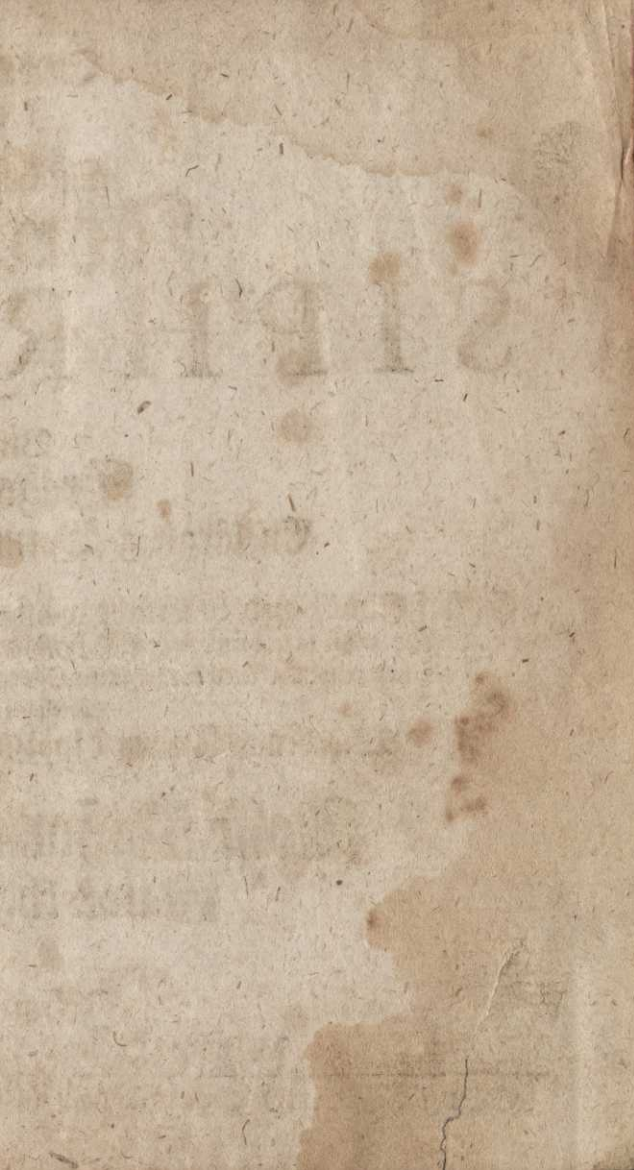
[SS.ä.4183.]

~~Spault~~

Enne
I sitt

Uf Gud

S I P H R

Bthi
Frågor

En lãrgirig Barnm

En / af Gudi / med lifsfrucht wãlsignad
bijsstã; the swãra hãndelser med förstånd i
henne sedan / med konstige handgrep / u

Kãrteliaen och

Wid denna Andra Uplãgni

Solff Historisk

Samt ther

Johan

M. D. Reg. Coll. M. Aff.

STOCKHOLM / Tryckt hos JOH. LAUR.

fruchtige
rogne /
ore

belönte

IMMOR

och PUA.

diga

Swär

troligen vnderwisa:

on
vinna / vthi naturlig förlofning / rätt
refomma; Och när sådant är försummat /
Den och lifsfahran / hielpa skal och kan.
ent författat;

på många ställen förbättrat;

Anmärkingar:

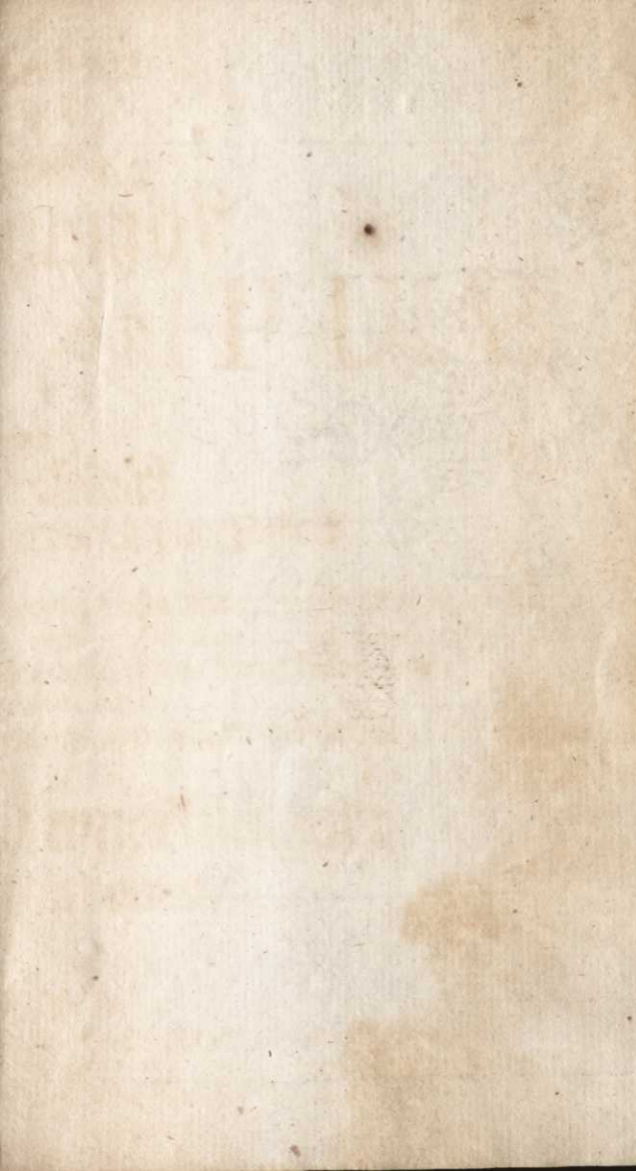
Lärdomar /

Hoorn /

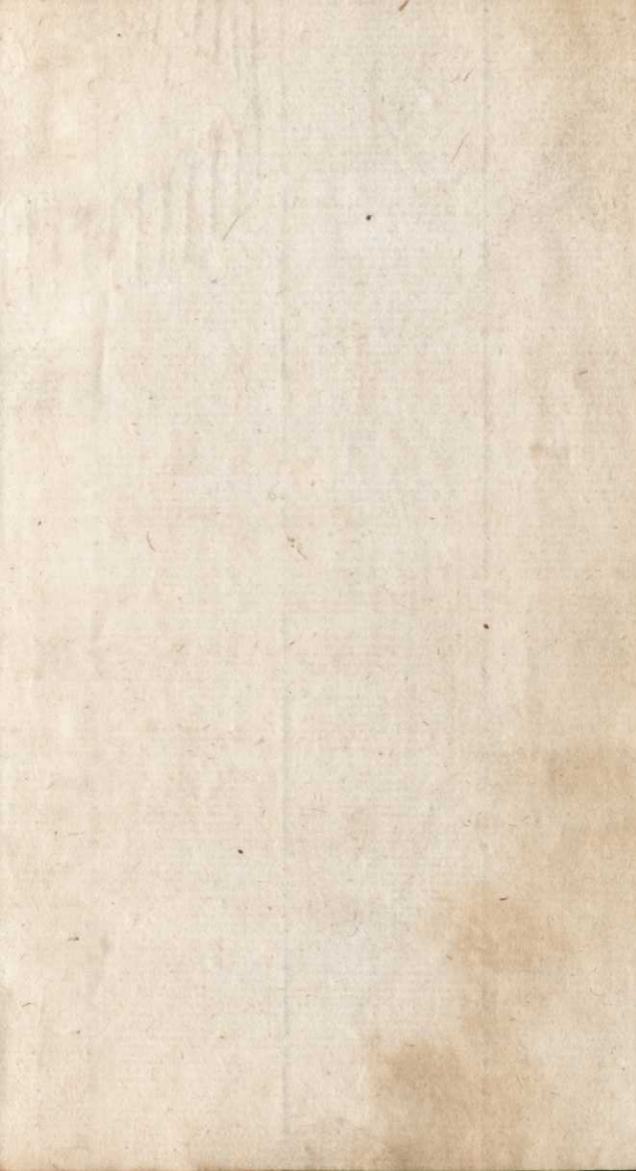
stads-Phys. i Stockholm.

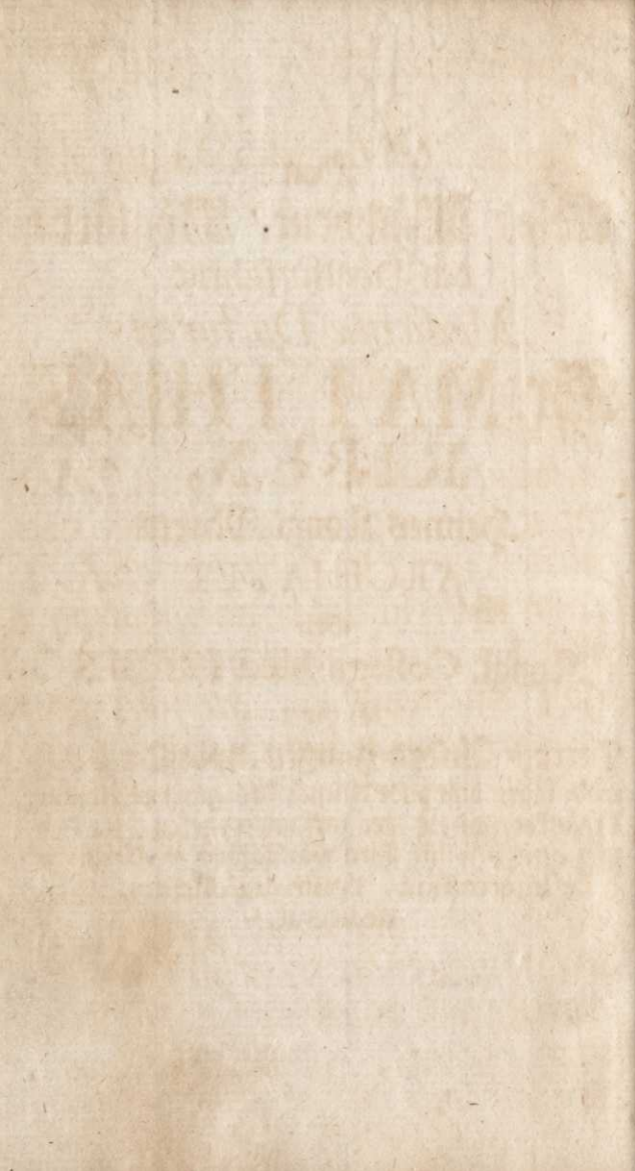
RN, Kongl. Antiq. Arch. Boftr. Åhr 1719.

Den
Adle / Wålborne / Höglårde
och Högtförfahrne
Medicinæ Doctoren
Fr. MATTHIAS
RIBEN,
Hennes Kongl. Maj:ts
ARCHIATER

Och
Kongl. Collegii Med. PRÆSES
Blifwer

Detta / Andra gången uplagda / och
med mågra biisogade Anmärkningar förbättrade
Wårket (til ett litet taksamhets teken / för den
mig alltid bewijste stora wånsskappen) med föllians
De Intercession, tiensteligen offererat och
dedicerat.

Wålborne Herr Archiater,
Och
Kongl. Collegii Med. Præsæs!

Desse tvenne Gudfruchtige och
Hederlige Matronor, som sig
för Wålborn. Herrn Archiatern præsen-
tera, månde jag för fyra åhr / wårt
K. Fädernes Land til tjenst / ifrån
främmande orter / hjüt in förskrifwa;
Och det tämmeligen långwägar / helt
utur Egypten. De funno sig / wid
deras ankomst / wäl något wara af-
fronterade: At de / som hade rest en
så långan wäg; Hafft hemma den
nåden: med Konungen tvenne gån-
ger at abouchera, och med deras
Gudfruchtighet warit honom / sig til
största heder / försluga; sänge här en
ansenligare employ (emedan man
hade

hade en än erfarit theras stickelighet)
 än at betiena bondfolket på landet;
 Men jag hölt dem före: Ut de kun-
 de en begiära: det skulle dem bätter
 gå än andra; ty alla Jordegummor
 måste först de fattiga / och det geme-
 na folket / betiena; emedan de förnä-
 mare / som kunna wåga plåten / wil-
 lia en wara theras läre-spån / och
 profstycke: Jag låstwade dem ock: at
 om de comporterade sig wäl; wiiste/
 sig förstå sin konst / och woro uti de-
 ras upwachtning williga och oför-
 trutna / så skulle de wäl ock snart af
 de Förnämre sökas. Det ock hän-
 de: ty det warade en länge / förr än
 jag fandt dem / något hwarstandts /
 hoos de Höga; och serdeles hoos
 dem af Kongl. Hofwet / som efter det
 nyjaste Modet (det doch en är utan
 fara) tänkte ligga uti barnsång på
 landet / som med dem rådgiorde / och

betiente sig af deras konst / den man
 af förfarenhet märkte / at de wäl för-
 stodo. Nu willia de giärna Wälb.
 Herr Archiater, widare försöka sin
 Incka hoos de Förnåmare; Uti hwil-
 ket prislige upsåat / jag dem en wil
 wara förhinderlig; utan måste / efter
 mitt löffte / hielpa dem i alt hwad
 jag kan: Har ock til den åndan / kal-
 lat dem för mig / och en allenast de
 små feel / som de uti deres compor-
 tement, genom förseende / hårtills
 hafwa begådt / förbättrat; Utan ock /
 tolf stycken föllieslagare dem bijfo-
 gat / hwilka skola en allenast / som
 sansfärdiga witnen / och testes ocu-
 lares, betyga: at de wäl förstå sin
 konst / utan dem ock allestädes / hoos
 höga och låga / på det bästa recom-
 mendera. Men en swårighet alle-
 nast återstår än Wälb. Herr Archia-
 ter; Ther skola twenne illwilliga fin-
 nas /

nas/ som med deras förtalande/ giärna lägga flack på den oskyldiga/ (den ena skal heta Momus och den andra Invidia,) för hwilka desse Gummor fruchta: Det de låra/ af deras förgiftiga tunga/ en kunna frije wara/ om en någon ansenlig person/ håller dem ryggen; Alltså har jag dem en bättre funnat recommendera, än til Wälb. Herrn Archiatern, så wäl för des/ genom sin goda Conduite, förwårswade ansende; som ock/ för den stora wänskappen/ jag alltid funnat mig försäkra om. Skulle nu Wälb. Herrn Archiatern tackas: hafwa den godheten/ och taga desse Främdlingar uti sitt förswar/ så woro de mer än lyckeliga; Och jag kan försäkra Wälb. Herrn Archiatern, på deras wågnar: Det de/ en allenast för sina personer/ skola alltid wara/ med en skyldig lydna och wyrdsamhet/

DEDICATIO.

het / tacksame emot Wälb. Herrn
Archiatern; Utan ock jag skal sär-
deles / therigenom / förplichtas / för
altid at förblifwa

Wälborne Hrn. Archiaterns
Och
Kongl. Coll. Med. Præsidis

Stockholm,
Den 25. Augusti,
An. 1719.

Tienstberedwilligste T.
Joh. v. Hoorn.

Förtaal.

Gunstige Läsare!

Donsten / med förstånd at wända
ett foster uti moderlifwet / som
ibland de andra / en Barnmor-
skas / nyttiga handgrep / är wäl
det förnämsta ; Och af sådant wärde : at
Menniskio släktet / och serdeles Qwinno-
ket // kan aldrig tilfyllest / den stora och goda
Guiden / för denna uplysningen / tacka : Ty
tusendtals sådana menniskior / både Mö-
drar och Barn / som tilföre / efter ett lång-
warit / fåfångt / och med obeskriwelig swe-
da och wärk beledsagat arbete / änteligen
måste blifwa döden til roof / warda genom
henne / nu förtiden / frälste ; Ja hon hielper
en Qwinna med Barnet / en allenast / utur
den för ögonen stående döden ; Utan hon
förkiortar och ögonskenligen hennes weders-
möda : i det hustrun seer sig / uti otrolig för-
tan itid / på ett lätt sätt / wara aldeles lye-

kelig förlöst / och uti sin goda säng / till
hwilo lagder.

Denna Konsten (säger jag) och de andra
Handgrepen / hafwer jag wäl / uti min
lilla bock / så klart / som det mig har warit
möjeligit / och Gud Nåd thertil förlånt / be-
skrifwit; Men som man oförlifelig mer
lära kan af exempel / än af en blot Under-
wisning: så har jag wid denna bokens an-
dra Uplägning / en allenast henne på nytt
igenom gådt / och på många ställen förbät-
trat; utan ock effteråt / til större uplys-
ning / tolf Historiske Händelser och An-
märkningas bifogat: Hwilka jag utur
mer än 60. här på orten af mig förrättade /
och upteknade swära förlosningar (som kan
skie med tiden tryckas skola) utpläckt; och
i sig begripa: En Barnmorstas förnämsta
Läropuncter / på hwilka hela Konsten sig
måst grundar. Hwilka Läropuncter wäl
förnämligast / uti desse sex Wetenskapper
bestå: 1. Att wäl förstå Undersökningen /
och göra sig den til nytta. 2. Med skick-
lighet framhielpa barnets hufwud / wid
en naturlig förlosning. 3. Uthämta /
som sig bör / Efterbörden. 4. Kunna för-
widga Bäckenet / uti Swärförlosning.
5. Wän-

5. Wända illa liggande / (eller ock / när behöfwes / rätstående) barn / uti onatur-
 lig förlosning: Ibland hwilka / äro wäl de
 swäresta: när barnets arm / antingen til
 en deel är födt; eller hänger aldeles / så lång
 han är / utur moderlifwet. Hwilket så
 mycket bättre at begripa / jag åtskillige
 Händelser och Historier therom anført /
 som / hwad Titteln angår / tyckes wäl wa-
 ra hwarandra like; Men doch alla af sär-
 deles Omständighet / Utgång och Lårdom.
 Och synnas wäl måst derpå: Med desse
 åtskillige Exempel at wisa: Hwad orsaken
 är: at det ena barnet / wändes så lätt; och
 det andra / wil en wälfwa kring / hwad
 konst man thertil ock brukar: Och huru så-
 dant / med förstånd / kan och bör förekom-
 mas. Och 6. Uti nödfall / när hon ingen
 annan hielp af wederbörande hwaru kan /
 draga ut / det med hufwudet nederst uti
 wågen fasnade / barnet / at frålsa Mo-
 dren / som elliest med sätter lifwet til.

Med de omtalte Rätstående barnen /
 hwilka / så wäl / som de illa liggande / bö-
 ra och måste wändas / förstås: När / antin-
 gen at frålsa modrens lif (som när qwin-
 nan får blodstörtning; eller rykningar / och

Dylika händelser mera) Eller ock / at frålsa barnets lijf (som när naswellsträngen faller ut för barnets hufwud) man nödgas / aldeles wända om barnet / fast det står til födelsen rätt wändt / det är med hufwudet neder på slutet. Swarom jag wäl hade tänkt bifoga ett och annat Exempel; Men som detta altsammans grundar sig / på **Wändningen** / och äro ibland dem / som wändas / de aldralättesta: emedan barnet står än uti sitt fulla watten / och är en af wärkarna sammanprässat / och kan therfore utan möda wändas; thertil är wägen / hoos dem som hafwa blodstörtning / af det flytande blodet / så sinord / och kropspen / af det förlorade blodet / så lenat / at ingen lättare förloshing finnes / än denna: **Altså** haer jag / at undfly widlyfflighet / therom en något exempel welat anföra; utan warit thermed förnögd: at allenast föreställa de swäresta wändningar / emedan de lättare läres af sig sielf / när man wäl förstår de swärare.

Det står ock at märka: det desse **Utmärkningar** (hwilka / lika som sanfärdiga **Wittnen** / skola wijsa: det alt hwad uti denna boken finnes / är en någon owisig gifning / som sig aldrig gidra låter; utan at

Itsamman är tilförene försökt och öfwat/
 y föllia i den ordningen / som jag dem/
 id efter annan / hafwer förrättat / och uti
 mitt Diario upptecknade finnes; Utan the
 ro här / (at hafwa af dem des större nyt-
 a) / efter de uti boken besintliga Capitlar-
 tas innehåld / i ordning stälte; Swarfsöce
 nan sig ey undra måste: om Åhrtalet /
 Månaden och Dagen / ey ordenteligen på
 swarandra föllia; Som ock: det jag ey
 utförligen berättar maneret at arbeta/
 när jag talar om instrumenters bruk;
 emedan jag / denna gången / allenast skrif-
 wer för Jordegumnor; och ey för / så kal-
 lade / Accoucheurer; eller jordemästare;
 hwilka offta nödgas betiena sig af instru-
 menter, och böra förstå deras bruk / skal
 saken komma til en god ånda; Swarom
 jag / kan skie / om Gud liif och hülfa förlä-
 nar / med tiden en annan Tractat skal ut-
 gifwa: Enär jag då / ey allenast / de af
 mig sielf inventerade Instrumenter skal
 wijsa; utan ock deras rätta bruk utförlig-
 gen beskrifwa; Och huru man / med den
 Högstas tilhielp / förmedelst dem / uti alla
 förefallande händelser / på ett lätt sätt /
 och utan at förorsaka at qwinnan den
 rin

Förtaal.

ringesta värken / henne alltid skal kunna
förlossa / och wid lifwet behålla. Hvilket
jag en kunde / eller borde underlåta / den
Gunstige Läsaren förut at påminna. Läs
nu sielfwa boken / och bruk Annmärkningarna
na til des uplysning / och närmare
förklaring. Saar wäl.

The tvenne
Bti korta
Frågor och Svar
Troligen undertwisande
Zordegummor:
SIPHRA och PUA.

Then I. Delen:
Om det naturliga förlofningen.
Det I. Capitel.
Om Barnmorstans Embete.

Fråga.

S Vad är en Barnmorstans
Embete?

Svar.

Med godt råd bijså en Hafvande;
de; hielpa en Wåndande; och effter
förlofningen sköta Barna-qwinnan och Barnet.

Fråga. Hwarmed går hon om / och hwad blifwer henne anförtrodt ?

Sw. Alltid twenne / ibland ock flere / menniskiors liif. För hwilka hon in för GUD en gång skal swara: om någon af dem igenom hennes förseende / försummelse / eller liderlighet kommer om lifwet.

Fr. Hwar igenom kommer Jordegumman til denna sin Konst ?

Sw. Igenom vnderwisning och öfning.

Fr. Hwar på grunda sig desse begge.

Sw. På Anatomien och Vndersökningen.

Thet II. Capitel.

Om Qwinno: Kroppens Anatomie eller Skapnat.

Fråga.

Wad lär en Jordegumma af Anatomien ?

Sw. Hon lär nämna och kiänna alla delar af the lemmar / som tiena til menniskians födelse; och weta theras sammanhang.

Fr. Huru många slags äro thesse lemmar ?

Sw. Twenne slags; Antingen inwärtas / hwilka på en lefwandes menniskia ey kunna med ögon sees; utan med handen til en deel kiännas; Eller utwärtas / som kunna med ögon beskådas.

Fr. Huru kunna thessa lemmar widare fördelas ?

Sw.

Sw. Vthi hårda och miuta: nemligen been och kiött.

Fr. Til hwad ånda bör hon kiänna benen?

Sw. Emedan the ey/ som kiöttdelarne/ vthi lösningen/ gifwa effter och låta sig vttåga. Och böra therföre med större vpmärcksamhet/ ån the andra delar/ på en beenrangel (Sceleton) ofta beskådas/ och theas sammanhang vthi stadig minne hållas.

Fr. Hvilka åro thesse been?

Sw. Begge hyfftbenen; och thet heliga eller kårbenet.

Fr. Hwad formera och vthgöra thesse been när the åro sammansatte?

Sw. En groop nederst vthi buken på menniskan/ som kallas/ af thes liknelse/ Bäckenet.

Fr. På hwad sätt åro thesse benen sammansogade?

Sw. Framman til fogas hyfftbenen emot hwarannan; Och thenna sammansogningen kallas/ Kårbenet: Och baktil åro the/ på ömse sidor/ med kårbenet förente.

Fr. Hwaraf består Kårbenet (Os sacrum?)

Sw. Af ett Brett been som en handgöpen: Och thet nederst wid hängande tre små been/ som för theas brusk skul låta sig böja/ och nämnas med ett ord: rumpångan. Hvilket alt bätter med ögonen/ på en beenrangel/ kan sees; ån med pennan beskrifwas.

Fr. Hwad ligger vthi thenna gropen/ som kallas Bäckenet?

Sw. Ände-tarmen / Lifmodren med thes slida / och Pinckblåsan.

Fr. Vthi hwad ordning ligga thesse Delar?

Sw. Bak wid Fårbenet ligger ände-tarmen thernåst / lifmodren med thes slida / och fram mantil pinckblåsan; hwars rändil har sin vthgång rätt vnder ijsbenets-skarfw.

Fr. Hwad skapnat har lifmodren?

Sw. Vthi en Piga är hon stoor som en walnöt / och af figur som ett omwändt påron; hoos en som haer födt barn / är hon stoor som en listen knytnåfwa; Och hoos en tiocf hafwande / är hon skapat som en skinsäck / och så stoor som then största orblåsan / meer eller minder / alt effter barnet är stort / eller när qwinnan bär flera än ett.

Fr. Hwad är moder-slidan?

Sw. En långlig tarm / fäst at med ena ändan vp wid lifmodren / och med then andra neder wid födslen.

Fr. Hwad är vthi henne att märcka?

Sw. Hon är först full med rynckor: på thet hon effter barnets storlek / vthan skada / kan vthwidgas / och effter förlossningen / sig åter tilsammans draga. 2. På ändan af henne är moder-mun eller slutet.

Fr. Huru är moder-slutets skapnat?

Sw. Thetta förändrar offta sin skapnat / alt effter som qwinnan är när eller fiärran ifrån födelses tiden: Hwilka förändringar skola hwar på sitt ställe anwisas.

Fr. Hwarföre kallas thet Slutet?

Sw. Effter thet sluter sig igen hoos then hafwande /

wande / och öpnar sig hoos then wändande. Och som thet hoos then senare / ey illa liknas wid ett sprun på en tunna / så kallas thet ock så / moder sprundet.

Fr. Hwilka äro the uthwärtas lemmar?

Sw. Allt hwad med ögonen kan bestådas / och med ett ord / kallas qwinnolemmen / eller födslen.

Fr. Af hwad delar består thenna lemman?

Sw. 1. Qwinno-läpparne / (labia) 2. Batuläpparne (nymphæ) 3. Pincfrändelen (uretra) 4. Ingången til moder-sidan / som består af fyra små fiörtlar / 5. Bastet (navicula) som är likt en båt / på then som ey har födt. 6. Mellanstycket / eller Mellangården (perinæum) i mellan födslen, och sätet.

Fr. Til hwad ända bör en Barnmorsta weta thesse delars särskilda namn?

Sw. På thet hon med förstånd kan swara / och distincte nämna: hwad deel thet är på qwinnan / som är förslämpat / när hon / wid thenna lemmens siukliga tilstånd / af en Läkare / eller någon annan therom blifwer tilspordt NB.

Thet III. Capitel.

Om Underföknigen.

Fråga.

Wilket är thet andra stycket / som en Barnmorstas konst grundar sig på?

Sw. Underföknigen.

Fr. Hwad förstås med thesse ord: Underföknigen en qwinna?

A 3.

Sw.

Sw. Thet är : föra twenne / eller ett finger vthi moder=slidan / ther med att förnimma : huru thet sig med modren och barnet förhåller.

Fr. Hvilket är bätter : bruka tw eller ett finger?

Sw. Thet är wäl bätter : bruka tw / emedan man kan med tw finger tydeligare kiänna och åthskillja ett ting / än med ett : men ibland när man ey åth med twenne ; utan man nödgas bruka som beqwåmligast är.

Fr. Huru förrättar man thetta?

Sw. Man måste ey kröka the öfriga fingren neder vthi handen / ty tå förhindra knogorna / at ey fingren kunna gå så långt in som the böra ; utan man håller them alla fem vthsträckta / och låter tumen fram öfwer ijsbenet ; och the öfriga stufwas bak förbij sätet / och så tätt in til rump=tången / som man emellan thesse kiött=hyen komma kan. Hvilket noga måste i acht tagas : när antingen Barnmorstan har stäckuta finger ; eller när lifmodren är mycket högt vydragen / på thet man må komma til sitt andemåhl.

Fr. På huru många sätt förrättas vndersökningen?

Sw. På twenne : ty annorlunda måste man bära sigh åth / när qwinnan går på gälfwet ; och annorlunda när hon ligger vthi sängen.

Fr. Huru förrättas thet förra?

Sw. Barnmorstan smörjer med ollja / eller annat ister / the twenne främste fingren af then handen / som henne wanligast är / (til exempel then högra handen) stiger sedan fram för qwin=

nan

nan på ett knå / nemligen på thet / som är på samma sida med handen / och lägger then andra armen / emedan hon förväntar sitt arbete / om qvinnans rygg / ty så stå the begge stadigast.

Fr. På hwad sätt vnderföker hon / när qvinnan ligger vthi sängen?

Sw. Här får hon eij bruka hwad hand hon will; vthan thet måste vara then handen / som witter åth qvinnans fötter: eller är lika med then sidan / som qvinnan wänder åth Barnmorsskan: til exempel / är thet then wänstra sidan? så brukar hon ock wänstra handen; och är thet högra sidan? så smörjer hon then högra handen.

Fr. Huru bår hon sig vidare åth?

Sw. Hon stiger på knåna fram för sängen / och förer handen på sidan vnder täcket: biuder thet på qvinnan att vplyffta låren / serdeles thet som ligger åth henne / och stödjia sig på hålarna; sedan förer hon handen vnder låret in til kropspen / och fingren / på thet maneret som sagt är / vthi födslen; Men skulle hon på thetta sättet ey kunna til nöije vnderfökia henne; måste hon / om kraffterna förmå / låta henne stå i sängen på knåna.

Fr. Hwad gagnar oss thetta beswärliga / och hoos mången qwinna / af blygsamhet / olideliga / handgrepet?

Sw. Thetta är så högt nödigt / at thet aldrig bör / eller måste försummas: Och skulle någon qwinna: af enwished thetta ey willa tillåta! så giör Zordegumman försvarligare / at hon går alldeles ifrån henne: ty hon eij med godt samwete kan hoos en sådan qwinna blifwa / emedan

hon är dijt kallat til at hielpa henne / thet hon ey kan giöra / så länge hon ey wet : om något felas. Läs den 10. Anmärckningen.

Fr. Emedan vnderfökningen är så högt nödigt : hwad vptäcker man då förmedelst henne ?

Sw. Barnmorstkan får thet igenom weta 1. Om qwinnan är hafwande. 2. Huru länge hon har varit hafwande / och huru när hon är sitt födelses tid. 3. Om thet äro wärckar ; eller allenast bukref / som hon klagar öfwer. 4. Om thet äro råtta ; eller bedrägeliga wärckar hon hafwer. 5. Om lifmodren står rätt öfwer beckenet / hwar på följer en lätt förlofning ; eller lutar någonwärt / och hwart vth hon lutar. 6. Om fostret är wäl ; eller illa wändt. 7. Om man bör hielpa hustrun ; eller låta förlofningen på naturen ankomma. 8. Om qwinnan tilförene hafwer födt barn. 9. Man kan ock / förmedelst vnderfökningen / wetha och vthransaka / af modersslutets skapnat / om then hårdheten eller klimpen / som en siuklig qwinna bär vthi buken / ligger vthi lifmodren ; eller är utom henne. Och mera sådant.

Fr. På hwad tid bör man vnderföka en wänsdande : antingen förr wärcken kommer ; eller när wärcken påstår ; eller när wärcken är förbij ?

Sw. Thet behöfues alla tre : Ty förr wärcken kommer bör qwinnan vnderfökas / emedan nätet då är slackt / at man kan känna barnet / och förnimma hwad lem thet uthi slutet anbiuder / thet man / medan wärcken påstår / för nätet spännande / ey giöra kan. Medan wärcken påstår

påstår bör man undersöka henne / at få weta: hurudana wärcker hon hafwer. Och när wärcken är förbi / bör hon undersökas / at blifwa warse / om then förbiigående wärcken hafwer födelsen något befrämjat.

Thet IV. Capitel.

Om en hafwande Qwinnas Teken.

Fråga.

Huru många slags teken gifwa tillkänna: at qwinnan är hafwande?

Sw. Twenne slags: antingen allmänna / som äro alla huusmödrar bekante; eller särskilte / som allena Jordgumman wet och förstår.

Fr. Hwilka äro the allmänna?

Sw. The förnämsta äro: Wämjelse / träkning / matleda / vpkastning / månads tidens stannande / bukens eller magans tiltagande; och flera sådana teken. Hwilka / som the äro nogsam bekanta / så gå wij them här förbi.

Fr. Hwilka äro de särskilta?

Sw. These äro the / afhwilka Barnmorstan / förmedelst undersökningen / ey allena blifwer förfätrat och förwifkat / thet qwinnan är hafwande; utan kan ock weta: huru länge wid pas hon går hafwande?

Fr. Hwaras försäkras hon: thet qwinnan är hafwande?

Sw. Af moderslutet: hwilket är en trind / hård och flät knapp / med en liten öpning på.

Thenne står alltid öpen / at man kan föra halfwa nageln ther in / när qwinnan är ey hafwande; Men tre eller fyra dagar effter beblandelsen / sluter sig knappen igen: blifwer spikigare och dragges mera vp åth ryggen: hwar af hon såkert sluta kan: thet hon hafwer aflat; förnemlig om qwinnan säger sig kiänna litet ref vnder naslan.

Fr. Hvilket vptäcker henne tiden; huru länge hon har varit hafwande?

Sw. Thetta kan hon döma af moderknappens vidare förändringar / så til skapnat; som til stället / hwarest han igen finnes.

Fr. Räkna mig vp alla thessa förändringar / och säg ther til tiden / som hwar och en af them vthwiser?

Sw. Så snart qwinnan hafwer aflat / blifwer then igen slutna knappen / eller modermun / i småningom flatare och blötare / så at han ey illa lifnas kan wid en hundwalps tryne; och säncker sig vthföre til födslen; så at man ibland kan känna honom med främsta leden af fingret / ther man för kunde knafft nå til honom med hela fingret.

Fr. Hwarföre begifwer han sig vthföre?

Sw. Thersföre / at som lifmodren thenna tiden dageligen i storlek tager til / och oswanpåtryckes af tarmarna / men nederåth ingen motstånd finner / så begifwer hon sig dijt / ther hon minst förhindras

Fr. Huru länge söker hon wäg vthföre?

Sw. Sex wekor / eller två månor wid pas.

Fr. Hwart begifwer hon sig sedan.

Sw. Som lifmodren ey kan vidare komma vthfö

utlöfve / och fostret efter hand blifwer större / så begynner hon skjuta vndan tarmarna / och begifwer sig vp öfwer beckenet / dragandes knappen (som dag ifrån dag blifwer blötare och flatare) med sig tillbaka vp igen. Och på thenna tiden börjar hustrun tiöckna; modren kiännes ock / wid undersökningen / wara vpsfyllt / som ett blöt och löst vpsakat hyen. Och lårt ther efter börjar fostret qwikna och få lijf.

Fr. Hwad förstås ther med: Qwikna och få lijf; begynner fostret då först lefwa?

Sw. Thet haer wäl af första början haft ett wäxande lijf; men när thet får then stadigheten: at thet kan / och begynner röra sina lemmar: då säijes thet: qwikna / och börja lefwa.

Fr. Hwad tid skier thetta qwiknande?

Sw. Thetta är mycket owist; doch skier thet gemenligen emellan then 14. och 19. wekan.

Fr. Huru går thet vidare med thenna knappen?

Sw. Han drar sig alt mer och mer vp / och blifwer blötare och flatare: Så att på then 7. och 8. månan / kiännes han / lika som man togo i blindan / någon på mun / och kiände läpparne.

Fr. Hwad blifwer thet sedan af honom?

Sw. Thenna knappen förswinner aldeles / och lika som utplånas / på then 9. månan; Och slutet kiännes så tunt / som the röda kiöttläpparna under näbben på en tupp. Och är så långt vpsdragit: at thet näppeligen med fingret nåkas kan.

Fr. Hwad förnimmes meer wid thenne tiden?

Sw. Man kiänner ock: om barnet sig til födelsen wändt hafwer / eller ey.

Fr.

Fr. Huru är thetta at förståendes?

Sw. Ett foster sitter i moderlifwet vthi sådan positur nästan / som en som på marken hukar neder och gör sitt tarf; Och emot födelses tiden / stupar thet fram öfwer / och kommer att stå med hufvudet neder på slutet: så at hufvudet / wid vnderföknigen / kiännes som ett trind flot igenom sielfwa modren: och bedrar lätteligen then enfaldiga / thet hon billar sig in: at kiänna bara hufvudet / och therföre menar: att hustrun så på stunden skal föda.

Fr. På hwad tijd wänder sig fostret til födelsen?

Sw. Thetta har ey någon wisz tijd; vthan ibland förnimmes thet / hela fem weckorna för rätta födelses tiden / wara wändt; ibland alle näst några timar.

Fr. Hwad förändring är moderlutet mera vnderkastat?

Sw. Fiorton dagar wid pas för rätta födelses tiden börjar thet öppna sig / at man med fingret kan kiänna hinnorne / eller nätet / som barnet / med sitt watten / innesluter.

Fr. Huru är nu thetta alt til förståendes?

Sw. Gålunda; at thesse modrens vpråkna de förändringar skie ey hastigt och på ett språng: utan i småningom. Och måste Barnmorstan sielf öfwa sig: At kunna af thessa förändringar döma: huru länge wid pas / en qwinna är hafwande. Ty man omöijeligen alt så noga beskrifwa kan.

Thet V. Capitel.

Om Missfall / eller otidig Födelse.

Fråga.

Hvilka tillfällen äro för en hafwande qwinna farliga.

Sw. Ibland andra små besvär som en hafwande wedersfara / och wij här förbij gå / äro the farligaste Missfall; Så med ett dödt foster; Så blodstörning och senedrag.

Fr. Hwarföre äro these så farliga.

Sw. Emedan the kunna lätteligen dräpa både modren och barnet / om ey qwinnan i tid får hielp.

Fr. Hwad är Missfall?

Sw. Genom missfall förstås: när qwinnan föder sitt barn vthi otid / och förr än thet är Kommit til den stadigheten: at kunna blifwa wid lifwet.

Fr. Til hwad månad räknas denna tiden?

Sw. Ifrån första början til den siunde Månaden.

Fr. Hwad är orsaken til ett sådant otidigt födande?

Sw. Orsaken är antingen / inwärtas: så som skräck / wrede / särg / blodets myckenhet / och mera sådant; Eller utwärtas: som rida / dansa / håppa / springa / falla / och sådant mera. Eller ock: at sielfwa kroppen thet til är benågen; Och då får hon Missfall / utan at man wet den ringesta orsaken thet til; Och wid sådant

hans

händelse / är det swårt / ja ofta ogjörligt / at förekomma och kunna afböija thet otidiga födande.

Fr. Hwarföre hända de måsta Missfallen på den tredie månaden wid pas / något mer eller minder?

Sw. Orsaken ther til lærer utan twiswel wara: At lifmodren på den tiden / är ganska lågt nedersänckt / som i det föregående Capitel sees kan; Så at Mannen det nysbegynta afwelwertet (om man bär sig något plumpt åt /) lätteligen igen förderfwa och förstöra kan. Och de sielfwa / sålunda orsak til Missfall / ovetterligen wara kunna.

Fr. Hwad teken gifwa tillkänna: Thet qwinnan af Missfall hotas?

Sw. Hon känner sig ondt öfwer ryggen och på buken; hon får barnvärkar / och börjer gå blod ifrån henne.

Fr. Kan sådant otidigt födande ey förekommas.

Sw. Thet kan än gemenligen afböijas / när man i tid ther til kallas / och för än modren hafwer öpnat sig.

Fr. På hwad sätt kan det förekommas?

Sw. Man måste råda hustrun: at strax lägga sig til sängs / och hålla sig stilla; bruka inwärtas och uthwärtas sådana medel som / uthan at drifwa / styrcka både modren och fostret. Och om nödigt är / låta henne åder på armen.

Fr. Hwad teken wisa: at thet lærer ey gå öfwer igen?

Sw. Wårkarna taga til / och wid hwar wårck öpnas lifmodren mer och mer; Fostret tränger sig
vthi

vtthi öpnigen; blodets flytande tager til/ och haar offta med sig swåra beswinningar.

Fr. Swad står då at giöra?

Sw. Om Barmorstan fallas thet til/ det sällan skier/ så måste hon/ så mycket giörligit/ hielpa til/ at alt kommer ifrån qwinnan/ som bort skal/ och särdeles winläggia sig; at effter börden följer fostret åth/ och ey blifwer tilbakas.

Fr. Men som hon för trångsel/ ey kan föra in handen/ huru skal hon då hielpa?

Sw. Hon måste med twenne finger biuda til/ at gripa thet/ lika som kråfftan med skårerne; Eller kan hon eij nåkas thet med fingren; måste hon sätta henne ett Clister/ som med sin retelse/ altsammans gemenligen vthdrifwer.

Fr. Huru skal hustrun förhålla sig/ sedan Missfallet är ifrån henne gångit?

Sw. Hon skal intet stiga vp igen/ som the gemenligen plåga giöra; utan hålla wid sängen/ så länge/ och wäl långre/ som en fullkomlig barnfödersta.

Fr. Hwarföre thet? Blodet stannar ju kort efter förlofningen/ och alt skickar sig wäl?

Sw. Therefore att wid ett Missfall är gemenligen större fahra/ än wid ett naturligit barnafänge; ty genom Missfall lider naturen wåld/ thet the beklageliga händelser witna/ at the ibland/ för alla theras dagar/ äro olyckelige och siuklige/ förnämligen/ när the sig/ effter thenna gifna leyan/ ey hålla wilja/ och lyda goda råd.

Thet

Thet VI. Capitel.

Om ett dödt Fosters Teken.

Fråga.

Wad åthskillnad är emellan ett Misfall och ett dödt foster?

Sw. Thesse två skiljes åth/ först genom fostrets storlek/ emedan med ett Misfall förstås gemenligen/ när fostret än är ganska litet; men ett dödt foster kallas thet/ när barnet/ effter then femte månaden/ kommer at dö vthi moderlifwet; För thet andra: så går Misfallet ifrån qwinnan; men ett dödt foster blifwer någon tid qwart hoos henne/ ja bäres ibland några månader/ och wähl åhr/ öfwer then naturliga födelses tiden.

Fr. Hwad teken gifwa tillkiänna: thet fostret är dödt hoos en qwinna?

Sw. The mästa teken som gemenligen uppräknas/ härröra af the illaka dunster/ som af the döda och rutnande fostret upstiga/ och qwinnan offta mycken wedermöda och siuklighet förorsaka; hwilka wij här/ såsom mycket twifwelaichtige/ förbi gå/ och willa the säkraste allenaste nämna; ibland hwilka är thet förnämsta: at hustrun kiänner en tyngd nederst i lifwet/ som wältrar af och til/ lika som en steen/ alt effter hon i sängen wänder sig. Thet andra: at hennes buuk är altid kall/ och kan näppeligen upwärmas. Swartil kommer ock: at hon är gemenligen öfwer buken ganska öm. Thet tredie: At vthur lifmodren

Dren fluta stinckande wättskor. Thet fierde: kommer hom at föda? så kiännes barnets hufvud blöt: Thes beenkanter äro waka; förnimmes beqwäm-
ligen genom swården/ och ramla/ wid anrörande/
lika som träskiedar vthi en säck. Och är thet ganska
ruttit? så skiljer ey allenast huden af kroppen; utan
kiöttet skiljes ock (för thet femte) ifrån benen/ som
thet wore kofat.

Fr. Hwad kan Barnmorsskan här til hielpa?

Sw. Barnmorsskan haar ingen ting meer at
giöra: än at hon gifwer wäl acht på tiden/ när liif-
modren/ antingen af sig sielf/ eller igenom läkedomis
tilhielp/ kommer at öpnas/ och winlägger sig (på
hwad sätt thet ock är) at få fostret ifrån henne.

Fr. Hwilka teken gifwa tilkiänna: thet ett foster/
som tiil födelses tiden haar lefwat/ vnder påstå-
ende förlosning/ haar gifwit vp andan och är
dödt??

Sw. När barnet är wäl wändt/ och står med
hufwuidet nederst på födslen/ så är thet ganska swårt
at döma; om thet än lefwer/ eller är dödt: ty
thet är af wärckarna så hårt vthi modren sam-
manvrähat/ at thet ey kan röra sina lemmar/ fast
thet än lefwer; Och the teken som gemenligen vp-
räknas äro af intet värde/ emedan the äro intet
annat än ganska osäkra gifningar.

Fr. Är så intet något wist teken här at til gå.

Sw. Vthi thenna händelsen wet jag intet säkra
re teken (ehuruwäl thet ock ibland slår felt:) än när
thet wiisar sig på dukarna en grönachtig/ och wäm-
jujt luechtande wättska/ som flyter vthur födslen;
hwilken kommer vthur thet döda barnets hals. En

Dyliska / som wij see och förmärcka / komma i munn
 på stort folck / i thet the gifwa vp andan / och antin-
 gen strax vthrinne; eller sedan / när liket röres
 och på sidan lutas.

Fr. Hwad teken haer man om barnets lijf / när
 thet ey står med hufvudet så långt neder; eller eljest
 är illa wändt?

Sw. Kan man komma med fingret vthi munn /
 och thet rörer tungan; eller råkar man på nas-
 welsträngen / och fiänner at then klappar; eller
 hänger armen vtur lifvet / barnet rörer sina fin-
 ger: så är thet ett wist teken at thet lefwer. (Be-
 see den 3. 6. och 9. Anmärkning.)

Thet VII. Capitel. Om Blodstörtning.

Fråga.

Wad åthskilnat är emellan Missfall och
 Blodstörtning / emedan wid begge flyter
 ymnigt blod ifrån qwinnan?

Sw. Missfall är: när qwinnan vthi otijd föder
 sitt omogna foster; men wid en blodstörtning kom-
 mer hon sällan aff sig sielf at föda; vthan blon rin-
 ner / och går med stora lefrar ifrån henne / til thes
 hon / oförlofat / gifwer vp andan.

Fr. På hwad tijd plågar en sådan blodstörtning
 sig infinna?

Sw. På then nionde månan / när ey något vth-
 wärtes thet samma förorsakar.

Fr. Huru förhåller thet sig med en sådan blod-
 störtning?

Sw.

Sw. Hustrun/ wetandes af intet ondt/ ey heller af någon then ringaste föregången orsak/ begynner at flyta: först ganska litet och sacht/ thet strax åter wänder igen. Efter några dagar infinner thet sig å ny. Håller åter vp och kommer igen/ och thet några gånger; men hwar gång starckare. Enteligen tager thet så öfwerhand / lika som man tog en tapp vthur en tunna/ och om hustrun ey tå får hielp/ så flyter hon til theß andan följer med.

Fr. Hwad är orsaken til thetta farliga tilfalle?

Sw. Orsaker ther til är effterbörden / eller moderkakan: hwilken haar fast sig på sielfswa modermun elle slutet. Hwar af följer: at när modren på thenna tiden börjar öppna sig / så måste hon skiljas ifrån kakan / at hennes ådror sålunda begynna gifwa blod ifrån sig: och alt effter som öppningen blifwer större/ så komma flere af them at flyta.

Fr. Huru står en sådan hustru at hielpas?

Sw. Här är intet at wänta på: thet hon af sig sielf skal föda/ fast hon haar barnwårckar; ty i stället/ at the skulle taga til; så taga the af/ och wända änteligen aldeles igen: Ey heller hielpa här medicamenter och läkedom; mycket minder något qwacklerij; utan endersta medlet at frälssa en sådan qwinnas lijf / är: At man ju för ju heller förlofar henne.

Fr. Hwad teken gifwa tillkiänna/ at thet är kommit med henne til thet yttersta/ och at förlofning; tiden bör ey längre vthställas?

Sw. När hustrun börjar klaga: at thet blifwer mörckt för hennes ögon/ och beswimar offta / tå är thet hög tijd/ at man förloffar henne / wil man eljest fräl

swälfa hennes lif; Men äro händer och fötter redan kalla på henne/ och kalla swetten bryter vth med en stoor hiertans ångest: då är thet gemenligen förfent/ och then som då vnderstår sig at förlofa henne; måste taga henne an för dödt: ty thet kan lätt hända: at en sådan swag och blodslös menniska / ånsingen döer vnder händer / eller straxt effter förlofsningen.

Fr. Huru förlofar man henne?

Sw. Sedan man haar lagt henne beqwämligen ther til/ som sedan wisas skal/ och thet är så stoor öpning (at man kan föra två eller tre finger ther in/ så sinörjer Barnmorstan sin hand och arm/ och vthhämtar först blodlefrorna/ som moderslidan gemenligen är upfylt med: sedan går hon vidare med handen/ och är slutet ey nogsamtt öppit/ så öpnar hon thet tågeligen med sina finger / i thet hon them ifrån hwarandra sprider. Bärar sig vidare igenom effterbörden / som henne / wid sådan händelse / gemenligen först möter; (eller förhindrar hon/ så tar hon henne först vth) spränger ther på nätet / och wänder barnet/ på thet sättet/ som sedan vthi andra Delen wisas skal.

Fr. När nu hustrun är förlöst; huru skal hon vidare skötas?

Sw. Hon skal hållas ganska tyst och stilla vthi ett mörckt rum/ och gifwes henne wäl offta; men mycket litet maat på en gång: Ey meer än tre skedar tun såppa hwar tima / och för allting inga krafftisäppor/ ty eljest qwäffes thet lilla lifwet hon haar / med för mycket mat / lika som ett vthi pipan brinnande lius/ med mycket talg vthsläcket.

Thet VIII. Capitel.

Om Senedrag eller Ryckningar.

Fråga.

Wad är senedrag?

Sw. Senedrag är ett fastligt tilfälle / som sig hoos somliga qvinnor / när the börja wänddas / infinner.

Fr. Hwilkom hånder thetta?

Sw. Thetta tilfälle påkommer them ibland / som aaf klenmodighet fruchta för wärckarna / och skola första gången föda; sällan hånder thet någon som si flere gånger fått barn.

Fr. Hwarföre drabbar thet them förstfödandom allena?

Sw. Effter theras kropp ey är wan wid barn wärckarna.

Fr. Huru förhåller thet sig med thetta eländet?

Sw. Thet begynner gementigen med en ångslan och fruchtan för the påkommande wärckarna / ibland ock wäl vthan sådant: wid hwar wärck börja hennes lemmer darra / ibland en / ibland flera eller e åthskillige. När thet blifwer swårare / kommer vthi i lederne först ett lindrigt ryckande / som med tiden b blifwer alt swårare / hwilket enteligen tar så öfwerhand / at hon förlorar förståndet / rycker alla lederna på hela kroppen; förwänder ögona / och biter sönder tungan / hwar af fraggan / som står henne om munnen / blifwer blodig.

Fr. Huru kallar wårt Fruentimber thetta fastliga boeswåret?

R

Sw.

Sw. Wårckarna (såija the) stiga/ eller stå henne i hufwudet.

Fr. Hvad är orsaken til thetta elände?

Sw. Orsakan är: at wårckarna/ som hoos andra barnaföderskor/ arbeta allenast på lijfmödrer/ försprida sig hoos these öfwer hela kroppen/ och re- ta alla thes senor.

Fr. Är här någon fara wid?

Sw. Ehen Faran är ther wid: at får hon ey hielp/ så döer hon med barnet.

Fr. Huru skal hon få hielpas?

Sw. Först skal Barnmorskan och the närwa- rande/ när the förmärcka hennes klenmodighet/ trösta och upmuntra henne med liusliga ord och ger- ningar/ så mycket giörligit är; wil thetta ey hielpa/ utan thet blifwer wårre; ja kommer änteligen til sielfwa wårcket; så är ey annat medel öfrigt/ at frälsa begges/ eller åth minstone hustruns lijf; än at hon förlossas: Ty då wända wårckarna/ som äro orsaken af alt thetta onda / igen.

Fr. På huru mångahanda sätt kan hon blifwa förlost?

Sw. På twenne; antingen af sig sielf genom naturens drift; eller genom Barnmorskans kon- stiga hand.

Fr. Hvilket är här bäst?

Sw. At låta henne af sig sielf föda/ är oför swar- ligen/ så framt icke barnet haer redan/ sänckt sig med hufwudet/ så långt neder; at thet ey mera kan wändas: ty thetta strandsätter oss så/ at wij intet thet ringesta kunna hielpa qwinnan vthi sitt arbete/ som skrider mycket långsamt; med minder man wil icke!

icke/ at frälssa modren / med Instrumenter dra vth barnet; Men man måste / vthan något drögs mål/ när ther är så stoor öpning at thet är giörligt / wän- da barnet/ och thet med handen vthämta/ som sedan vthi andra Deln wisas skal. Och tå kunna the begge / som exemplen witna/ frälsas.

Fr. Kommer hustrun sig straxt före igen / sedan hon är förlost?

Sw. Om förlosningen länge vthställes / så kom- mer hon sig ey före igen; utan sedan hon haar legat någon tiid än utan förstånd/ som vthi en diuy sömn/ så döer hon änteligen; Men hielpes hon vthi god tiid/ så ligger hon än wäl någon tiid/ ja hela dygnen utan förstånd / men kommer sig omsider före igen/ ey wetandes thet ringesta ther af: thet hon haar fått barn; utan klagar allenast öfwer wärck vthi tungan / som är swullen och sönderbiten / ehuru flitigt man med ett skiedskafft eller annan beqwämlig spada emellan tåndren / thet söker at förebygga/ och förhindra.

Thet IX. Capitel.

Om Barnwärckar och theras Aith- skilnadt.

Fråga.

Wad är barnwärckar / och hwad förstås ther med?

Sw. Barnwärckar äro ett ångest och pinofult påträngande vthaf lifsmodren / at med til- hielp af bukens sammandragande / vthkrysta alt hwad

hwad som är vthi modren / antingen thet är stort eller litet. Och kunna bätter genom förfarenhet af en wändandes ynckeliga låt och åthåfwor kiänna läras / än med pennan beskrifwas.

Fr. Huru åthskiljes barnwårckar ifrån bukref?

Sw. 1. Ther af: at bukref flyger gementigen af och til öfwer hela buken. Men wårckarna stå mera öfwer ryggen / och fram öfwer qweden. 2. Om man gifwer qwinnan något in / som är gott för ref / så stillas thet ; men äro thet barnwårckar / så retas the mera ther af / och plågan blifwer swårare. 3. Wid bukrefkiännes inga förändringar vthi moderlutet / som wäl af wårckarna.

Fr. Vthi huru många slags / eller sorter delas wårckarna?

Sw. Vthi Småtknåp ; Swed- Kryst- och Eff- terwårckar.

Fr. Hwad forstås med Småtknåp?

Sw. Thetta är allraast små ristningar och knypningar / som qwinnan vthi sista månån / tå och tå förnimmer / hwar af hon kan märcka : at födelses tiden nalkas / och innan fårt-lärer blifwa alfware af.

Fr. Hwilka äro Swedwårckar?

Sw. Swedwårckar äro sådana / som stå twert öfwer lifwet / och förorsaka qwinnan stoor ångest och pina / utan at giöra thet ringesta gagn.

Fr. Hwar på kan man kiänna igen och åthskilja these wårckar?

Sw. Förvthan at man kan kiänna them af qwinnans jämmer och ångestfulla skriande / så märcker och åthskiljer man them aldrabäst och så kraft genom vndersökningen ; Ty i stället at the

skola

skola öppna modren / så draga the modersslutet me-
ra igen.

Fr. Huru är thetta at förståendes?

Sw. Thetta är så at förståendes: Vthi thet 4
Capitel hafwe wij sagt: thet modersslutet 14 dagar
wid pas/ för rätta förlofningen / småningom öppnar
sig. Thenne öppningen drager swedwårcken/ medan
han påstår / igen / och när han sedan gifwer effter
och släpper / så kommer slutet åter til sin förra öp-
ning och widd igen.

Fr. Hwad står wid thesse Swedwårckar at görå?

Sw. Man måste med them hafwa tolamod.
Them för all ting ey reta; utan twert emot söka at
lindra och stilla / wil man eljest at the vthi rätta
wårckar skola ombytas. Ty man vthrättar / med
thet man håller qwinnan til arbetes / ingen ting an-
nat; än at hon vthi fåfången öder och förnöter sina
kraffter / at hon sedan beswikes när thet blifwer alf-
ware af. Ty med all wår användte flijt / kunna
wij ingen ögenblick snarare tilskynda henne födel-
sen/ förr än the rätta wårckarna sig infinna.

Fr. Kan en qwinna af thessa wårckar länge
plågas?

Sw. Ja ibland hela två tre weckorna; doch
continuera the sällan och hålla an; utan the åter-
wända igen/ och thet går med förlofningen aldeles
öfwer/ så at qwinnan sina däckfäker / som hon hade
tagit fram/ och tilreds wid handen satt/ måste för en
tjid giömma bort igen/ och gå til sina wanliga huus-
sysslor.

Fr. Hwad namn hafwa eljest thesse wårckar?

Sw. The kallas ock falska/ ostadiga och stackuta
wårck-

wårckar/ och förändras swåriligen vthi goda wårckar/ när barnet är antingen ey rått wåndt; eller thet ligger så kulrut/ at wårcken thet ey vthi födslen intwinga kan: så at then som är något wan wid thetta arbete/ kan af wårckarna förwårcka/ at thet står ey alt så wål til som thet bör: och at förlofsningen kunde wål wara något långsam.

Fr. Hwilka äro råtta wårckar?

Sw. Råtta wårckar/ som ock kallas Kryst-Kårs eller Kästwårckar/ äro sådana/ som vthur ryggen skiuta neder åth födslen: Trångia på/ med mera macht eller efftertryck/ och minder sweda: som hålla länge an när the komma/ och när man vnderföker qwinnan/ så öppnas slutet wid hwar wårck alt meer och meer; Och thet så märckeligen/ at modren innan långt/ förmedelst them aldeles är öppen. Och these äro the råtta och sanskyldiga pådrifware/ som komma qwinnan at föda sitt barn.

Fr. Hwad förstås med Effterwårckar?

Sw. Med effterwårckar förstås thet restwet/ som qwinnan effter förlofsningen påkommer: Hwilket är ett pinligt modrens sammandragande.

Fr. Så alla barnafödersfor these wårckar?

Sw. Mycket sällan the förstfödande; utan the som förr hafwa födt barn; och ju oftare the komma i barnsång/ ju swårare blifwa the gemenligen.

Thet X. Capitel.

Om then naturliga Födelsen.

Fråga.

Wå huru många sätt kan ett barn med lifwet födas:

Sw. På trenne sätt: Antingen med hufwudet; eller med fötterne; eller med sätet föråtth.

Fr. Huru indelas födelsen vidare?

Sw. Bthi naturlig och onaturlig förlosning.

Fr. Hwilken är then Naturliga?

Sw. När barnet födes med hufwudet först och fötterne sist.

Fr. Hwilken förlosning kallas då onaturlig?

Sw. När barnet twert emot thet förra / antingen (af sig sielf / eller med Barnmorstans tilhielp / Kommer med fötterne föråtth / och födes med hufwudet sist.

Fr. Hwarföre kallas thet förra en naturlig förlosning?

Sw. Thersföre at the måsta barn / på thetta sätet hiij til werlden födes. För thet andra: At en qwinna kan sålunda / utan någon annans tilhielp / sitt ffofter föda / och aldeles förlost blifwa.

Fr. Hwad teken haer man: at hustrun lærer naturligen föda?

Sw. När man vnderföker henne / så liännes (liifmodren må wara öppen eller eij) fostrets hufwud som ett trint kfoot.

Fr.

Fr. Huru går thet til med then naturliga förlofningen?

Sw. Förmedelst wärckarna så öppnas slutet / och när thet är öppet / så kiännes hinnorne eller nätet med barnet. Anteligen spricker nätet / genom wärckarnas påträngande / sönder / och watnet som blåsan war uppfylt med / flyter bårt. Ther på kiännes hufwudet bårt / hwilket / om wärckarna hålla an / lårt effter följer / och kommer neder i födslen. Brister anteligen fram / och hela kroppen följer.

Fr. Hwad kan Barnmorskan här til giöra?

Sw. Nästan ingen ting; ty ther södes hundrade barn / och ibland them en stor deel / som vthi lönlager aflade äro / vthan någon Barnmorskas / ja och ingen annan menniskas närwarelse eller tilhielp.

Fr. Hwartil behöfwes då Barnmorskan?

Sw. Emedan thet ey alltid går lika lätt / (fast barnet är wäl wändt / som ibland största faran med sig haär / som sedan wisas skal) så behöfwes Barnmorskan / at lisa qwinnans arbete och befrämja förlofningen.

Fr. Huru lisar hon hustruns arbete och sweda?

Sw. Med thet hon ställer henne vthi en beqwäm positur; at hon med minsta mödan och beswär / med alla sina kraffter arbeta kan.

Fr. Huru befrämjer hon förlofningen?

Sw. I thet hon 1. rijmar vndan alt hwad som kan förhindra barnets framkomst. 2. När hufwudet är födt / hielper fram then öfriga kroppen. 3. Vthhämtar effterbörden. 4. Naflar barnet. 5. Binder hustrun / och hielper henne wackert til sängs.

Thet XI. Capitel.

Huru en wändande til Förlofning
ställas skal.

Fråga.

Fr. På huru många sätt ställes en qwinna til förlofning?

Sw. På tre sätt: Stående/ sittande och liggande.

Fr. Huru stående?

Sw. Antingen på fötterne/ eller på knäna/ och sig moot ett bord eller kista lutandes. Och då stiger Jordgumman på knä bak om henne / at hielpa / och taga emot barnet.

Fr. Huru sittande?

Sw. Antingen/ at man/ i nödsfall/ tager twenne lika höga stolar / sätter them begge i bred / men så långt ifrån hwarandra / at hustrun kan hwila på them med begge låren / ett låår på hwardera stool/ vthan at förhindra fostrets framkomst. Eller man haar ther til enkommen gjorde stolar / som bättre med ögonen kunna sees/ än med pennan beskrifwas. Hwar wid står at märckia: thet sitbrådet bör bak före ey vara så breet / at förbenet med rumptångan / ther på stödier / ty thetta benet måste vara fritt / at thet vthi förlofningen kan bakvth twingas. Thet bör ock ryggbrådet på sådan stool kunna lyftas vth/ eller fallas tillbaka / på thet man kan lägga hustrun aldeles på ryggen neder/ när thet behöfues.

Fr. Huru liggande?

Sw.

Sw. Antigen at hustrun vthi sin egen sång förlöffas / och då måste Barnmorsskan stå wid fötterne / och så hielpa hustrun; thet doch är mycket obehöwligt / och ther til skämmes sången af the vthfljätande wättskor. Eller hustrun lägges på en så kallat kårt-sång.

Fr. Huru giöres en Kårt-sång?

Sw. En kårt-sång giöres af fyra lika höga stolar; hwilka sättas två och två emot hwar andra / och fogas så tätt tillsammans. Ther på lägges ett hårdstappat bolster / hwilcket om ey hårdt nog är / så wikes thet framman til / nederåth in / at thet ligger dubbelt. Ther på lägges ett lafan / som fastas med nålar wid bolstret / och hänger framman til neder på gålfwet. Under hyffterne / lägges twert öfwer bolstret / ett bredt handklåde / hwar med man kan vplyffta qwinnan / när thet behöfwes. Ufwan på thetta bolstret / lägges på andra ändan / som gemenligen ställes emot wäggen / några hufwud-bolster / lika som en vpbäddat sång. Eller thet tages en karmstool / om then hafwas kan / och sättas med ryggen emot wäggen; fram för then samma / ställes twenne andra / lika höga stolar i bred / och med ryggen til karmstolen wände. Sedan bindes på thesse twenne stolar / de främsta stålparna / som stå hwar andra närmast / med ett litet band tillsammans: Sätter så knät emot thet bundna bandet / och drar med begge händer / til sig / the andra begge stålparna / som äro längst bårt / så när in til och emot hwar andra / at något mer än ett quarter / blifwer öppet / emellan them. Skiuter them då tilbakas til karmstolen; legger ther på ett hårdt stapp-

stappat bälster/ och trycker det wäl neder/ med handen/ på thet stället ther öpningen är emellan stolarna: På thet man vthi arbetet kan röra handen effter behag. Det öfriga tilredes som påden förra. På thenna kårt-sängen hwilar hustrun better med hyffterna: ty hon behöfues ey draas så långt ifrån bälstret/ som på then förra. Swar wid står at märkja: Thet ju högre stolarna äro/ som til en kårt-säng tages/ ju beqwämare äro the.

Fr. Wid hwad händelse brukar man bedda hustrun på en sådan kårt-säng?

Sw. När thet med födelsen så tilstår: at qwinnan/ förmedelst Barnmorskans konstiga hand/ måste hielpas och förlofsa.

Fr. Huru lägges hustrun på thenna sängen?

Sw. Plat neder på ryggen/ och ey länger vp/ än at födslen är jemt med bälstret; sedan sättes en hustru på hwarthera sida/ som tager hwar sin foot vthi sitt knä/ och emellan these hustrur sätter sig Barnmorskan fram för henne.

Det XII. Capitel.

Om then naturliga förlofsningens befrämjande.

Fråga.

Wad gagn giör Jordegumman mera wid ett natnrligit barnafänge?

Sw. Hon befrämjar förlofsningen/ så med ord/ som med gierningen.

Fr. Huru befrämjar hon med ord?

Sw.

Sw. När hon gifwer gott råd ; antingen anmanar til ; eller ock afråder qwinnan ifrån arbetande.

Fr. Huru råder hon/när hon haer en ålderstigen menniskia för sig at betiena ?

Sw. När hon/ haer en ålderstigen och til åhven kommen menniskia / för sig/ som första gången föda skal / så manar och drifwer hon henne ey til arbetande ; utan haer tålmod med henne/ och låter alt gå ganska långsamt ; ey fortare än naturen sielf påskyndar / så kommer thet gemenligen til en god ånda : ty then gamla kroppe. / som ey tilförene haer varit öppen/ är hård och seeg at öppnas/ och kan wäl småningom af wärckarna til öpning twingas ; men ey hastigt.

Fr. Huru råder hon/när watnet går för bittida ?

Sw. När thet rätta watnet / som är barnets watn/ rinner bårt/ antingen för än hustrun förnimmer några wärckar ; eller för än modren är noggsamt öpnat / så går thet med en sådan förlosning gemenligen långsamt : Ty wattublåsan är mycket beqwämare at giöra öpning / och bära vp slutet ; än barnets hufvud : så måste hon vthi sådan händelse ock hafwa tålmod / och ey mycket mana qwinnan til arbete ; utan låta naturen måst råda / på thet hon i fåfångian ey föröder sina kraffter / och beswi-
ker/ när rätta arbetet henne påkommer.

Fr. Huru befrämjar hon then naturliga förlosningen/ med gierningen ?

Sw. Först : När lifmodren är noggsamt öppen/ och watnet än står / så förer hon fingerna / then tiden som hustrun är frij af barnwårken / med försigtighet / (på thet nätet ey i otid spränges) vthi mo-
Dren/

Dren / på sidan emellan wattubläsan och moder-
sprundet / at kienna och förnimma / huru barnet
ligger / och om någon lem / med hufvudet / sig vti
slutet wil inträngia / hwilken hon sagtelligen tilba-
ka förer; Och länker barnet / om thet ligger illa / så
mycket sig giöra låter / til råtta. Kommer en wärck /
i medler tiid hon thet har handen / så håller hon hen-
ne aldes stilla / tills wärcken är förbi / då far hon fort
igen med thenna sin ransakning. Men then som
har grofwa finger / eller elliest är plump / giör bättre
sådant at låta blifwa / på thet hon med sin otidiga
nyfikenhet ey giör skada. Gör det andra: Om
hinnorne äro alt för sega och tunna ey spricka; utan
drifwes af wärckarna vthföre / nederst vthi / och
ibland vthom födslen / thet förlofningen mycket för-
hindrar; så får en förständig Barnmorsta wäl
sprängia them / med sina finger / at watnet rinner
vth / och at wärckarna / som qwinnan i fåfångian
förödde på thenna blåsan / komma at arbeta och
trängia på sielfwa barnet; Men thetta måste hon ey
af någon nyfikenhet eller närwijschet giöra; utan så
allenast / när hon är fullkomligen försäkrat: at
sprundet är nog samt öpnat / och at barnet står
säkerligen wäl wändt / så at thet strax med huf-
vudet kan följa effter vthi slutets öpning: eljest så
förhindrar hon ey allenast förlofningen / när mo-
dren är ey nog öppen / som af then föregående frå-
gan sees kan; utan hon störter ock / både hustrun och
barnet / vthi lijfsfahra / när barnet är illa wändt:
ty som barnet är wändt / när watnet spricker så blif-
wer thet ock liggandes / och kan sig ey meer tilrätta
läncka; hwilket thet doch til äfventyrs än hade

Kunnat giöra / om en then enfaldiga Barnmorsskan hade vthi otijd sprängt blåsan.

Fr. Huru befrämjar hon vidare med gierningen?

Sw. När hon hielper fram barnet.

Fr. Huru hielper hon fram barnet?

Sw. När hon märcker: at barnet vthi wägen här eller ther med hufwudet wil fasna / så läncker hon thet med sina finger tilrätta / i thet hon förer them emellan hufwudet och trångslen / och gnider med them af och til.

Fr. Huru hielper hon när slutet wil förhindra barnets framkomst?

Sw. Thet händer offta / och serdeles hoos the hängbukiga / at slutet framantil wid ijsbenet / lika som en möga / eller annan skinlap / kommer för hufwudet / och förhindrar barnet mycket vthi sitt skridande. Hvilket när thet förmärckes ; måste Barnmorsskan / med twenne finger / thetta tågeligen vplyffta / och framoth ijsbenet skufwa / til thes hufwudet tränger sig neder vthi modersslidan.

Fr. Huru hielper hon: när thet vthi modersslidan indrifua hufwudet / för thes storlek skut / mycket långsamt och ganska smått strider?

Sw. Hon låter lägga vnder qvinnans byffter ett handklåde / hwar med twenne personer / en på hwardera sida / henne jämte vplyffta / när wärcken kommer ; Och när then är öfwer / släppa handklädet åter neder igen och hwila. Och förordnar en tredie / som med flata handen trycker hustrun på magen / emedan wärcken påstår / och låter handen / när wärcken är öfwer / vthan nogot tryckande / löst
på

på magen ligga / til thes han sig åter infinner igen. Och när these tre sitt kall wäl förträta / så hielper thet mycket wärckarna: at kunna med större efftertryck twinga och drifwa fort barnet.

Fr. Swad står til fruchta / när hufwudet kommer nederst vthi födslen / och huru skal hon thet hielpa.

Sw. Som hufwudet ey kan födas / för än thet haär fört qwinne-kroppen så långt neder / at thet är aldeles vtom / och nedan för ijsbenet / och tå först / som en böna vtur skalet / fram brister / (på hwilken tijd / then wändande gemenligen klagar öfwer wärck vthi sätet / som är ock af thetta Kropsens vtpösande / som then största walnöten öppit. Swarföre ock the närwarande gemenligen ropa på Barnmorstan: at hon skal wäl hålla emot sätet) så hånder thet ibland / serdeles hoos the förstfödande: at hufwudet / kundandes ey finna thenna tränga öppningen / blifwer ey allenast thet af mycket vphållit och förhindrat; utan bärar ibland med thes spitziga nacka (som vthi en naturlig förlofning kommer altid främst) igenom mellan-gården (perinæum) och rister födslen neder til sätet / ja skämmer ibland slutet på ändetarmen (spinther ani) at qwinnan sedan ey kan hålla sin stoolgång / som är henne til stort besvär.

Fr. Huru skal / ock kan hon thetta förekomma?

Sw. Hon måste ey / effter thet gemena rådet / hålla med en duk emot sätet; emedan thet ey allenast ingen ting hielper; utan hon förnekar thet med barnet komma fram; Men hon skal / när hon förmärcker: at qwinne-kroppen börjar pösa vthföre / och at hufwudet / lika som vthi en mössa inslutet / drifwer födslen neder / smörja alla fingren af begge hån-

Dren / föra them sedan allesammans in vthi födslen / och ställa them på barnets hufwud ; och wid hwar wärck som kommer / så åter hon med them / nemligen fingren / på barnets hufwud / alt meer och meer åth ändetarmen / och åth begge sidorne / i thet hon twingar håndren / ifrån hwarandra / och skufwar födslen vndan / at hufwudet effter hand / mer och meer / småningom blifwer baart. Och när hufwudet är mestedeels nedan om ijsbenet / och hon tycker thet hon skal kunna få thet fram / så skufwar hon / i thet hon manar gwinnan med all macht at hielpatil / när wärcken är som starkast / med en gång / thenna möhan tilbakas åth ändetarmen / när bastet (navicula) hoos en förstfödande kiannes råmma / lika som man rifwer sonder en klådes lapp (thet wid första födelsen altid hånder) och hufwudet brister i thet samma frain. (Läs then första Anmärkning.)

Fr. Huru hielper hon widare när hufwudet är födt?

Sw. I thet samma som hufwudet brister fram / så lägger hon håndren på begge sidor plat om barnets hufwud / och fingren bak om örnen / och drar barnet / vthan något ryckande ; men tågeligen / doch med goda kraffter / åth sig : ey rätt ånda fram ; utan neder åth gålfwet / (orsaken hwarföre alt måste dras neder åth gålfwet / Kan nog samt wisas på ett beenrangel) på thet arlarna kunna strax följa hufwudet åth / och komma vthi födslen / förr än hon winner så mycket tid / at kunna sluta och suga sig om halsen igen.

Thet

Thet XIII. Capitel.

Om Naswelstrångens farliga för-
hindrande / och thes hielp.

Fråga.

Vå huru många sätt kan naswelstrången giöra förlofningen farlig?

Sw. På twenne sätt: antingen at han faller vth för barnets hufwud; eller / när han är en eller flere gånger om barnets hals weskwat.

Fr. Hwad fara är wid thet förre / hustrun kan ju lika låt föda som eljest?

Sw. På hustruns sida är sällan fara thet wid; men på barnets sida haer thet thenna faran; at thet sätter lifwet til / och kommer säkerligen dödt i werlden / om thet ey får hielp. (Läs thet om then 3. Annmärking.)

Fr. Huru skal då Barnmorskan här hielpa?

Sw. När watnet går / och hon förnimmer strången antingen vthi slutet / eller moderssidån / ja och wäl vthi / och vthom sielfwa födslen hångandes; så skal hon ginnast / och före än barnet börjar säncka sig / lägga quinnån på ryggen / med öfra kroppen lågt / och med sätet högt. Och ey allenast föra honom samma wäg som han kommit / tillbaka igen; utan skufwa honom / med hela handen / om hon ey med fingren råcker åth / vthi modren vp om hufwudet / och länka thet sedan neder vthi slutet / at thet med sin trindheth så stäppar wägen / at han ey kan widare falla vth eller följa hufwudet åth / och komma med vthi trångslen.

Fr. Men om ihetta ey wil hålla honom inne; utan faller wid hwar wårck å nyo åter igen vth/hwad står då at giöra?

Sw. Då måste hon taga en linne lapp/ eller klut/ fästa ther wid en starck trå/ at ther med kunna få igen honom/ och föra then som en stäpp/ antingen med fingren/ eller med en liten spada emellan hufvudet/ vthi öppningen som strängen faller vth igenom/ så blifwer han tilbaks; Men skulle hon tycka: thet hon med thenna försigtigheten/ och försörg ey skulle kunna förhindra: thet icke strängen följer hufvudet åth/ och kommer at klämmas; så måste hon barnet ey så födas låta (om hon elljest wil frålsa thes lijf/ ther om wii altid böra beslita oss) utan wända thet/ på thet sättet som sedan læras skal; ty wid wändningen är barnet/ länge ey vthi så stoor lijfs fara/ som när thet födes med hufvudet och strängen tillika/ emedan tå är ey mera at täncka på barnets lijf; utan thet är säkerligen dödt/ när thet kommer i werlden/ om thet går aldrig så litet långsamt til med förlofningen. Thes utan/ så betecknar then vthfalna strängen: at barnet står på sidan/ emedan thet ey med hufvudet stäppar fullkomligen igen wägen; och för thenna orsak skul/ behöfwer thet ock wändas.

Fr. Hwad fara är wid thet andra; nemligen när strängen är om barnets hals weskwat?

Sw. Thetta kan man ey warse blifwa/ för än hufvudet är födt/ och har länge ey så stoor fara med sig/ som det förra.

Fr. Huru skal barnmorskan här hielpa?

Sw. Hon skal på thet skyndesamste söka at låsa honom

honom af halsen / och sedan dra vth barnet som äfwan sagt är ; Men skulle strången vara åthskillige gånger wefwat om halsen / och så igenom hwarandra dra traslat : at hon then ey vthi hast låsa kan ; så får hon utan fahra / med en sax eller knif / honom affskiära / allenast hon låter någon straxt hålla begge affskurna stumparna emellan fingren / som med samman klämmande förhindrar / thet ey barnet mistar blod / til thes hon får vth barnet / och thet naflat hafwer. Jag säger begge stumparna / emedan hon ey kan weta : hwilken dera af dem ländet til barnets buß ; eller til moderkakan.

Thet XIV. Capitel.

Om Twillingars Förlofning.

Fråga.

Fr. Swad tecken har man : at qwinnan är hafwande med twillingar ?

Sw. Man kan wäl af ett och och annat giöra någon gifning ; Men man hafwer ingen säkerhet ther om / för än thet ena barnet är födt.

Fr. Swad säkerhet kan man tå ther om hafwa ?

Sw. När barnet är födt ; och Barnmorsskan wil hämta efter börden / så blifwer hon warse än en wattublåsa / äfwen som hoos thet första barnet.

Fr. När hon nu om än ett barn är försäkrat / huru bär hon sig vidare åth ?

Sw. Hon naflar thet första barnet och gifwer thet från sig ; men thes effterbörd lämnar hon qwar / emedan begge hafwa offta en effterbörd / fast

the hwardera hafwa sin egen blåsa och egit watten. Ther på öppnar hon thenna blåsan / (thet hon med säkerhet göra kan / emedan lifmodren är af thet första barnet noggsamt öppnat) och finner hon thetta andra barnet wara så wäl wändt (thet sållan skier) at thet strart tränger sig med hufwudet vthi slutet : så låter hon thet naturligen / förmedelst wärckarna / födas ; men är thet ey fulkomlig wäl wändt / thet för trängsel skul / och at the hwar andra förhindra / gemenligen skier / så wäntar hon ey på wärckar ; utan wänder thet / effter thet maneret som sedan wi-
 sas skal / och så slipper then / af arbete vthmatade
 mordren / aldrasnarast.

Fr. Huru bår hon sig widare åth ?

Sw. Hon tager begge strångiarne tillsammans / som thet wore allenast en / och när hon förer handen in at förlofa qwinnan af effterbörden / på thet ma-
 neret som följer / och blifwer warse ån en blåsa / at ther är ett tredie barn / så bår hon sig lika åth som wid thet andra : och så widare om ther äro flere ; men finnes ingen blåsa mer / så förlossar hon hu-
 strun / lika som ther hade allenast warit ett barn / i thet hon wefar alla strångiarna tillika om handen.

Thet XV. Capitel.

Om Barnets nasflande.

Fråga.

Huru nasflar man barnet ?

Sw. När Barnmorsskan har fåt bar-
 net på knå / så förer hon strax fingret vthi
 mun /

mun / och rånfar vth all then slim och orenlighet hon finner; på thet barnet utan hinder får andas: Ther på tager hon ett nasfwelsnöre / gör ther med ett enkelt slag / med en enkel knut / om nasfwelsträngen / sedan tu eller tre slag med än en knut / och änteligen gör hon effter några slag / två eller flere knutar på hwar annan / som wäl fästa och ey losna.

Fr. Hwad gör hon sedan?

Sw. Ther på klipper hon af strängen med en sax: och gifwer barnet vthi en warm duk ifrån sig.

Fr. Hwad förstås med thet ordet nasfwelsnöre?

Sw. Af thessa bör en Jordegumma alltid hafwa några hoos sig tilreds. Hwilka äro wid påß en half aln långa / och göres af fyra eller sex dubbelt tilsammans fällat grof stäpträ / med en knut på hwardera ändan.

Fr. Hwahrfore skal ther tiltagas stäpträ?

Sw. Therfore / at thet för leenhet skal är ther til bequämast; ty annan trä är för wass / och skär sig låt igenom strängen / at han blöder.

Fr. Huru långt ifrån bucken skal thetta snöret knytnas?

Sw. Tu goda fingers bred; eller äth minstone så långt: At man kan i nöfall knytna än ett snöre vnder thetta / utan at röra wid sielfwa huden som har känsl / hwilken sig noggsamt med en ring wiser.

Fr. Huru långt skal hon lämna qwar / äfwan för thet knutna snöret?

Sw. Tu twerfinger. Så at nasfwelstumpen / som är qwar wid buken / är en handbred lång.

Fr. Hwad står wid thetta knytnande mer at märckias och bör i acht tagas?

Sw. At hon snöret lagom til: ey förlöst/ at barnet mistar blod/ thet wid the tiocka och vplåsta strångarna wäl måste gifwas acht på: ty the slincka sedan och blifwa smalare; ey heller alt för strängt: at trån sargar och skiär sönder strängen.

Thet XVI. Capitel.

Om Effterbördens vthämtande.

Fråga.

Wad förstås med Effterbörden?

Sw. Alltwad naturligen födes effter barnet: Och består vthi Moderkaken med nafwelsträngen; och Zinnorne/ som få namnet af Seger hufwa/ när en del af them/ följa barnets hufwud åth.

Fr. Måste thet alltid följa med?

Sw. Thetta är så högt nödigt/ at om allenast något stycke af moderkaken qwar lämnas / så kan thet förorsaka hustrun döden.

Fr. Hwar har moderkakan sitt ställa vthi lijfsmodren?

Sw. Hon är ey alltid / effter then almånna mening / fast vthi botten; vthan naturen spelar thet med effter behag; ibland sitter hon frammantil/ baktil/ vthi sidorne / ja ibland ock/ qwinnan til lijfsfara/ på sielfwa modrens mun/ eller slutet/ som wid blodstörtningen redan wiist är.

Fr. Huru skal Effterbörden hämtas?

Sw. Barnmorsskan måste ey/ effter thet gemena maneret / allenast dra åth sig strängen / och förmedelst

delst honom / vthåmta kakan / för twenne orsaker
 skul: först / at om effterbörden är fastrouren och
 strängen swag och spåd / så kan hon lätteligen rycka
 och slita af honom / som bör wara hennes ledsman
 til kaken; För thet andra: Om strängen är starka-
 re än at han kan ryckas af / så kan hon med then an-
 wuxna kakan / Dra vth sielfwa modren / och henne/
 som en intryckt hatkul / aldeles omwända: hwilket
 störter qwinnan innan kårt i döden / om ingen för-
 ständig är närwarande / som förer modren genast
 vthi sitt naturliga rum tilbakas igen. (Besee then
 2. Annmärkning.)

Fr. Huru skal hon tå bära sig åth?

Sw. Så snart barnet är födt / och förr än hon
 haer naflat thet / (om ey barnets swaghet thet för-
 hindrar) så skal hon genast / emedan lifmodren är
 än aldeles öpen / utan något mera krus / och utan
 at fråsta om effterbörden är lös eller fast; wefwa
 strängen / en par gånger om fingren af then wänstra
 handen: hålla honom stadigt åth sig / och följa ho-
 nom åth med högra handen vthi modren / alltid til
 kakan. Och är hon lös / och lika som faller henne
 sielf vthi handen / så griper hon henne; ey med hela
 handen / som skulle blifwa för drygt; utan med
 främsta fingren: Och Drar så med wänstra handen
 strängen / och med then högra kakan; men är hon
 något stoor och för dryg at kunna passera födslen / så
 biuder hon hustrun med hostande hielpa til / så följer
 hon låt.

Fr. Huru bär hon sig åth / när effterbörden är
 fastrouren.

Sw. Hon följer strängen åth på samma sätt / som
 sagt

fagt är/ til kakan: tianner runt omkring/ om hon finner henne/ til någon del/wara lös; ther begynner hon gnida med fingret emellan kakan och modren/ gåendes alt vidare och vidare/ lika som man skalar skalet af en pomerans/ eller lyfter en deeg af ett bord på hwilket ey miöl ströt war/ til thes hon är aldeles lös och faller vthi handen. Wil thetta gnidande med fingret ey giöra fyllest/ så brukar hon alla fyra fingren: och med the twenne främsta lyffter hon kakan/ ifrån modren/ och med the twenne sista/ skiu- ter hon modren tillbaka ifrån kakan / och går ther med fort til thes hon är alt öfwer lös. Ther på hämtar hon henne vth/ lika som hon af naturen wo- re lös. Hwilket kakans lofande mycket lättare för- rättas/ om någon af the närwarande lägger sin flä- ta hand utan på then/ med kläder öfwertäckta/ eller bara buken/ på thet stället som Barnmorsskan wiser/ och håller then toma magan stadig emot hennes hand/ som arbetar innanföre.

Fr. Är wid thetta lofande och affskalande ingen fahra?

Sw. Ney aldeles ingen/ när thet med förstånd och försigtighet förättas; ja man har twert emot förmärckt: at the qwinnor/ på hwilka man sålunda effterbörden lofat / hafwa mådt bätter vthi theas barenfång/ än the som man på thet wanliga sättet förlöst.

Fr. När hon haat fått vth effterbörden / hwad giör hon sedan?

Sw. Så snart hon haat dragit vth henne / hon må warit lös eller fast / så förer hon straxt handen åter in igen / och samlar vthi henne alt hwad som ey

bör lämnas qwar vthi modren/ såsom kiöttklimpar/ hinlappar/ blodlefrar och mera sådant.

Fr. När hon haar altsammans samlat vthi handen/ hwad gör hon vidare?

Sw. När hon sålunda haar wål ränsat modren/ så drar hon en strax vthi handen; utan håller henne stilla/ och låter lijfmodren falla och ryncka omkring henne tilsammans/ i thet hon småningom drar åth sig handen. Blifwer hon warse någon ojämnhåll/ så plånar hon vthi them/ och lagar alt tilrätta; Och när hon kommer med handen vthi moderssidan/ så gör hon åfwen thet samma; plånar vthi the ojämna hållorne/ och tar med sig vthi alt hwad onyttigt är.

Fr. Kan lijfmodren alltid sålunda falla sig om handen?

Sw. Nej/ ibland är hon hård och styf/ och kan en/ utan med tiden/ draga sig tilsammans/ och lå är thet såfångt/ at wänta med handen så länge vthi modren/ till thes hon fallar sig om henne.

Fr. Hwad gör hon vidare?

Sw. Sedan täpper hon födslen igen med ett warmt kläde/ som kallas en Stråpp-dukt. Bänder hustrun med ett handkläde om lijfwet/ och hjälper henne i säng.

Fr. Huru skal hon hämta effterbörden/ när strången är antingen affsprungen/ eller af en enfaldig afryckt/ at man sålunda förlorat sin ledsman til fökan?

Sw. Hon måste på samma sätt/ som sagt är/ hämta henne med handen/ och kan hon åthskilja effterbörden ifrån sielfwa modren/ igenom thes stora ådror/ som

som göra henne vthi känslen stadigare än lijfmodren är.

Fr. Swad gagnar of/ på thetta sättet rånsa modren?

Sw. Hustrun är länge ey så mycket plågat af reef och efter wårctar vthi sin barnsång; (som the wäl eljest plåga wara) / när man på thetta sättet vthämtar effterbörden / och rånsar lijfmodren.

Then

Eroligen vnderwisande

SIPHRAS och PUAS

II. Dehl:

Om then Konstiga och Onaturliga
Förlofningen.

Thet I. Capitel.

Om ett trångt Bäckens förwid-
gande.

Fråga.

Wad är orsaken: at then ena qwin-
nan föder lätt/ och then andra swårt; el-
ler of/ at en och samma qwinna föder
ena gången lätt / och en annan gång
swårt; ja blifwer of wäl aldeles ey förlöst / utan
dör med fostret/ om hon ey får hielp?

Sw.

Sw. Hwad thet förra angår/ så kan wål/ ibland andra förhinder/ qwinns egen kropp thet til wara orsak; nemligen: at then ena är beqwämare til at föda än then andra. Men orsaken til thet senare är/ antingen at lijfmodren ligger snett; eller at fostret är illa wändt; eller ock wål begge två; nemligen/ at både lijfmodren ligger snett/ och fostret är illa wändt.

Fr. Hwar vthi består thet: at then ena qwinnan är beqwämare at föda än then andra?

Sw. Förvthan siukdom och bräcklighet/ som kan mycket förhindra/ så består thet förnemligast vthi these tvenne ting: then ena haar lenare och smidigare lemmar at kunna öppna sig/ än then andra; eller ock/ at then ena haar ett stort och widt; och then andra/ ett litet och platt bäcken.

Fr. Hwad förstås thet med/ när thet säijes: at qwinnan haar ett trångt och platt bäcken?

Sw. Bäckenet (hwars beskrifning wid begynnelsen vthi thet 2. Capitlet finnes) säijes wara platt och sammanpräsat: när thet heliga/ eller korsbenet/ med rumptången äro mycket bögda fram åth ijsbenet/ eller ock: at rumptången (som hoos somliga händer) är ey vthi trenne små böisama been fördelt; utan med korsbenet alt ett/ och giöra sålunda wägen/ som barnet skal passera/ twert öfwer/ trång.

Fr. Hwad teken haar man: thet bäckenet är platt?

Sw. Ensdelss förnimmer Barnmorskan thet wid vndersökningen; endels ock thet af: Nit fast barnet är rätt och wål wändt/ och hustrun hafwer
tames

tåmeligen goda wårckar; icke theßminder så skrider theß hufwoud ganßka långsamt; eller stannar aldeles i wågen: ty thet vår ey med/ twinga kårßbenet tilbaka/ at thet kan slippa fram.

Fr. Huru skal Zordegumman här hielpa?

Sw. Först ställer hon qwinnan (antingen sittjandes vthi skolen/ eller liggjandes på kårtsången) sålunda: at kårßbenet ligger och hwilar ingenstedes emot något; utan är fullkomlig fritt/ at kunna wika tilbakas: Sedan smörjer hon hela handen med olja eller ister/ och förer henne in vthi födslen/ så långt vp som hon komma kan; wåndandes henne sålunda: at hand-ryggen ligger platt emot kårßbenet/ och fingren stå vthspridda omkring hufwoudet/ lika som om ett klood/ och så tått in til/ som man komma kan/ utan at skiuta hufwoudet tilbakas. Ja står hufwoudet aldeles ån vthi modren/ så förer hon fingren in vthi sielfwa slutet.

Fr. När hon nu sålunda haär fåst handen/hwad gör hon sedan?

Sw. Hon håller henne heelt stilla til theß wårcken kommer (then hon af födsless darrande/ kan förr warse blifwa/ ån then wåndande sielf) tå påminner hon hußtrun förvth: thet en wårck kommer/ och at hon med then påkommande wårcken/ med all sin macht måste hielpa til at krysta: och när wårcken kommer/ så trycker hon med flata handryggen kårßbenet tilbakas; först sacht/ sedan alt som wårcken tager til/ hårdare och hårdare; ånteligen när wårcken är som starckast/ så trycker hon/ med all sin macht/ så mycket hon trycka kan. Och i thet samma hon thetta gör/ så drar hon handen småningom åth sig/ at hufwoudet kan följa.

Fr.

Fr. Hwad gör hon sedan / när wärcken är öfwer?

Sw. Hon skufwar handen / om hon haer åkit förlängt neder / åter vp igen vnder hufvudet / så tätt man komma kan / och håller henne stilla / tils wärcken sig åter infinner / enär hon gör lika som förra gången / och så wid hwar wärck / til thes hon / på thetta sättet / haer låckt fram hufvudet. (Läs thet om thet 3. Anmärkning.)

Fr. Hwad gör hon då emellan hwar wärck?

Sw. Hon vpmuntrar hustrun med trösteliga ord / säijandes : Ut alt går wäl / och at hon / om hon på sin sida gör wäl sin flijt / innan kårt skal slippa / och blifwa en glad barnmoder.

Fr. Men huru skal hon hielpa / när qwinnan inga wärckar hafwer?

Sw. Man kan vara försäkrat : at fast qwinnan inga wärckar hafwer / och man henne på thetta sättet hanterar / så skola sig wärckarna wäl infinna : En förvthan / at man kan reta them / med thet man rör wid moderslutet / lika som man kommer en til kråkas / när fingret stickes i halsen ; så waknar thes vtan then trötta / och lika som wid sitt hårtills fåfångia arbete / förtwiflande natur / å nyo vp igen / när hon känner sig så sådan god hielp vth ifrån : Så at man måste förvndra sig / med hwad håffstighet och långvarighet / wärckarna (som förr woro fröga och eländige) nu påträngia och fostret framdrifwa. Then som har tagit prof thet af / then kan witna : at thet är sant / som här säies.

Fr. Men är ingen fara thet wid / och bör man ey fruchta ; at man med så starckt tryckiande skal göra

skada; antingen contundera och förslåmpa moder-
 slidan och ändetarmen; eller sönderbräckia
 benet?

Sw. Ney ingen fara; allenast man trycker med
 jämna handen/ och ey med fingerknogorna; utan/
 thetta handgrepet haer fyradubbel förmån med
 sig: Först så retar och vpröcker man the affomna-
 de wärckarna; För thet andra/ så tryckes kårsbe-
 net/ med rumpångan/ tillbaka at bäckenet blifwer
 vidare. För thet tredie / så smörjes wägen med
 then flottiga handen; Och för thet fierde: så förer
 man vndan / med the vthspridda fingren / fallorne
 och alt hwad som kan förhindra; och lika som ba-
 nar wägen för hufwudet / at wärcken med macht
 kan thet neder drifwa.

Fr. I begynnelsen är wäl sagt: thet man skal
 föra handen vthi moderslidan; men huru skal man
 få in henne igenom en så trång wäg / särdeles hoos
 the förstfödande?

Sw. Största trångslen är främst vthi sielfwa föd-
 slen / sedan är ther rum nog: Och at få handen ther
 igenom / så förer man henne / när thet ey är alt för-
 trångt / sålunda in: man sluter fingren i längden
 wäl tillsammans / och wrider handen sacht af och
 til; Men är trångslen så stoor / at man ey sålunda
 kan få in henne / så förer man först tre finger in / bän-
 dandes med them födslen ifrån hwarandra / lika
 som med en moder-skru; och thetta emedan wär-
 cken påstår / ty tå känna the thet minst. Therpå fö-
 rer man in thet fierde fingret / och håller stilla tils
 wärcken kommer / och giöra med the fyra som tilfö-
 rene med the tre. Förer så vidare tumen / vthi han-

handen giömd / med in; håller åter stilla tills wärcken kommer / och då sprider man vth alla tem / at hela handen kan slincka in; Och fast bastet ther wid skulle råmma / så skadar thet intet / ty thet måste theß vthan brista sönder / när barnet kommer.

Fr. Huru kan thetta bäckenets förwidgande bäst förvättas / antingen sittandes eller liggandes?

Sw. Bäst liggandes: ty man kan ey allenast bättre dra hustrun med sätet ifrån bälsstret / at kårbenet blifwer fritt; utan man haar ock större macht / at kunna tryckia benet / när man står; än när man sittande för hustrun / skal skiuta thet samma / med handen / tillbaka åth stoolryggen.

Thet II. Capitel.

Om Lijfmodrens snettligiande i gemeen.

Fråga.

AUru förstås thet: at lijfmodren ligger snett?
 Sw. At wäl förstå thetta / som största delen af Barnmorske-konsten grundar sig på / så är thet nödigt: at wij inbilla oss: thet lijfmodren / vthi en hafwande qwinna / är som en med watten vpfylt och igenbunden skinsäck / på hwilken man haar wändt vp och neder / at then igenbundna munningen witter neder åth födslen / och botten vp åth hustruns bröst: Och thet stycket af then omwända säcken / som är vader thet knutna bandet / är fast wid moderflidan / för thet öfriga är säcken all omkring lös och frij / så at han kan hwälfwa på ömse sidor /

sidor/ hwarth han wil och finner lägenhet til. När nu / af fostrets tiltagande / thenna skinnfäcken blifwer stoor / och begifwer sig åp öfwer bäckenet / så skiuter han vndan tarmarna / antingen å hena eller åth andra sidan; bak åth ryggen / eller fram åth naslan; elier somt åth hwarthera sidan / och blifwer sielf stäendes mitt vthi. Allt effter som tarmarna wika vndan åth ena eller andra sidan / så lutar säcken / twertemot / åth then andra sidan: til exempel / ligga tarmarna vthi höggra sidan / så lutar säcken åth then wånstra hyfften; och så widare.

Fr. Hwad är orsaken / at tarmarna drifwes mera then ena än then andra wägen?

Sw. Ther til kan i förstone ett ringa ting giöra början / som sedan tager alt meer och meer öfwerhand: Och lærer wäl / vthan twifwel / största orsaken ther til wara: på hwad sida qwinnan är wan at ligga / tiit och then vpfylta och tunga modren wälswer eller siuncker / och skiuter tarmarna / som äro lättare än hon / vndan åth andra sidan.

Fr. Hwad gagnar of thetta at weta?

Sw. Så länge wij ey weta orsaken til ett tings feel / eller hwar vthi felet består / så kunna wij ey helper thet hielpa; nu lära wij här vthaf: hwad som är rätta orsaken til ett lätt och swårt barnafänge / (när barnet eljest står rätt wändt:) och huru man qwinnan vthi sin nöd / med förstånd hielpa skal.

Fr. Huru kan thetta modrens snettliggiande / wara orsak til en lätt eller swår förlofning?

Sw. Jo sålunda: När säcken vthi buken så står; at theß botten ey lutar förmycket hiit eller tiit / så witter then igenknutna munningen mitt öfwer
bäcke

bäckenet/ och om barnet vthi modren är rätt wändt/ nemlig står med hufvudet rätt på slutet / så kan thet af wärckarna/vthan hinder/ vthdrifwas och födas ; men lutar säcken med botten hjit eller tijt/ så står then igenknutna munnigen/ twert emot/ vthi then andra sidan ; och är orsak / til en swårare eller lättare förlofning / alt effter han mycket eller litet lutar. Til exempel : ligger / eller lutar säcken vthi wänstra sidan / så witter munnigen åth högra sidan / och så widare : Om hwilket liggiandet wij vthi the följande Capitel hwar för sig särskilt tala skola.

Fr. Af hwad teken kan tå en Zordegumma weta : hwart åth modren lutar ?

Sw. Af thesse trenne : Först at hon frågar qwinnan : hwarest fostret sig måst rörer ; ty på thet stället som thes rörelse förnimmes / så måste thet säkerligen ock liggia ; För thet andra : så kan hon med handen/ vthan på buken lagd/någorlunda thes liggiande vthspana. Men förnämligast blifwer hon/ för thet tredie/ thet warse af moder slutets ställe/ förmedelst vndersökningen.

Fr. När kan man bäst vthspana/ och vpleta moder slutets ställe ?

Sw. I begynnelsen när hustrun börjar wändas och förr än wärckarna hafwa moder slutet vthi bäckenet nederdrifwit / och til en deel öpnat ; ty tå förändrar thet sig mycket / så at man ey så lätt ther afz om modrens snettliggiande/ döma kan.

Fr. Huru finner hon slutet när modren står mitt vthi buken ; thet är : hon witter med botten wid was emot qwinnans nasla ?

Sw. Då finner hon slutet ståendes mitt öfwer

bäckenet / at hon kan på alla sidor kiänna theß vand ; och nätet / som en stin wattungblåsa / mitt vthi. Och theße teken båda och låfwa (om barnet eljest är wäl wändt) en lätt och skyndesam förlofning. Ja man finner ibland qwinnor / för hwilka man med rätta fruchtar : thet barnet skal falla ifrån henne / om hon allenast en gång starckt hostar.

Fr. Hwad fara kan af en snettliggiande lijfmoder timas ?

Sw. Fast fostret / i anseende til lijfmodren / står rätt wändt ; nemligen med hufwudet på slutet / och är altså på sin sida ey orsak til någon olycka : så giör Doch then snettliggiande lijfmodren : at barnet är illa wändt / i anseende til bäckenet / eller vthgången : Och är sålunda / med ett ord / orsak til en otrolig swår förlofning / så at the begge lätteligen kunna sättia lifwet til / om ey qwinnan i rättan tijd får hielp / som nu wisas skal : Och skal här sannas / thet wij redan med några ord sagt hafwa : nemlig / at största faran står til fruchtas / när barnet kiännes wara rätt wändt / och står med hufwudet på slutet.

Fr. Är något mera wid modrens snettliggiande at bemärcka / och bör ihog kommas ?

Sw. Thetta är än at påminnas : thet när wij vthi the följande Capitlen tala om the stora fahrligheter / som af en snettliggiande lijfmoder timas ; så mene wij ther med then swårasta och största graden af hennes snettliggiande / hwilka fahrligheter blifwa ringare och äro mindre at fruchtandes / alt effter som lijfmodren är then rätta stälningen närmare.

Thet

Thet III. Capitel.

Om Lijfmodrens snettliggiande vthi enthera sidan.

Fråga.

SOm wij / i thet föregående Capitel hafwa hört: thet lijfmodren ligger ibland vthi enthera sidan: hwad teken haar Barnmorstan ther om: at hon ligger / til exempel / vthi högre sidan?

Sw. Förvthan at qwinnan haar kiänt barnet röra sig vthi högra sidan; och Barnmorstan thet ock med handen / vthan på buken förnimma kan; så skal hon genom thessa teken / therom aldeles blifwa förwisat: När Barnmorstan vnderföker qwinnan strart i begynnelsen / när hon börjar wändas / och förr än lijfmodren / af the på trångiande wärckarna / hafwer förändrat sitt ställe / och är vthi bäckenet neder twungit / så skal hon finna 1. Slutet / eller modermunnen / wara mycket högt vpdragen; 2. Och ther före med möda af henne nåkas kunna. 3. Som lijfmodren / vthi sådan händelse / ey allenast ligger vthi sidan; utan gemenligen witter mera åth ryggen än framåth: så skal hon / thenna modermunnen finnandes / emot kanten eller randen / af thet wänstra hyfft och ijsbenet. 4. Hon kan ey kiänna hela modermunnen; utan allenast then nedersta randen. 5. Hon förnimmer litet eller intet af barnets hufwud. 6. Barnets hufwud kiänner hon ey bart; utan igenom sielfwa modren / och twert öfwer bäckenet liggandes. 7. Watnet rinner gemenligen

oförmärckt bort / emedan nåtet eller hinnorne / ståendes emot benet / kan ey tvingas vthi slutet / utan spricker sönder / emot benet ståendes.

Fr. Hwad fabra haår thetta lijfmodrens i sidan liggande med sig?

Sw. 1. Som barnet står med hufvudet emot benet / så kan qvinnan thet ey med wårckarna tvinga; hwar af följer: at hon länge förgås wæs lærer arbete / vthan at befrämja barnet thet ringaste. 2. Barnets hufvudskål / som prähas så hårdt emot beenkanten / tryckes och böijes in / at thet döör förr än thet kommer i wägen. 3. Står barnet med största hälften af hufvudet neder om beenkanten; så hånder thet wäl: at hufvudet effter ett långsamt arbete / ånteligen tvingas neder vthi bäckenet; men på sidan och med bögdan hals. Hwar af följer: thet når hufvudet / med swårt arbete / haår ånteligen åkit neder vthi födslen / at thes hårskål kan synas / så kommer thet ey långer utan stanar thet / medan then wänstra axlen / ståendes emot samma beenkanten / förhindrar thes widare framkomst: Och hustrun döör / effter ett ovtfsäjelijet långwarrigt och swårt arbete / oförlofat. Eller ligger lijfmodren 4. så diupt vthi högra sidan / at största hälften af barnets hufvud är åfwan för wänstra beenkanten / så tvingas thet / vp öfwer benet / vthi qvinnans wänstra sida / och antingen kommer then högra axlen vthi slutet; eller then högra handen: (Bessee then 5. Anmärkning.) Hwilken armen följer effter / at han med tiden hänger / så lång han är / vthur kroppen / och hustrun döör ock oförlofat / om hon ey tilbörlijg hielp får.

Fr. Huru skal tå Barnmorskan ett sådant barn hielpa?

Sw. Thetta låter sig giöra på twenne maneer: antingen at Jordegumman söker jäncfa och läncka moder Slutet med barnet vthi bäckenet; eller at hon wänder barnet / och hämtar thet vth / wid fötterne. (Läsf här om then 5. 6. 7. och 8. Anmärkning.)

Fr. Huru förättas thet första?

Sw. Om Barnmorskan är tidigt nog hos en sådan hustru / förre än wärckarna hafwa trängt slutet emot benet; så förer hon sina finger vthaf högre handen / vthi slutet och hielper thet neder. Thet doch myckert bättre låter sig giöra / om hon kan komma med fingren så långt vp / at hon hinner med them äfwan för then öfra Slutets rand; Men kallas hon så sent ther til / at slutet är redan hårt emot benet anpråfat / så lutar hon hustrun på samma sida som modren ligger / på thet modren med sin tyngd må falla ifrån benet / at hon beqwämare må kunna föra fingren / emellan benet och slutet. Hwarest når hon them hafwer / så låter hon hustrun läggia sig på andra sidan / och beder en af the närwarande: fogeligen lyffta vp buken vthi högra sidan / och skiuta honom åth then wänstra / och når wärcken kommer / så hielpes the begge åth / granhustrun med bukens bortskiutande; och Barnmorskan med thet hon hielper neder slutet / och förhindrar: thet hufwudet ey får präfas emot benet; utan måste sänckia sig neder vthi bäckenet.

Fr. Hwilket är thet andra maneret?

Sw. Thet andra maneret en sådan qwinna at hielpa / är / straxt och oförtöfwat sölia fötterne och

wända barnet: hwilket skal vthförligen och klart nog beskriwas / vthi thet 8. Capitel / om Wändningen.

Fr. Hwilketthera / af these begge maneren / är thet bästa och rådligaste?

Sw. Hwem seer icke / then som saken litet effter-täncker / hwad beswär och osäkerhet wid thet första år / at kunna lyckeligen förlofa hustrun; men thet senare / vthwiser både goda skäl och förfarenheten; at thet är thet tienligaste / rådligaste / skyndesamma-
ste / och säkraste både för modren och barnet.

Fr. Huru bär Fordegumman sig åth / när mo-
dren ligger vthi wänstra sidan?

Sw. Lika som sagt är wid then högra / allenast hon ömsar handen effter omständigheten.

Thet IV. Capitel.

Om Lijfmodrens liggiande fram öf- wer ijsbenet.

Fråga.

HDs hwilka qwinnor händer thet: at lijfmo-
dren ligger fram öfwer ijsbenet?

Sw. Gemenligen; Doch ey alltid / hos the hängbukuga / på hwilka buken hänger neder åth knåna / och hwilar på låren / när the sittia; thet och orsak är: at barnet kommer ibland med afwugt ansichte vthi födslen / och födes widöppit / med bröstet vp och ryggen neder.

Fr. Huru är thenna / öfwer ijsbenet liggiande / lijfmodren ther til skull och orsak?

Sw. Emedan fostret / vthi en så liggiande lijf-
moder /

moder / witter med händer och fötter by / åth hu-
struns bröst; och för theras tyngd / kantas på sidan
om / at thet hwålfwer med bröstet neder åth hu-
struns låår; och sedan stupar vthi förlofningen al-
deles kråka eller kullbytta / som man plågar säija / så
kan thet ey annars wara: ån at thet kommer med
kroppen widöppit.

Fr. Hwad teken hafwer Barnmorstan om thet-
ta lijfmodrens snettliggande?

Sw. Förvthan at hon thet någorlunda med
ögonen kan see / och med handen kiänna; så styrcka
thesse effterföljande teken henne vthi sin mening:
Wid vnderfökningen finner hon 1. Slutet höger by-
dragit ån ordinårt år. 2. Hon kan thetfore / ey
vthan möda / nåkas och hinna til thet samma: thet
ock offta orsak är: at the oförfarna sig inbilla: thet
ingen öpning är förhanden / eller tilfinnandes: 3.
Slutet står wåndt emot buchten af then nedersta
ryggekotan eller korsbenet. 4. Hon kan ey mera
kiänna af slutet / ån then nedersta rand / meer eller
mindre / alt effter modren lutar / meer eller mindre /
öfwer ijsbenet. 5. Hon kan antingen aldeles intet
föra fingret vthi sielfwa modren; eller med stoor
möda / och thet med ett krökt finger. 6. Hon för-
nimmer wid hwar wårck: at slutet prähas emot
ryggekotorne / vthan at sänckia sig. 7. Wattublä-
san / eller nätet / formeras ganska tunt och smalt.

Fr. När kunna thesse teken bäst märckias?

Sw. Wid begynnelsen af wåndan / förr ån
wårckarna hafwa drifwit slutet neder vthi bäckenet /
och til en del redan öpnat.

Fr. Huru skal Barnmorstan här hielpa?

Sw.

Sw. Hon skal / om hon i tid kommer ther til / förbiuda hustrun alt arbete / och läggia henne heelt lågt med then öfra kroppen; föra therpå handen / som ther til beqwämast är / vthi moderlidan / och fingren emellan ryggekotorne och slutet / vp om thet samma / och vtan på then öfra delen af slutets rand. Är slutet redan så hårt emot ryggen anpråfat / at hon ey vthan möda kan komma emellan / så lägger hon hustrun ey på ryggen / som rått nu lärdes; vtan sätter henne främst på kanten af stool brådet / lutan- des med kroppen fram öfwer; eller ställer henne ock wäl aldeles på knäna / at modren / med sin tyngd / faller ifrån ryggen; då förer hon fingren emellan / som sagt är / och låter hustrun sacht resa sig vp igen / och läggia sig tilbakas på ryggen / med öfra kroppen lågt / och med sätet högt: på thet lijfmodren hwäl- swer tilbakas åth qwinnans bröst.

Fr. Hwad gör hon då widare?

Sw. Hon lyffter vp buken med then andra han- den / och skiuter honom ifrån sig / medan hon / med then handen som är vthi födslen / hielper neder slutet med hufwudet vthi bäckenet / i thet hon småningom rör fingren / och sålunda med thetta fingrens per- lande förhindrar: at slutet får ey pråfas emot ryggs- benet / vtan måste säncka sig vthföre. Arbetandes med begge händer tillika: med then ena innanföre / och med then andra vtan på / til thet slutet med huf- wudet är mitt öfwer bäckenet och säncker sig ther in.

Fr. Hwad tid skal Barnmorskan göra thetta arbete; antingen för wärcken kommer; eller mes- dan wärcken påslår?

Sw. Thetta sitt arbete måste hon göra när
wärcken

wärcken är bärtä; och hålla stilla emedan värcken påstår: sedan åter igen arbeta / til theß hon fått slutet med hufwudet vthi bäckenet. Då kommer först rätta tiden för hustrun at arbeta / som här til hafwer hwilat / och the påkommande värckar emot hållit och förbitit.

Fr. Hwad gör Barnmorskan då widare?

Sw. Thet är ey nog / at hon haar hulpit hufwudet med moderslutet öfwer och vthi bäckenet; utan hon måste ock hielpa thet therigenom fram; i thet hon thet hielper förbij trångslen af thet bögdä försbenet: hwar emot många barn stanna / och ey allenast sätta lifwet til; utan blifwa ock sin moders Dräpare / i thet hon oförlofsat döo måste.

Fr. Huru föråttar hon thenna hielpen?

Sw. När hufwudet börjar säncka sig vthi bäckenet / så befrämjar hon theß fortgång / och leder thet vth / i thet hon sfiuter försbenet tilbakas / på thet sättet som vthföriligen beskriwit finnes vthi thet I. Capitel / om bäckenets förwidgande.

Fr. Hwad är wid thetta modrens tilråtta / eller neder läncande / förnämligast at märckia?

Sw. Thetta: At när Barnmorskan med begge sina händers arbetande / som sagt är / haar hulpit slutet med hufwudet mitt öfwer bäckenet / och thet börjar säncka sig: så måste hon wäl gifwa acht: at hon ey tillåter moderslutet följa hufwudet vthi bäckenet; utan möter slutet i tiid med handen / hållandes thet til bakas med fingren / at the ey komma begge vthi trångslen af försbenet; utan hufwudet bart allena; ty eljest yppar sig ett eländigt arbete / thet hustrun / efter swår vthståndén sweda och värck /

wärck / offta med döden måste betala: om ingen finnas kan / som förstår hämta vth barnet med våldsamt hand / at frälsa modrens lijf / som vthi thet sidsta Capitel wisas skal. Hvilket modersslutets / med handen emothållande / ey allenast här ; utan ock wid alla andra förlofningar / hwar rest barnet kommer med hufwudet föråt / observeras och i acht tagas bör.

Thet V. Capitel.

Om Lijfmodrens snettliggiande bak emot ryggen.

Fråga.

Huru är thetta at förståendes; lijfmodren ligger bak emot ryggen?

Sw. Sålunda: Lijfmodren lutar tilbaks emot ryggen (meer eller minder / alt efter som hustrun haer öfwer länderne inbögdan rygg) och tarmarna liggia fram öfwer henne: hwaraf följer / at lijfmodren hwilar med slutet och barnets hufwud vppå ijsbenet.

Fr. Huru kommer lijfmodren wid thenna ligningen at stå och hwila på ijsbenet?

Sw. Om man beskådar / på sidan / en naken menniska; eller ock ett been-rangel (Sceleton) så skal man befinna: at ijsbenet står ey allenast mitt vnder kroppen; utan mera bak vnder ryggen / än fram vnder buken: hwar af följer: at om modren ligger aldeles platt emot ryggekotorne / så måste barnet ey allenast stå med hufwudet på ijsbenet;

men

men theß större hälften står fram öfwer ijsbenet / och then minsta hälften / bak öfwer åth moderflidan.

Fr. Hwad fara hafwer thetta lijfmodrens liggande med sig?

Sw. Thenna: Om qwinnan ey får i rättan tijd hielp; så präsa wärckarna barnet med hufwudet emot benet: och theß blöta hufwudskalle tryckes in/ med en noot eller skärva effter thet wäsa benet / at thet döör; För thet andra: som barnet / på benet ståendes / omöjeligen kan födas (fast qwinnan haer the bästa wärckarna som man kan önska) förr än thet äker/ eller hielpes neder ifrån benet / så hån der thet: at hustrun wthi några dygn / i säfångian arbetar/ och sina kraffter öder / doct omsider / antingen med litet lijf/ föder ett dödt barn (om lyckan är henne så god/at barnet af sig sielf slinker af benet) eller hon döör med barnet oförlofat.

Fr. Hwad teken haer man af thenna lijfmodrens liggande?

Sw. 1. Som tarmarna liggia fram öfwer modren och henne betäcka; så kiänner hwarcken hustrun sielf/ eller andra/ barnet stractt sparka och röra sig / och thet swaga eller lilla lifwet hon kiänner/ är bak emot ryggen. 2. Af samma orsak / så kiännes buken allöfwer miuk och blöt / förwthän nederst öfwer ijsbenet / thet kiännes en steenhård trindhet/ som är barnets hufwud. 3. När Barnmorstan vnderföker hustrun / så förnimmer hon litet; eller ock aldeles intet / af barnet. 4. Hon kiänner ock litet eller intet af moderflutet/ så framt thet icke redan haer börjat öpna sig. Och då kan hon 5. allenast nåka theß halswa rand. 6. Thenna modermunn finnes

finnes igen fram wid pinckrändeln (ureta;) Och
 bat wid ryggen/ årmoderssidan tom.

Fr. Huru skal Barnmorsskan här hielpa?

Sw. Hon skal så snart hon af theße teken år ther
 om förwisat. 1. Straxt förbiuda hustrun at ar-
 beta / til theß hon thet befaller. 2. Låta hustrun
 fasta sitt watten / på thet / then med pinck vpfylta
 blåsan / så wäl af Barnmorsskans hand / som af huf-
 wudets tryckande / ey må lida meen. Om hon ey
 nyligen haar warit til stools / sätta henne ett klister /
 at vthtöma alt hroad som kan giöra wägen trång /
 och wära til förhinder. 3. Sedan läggia qwinnan
 med öfra kroppen lågt / och med sätet högt: eller ock
 med hela kroppen aldeles tilbakas neder åth gälf-
 wet lutat. 4. Therpå måste hon arbeta med begge
 händer: förandes fingren / af then ena / vthi randen
 af slutet / och jäncfa thet med them fogeligen tilba-
 kas åth ändetarmen / emedan hon lägger then an-
 dra handen på buken / rätt öfwer ijsbenet: och ey
 allenast trycker hufwudet ifrån sig åth ryggen; utan
 lyffter thet ock i thet samma vp ifrån benet / åth mo-
 drens bröst. Men kommer Barnmorsskan så sent
 ther til / at watnet år redan godt / och hufwudet år
 bart / så förer hon twenne finger afwugt / sålunda
 in / at pinckrändeln (uretra) ligger emellan begge
 fingren / och förer them med försigtighet emellan
 ijsbenet och hufwudet / sålunda: at finger=ryggen /
 eller naglarna / åth hufwudet wände / hwila ey
 emot barnets blöta jässa; utan emot ett stadigt huf-
 wud=bee:n: och med theße finger bänder hon hufwud-
 det / lika som med twenne handspikar / ifrån benet
 åth ryggen / emedan hon utanpå hielper til med then

andra handen / som sagt är / til theß hon får huf-
wudet ifrån benet.

Fr. Hwad gör hon då vidare?

Sw. Therpå låter hon hustrun ey allenast sach-
ta resa sig vp igen: utan biuder henne sittia lutat
fram öfwer: ja ock wäl stå aldeles framstupa på
knäna; på thet lijfmodren med sin egen tyngd må
begifwa sig / så mycket görligt / ifrån ryggen fram
åth naslan. Och då manar hon hustrun med all
sin macht at arbeta när wårcken kommer / emes-
dan hon med begge händer hielper til / som sagt är.

Fr. Är wid thetta barnets neder hielpande af
ijsbenet / ingen fahra?

Sw. Om Barnmorsskan förmärcker: at lijf-
modren ey aldeles; utan til en del allenast / ligger
åth ryggen: så kan hon på thet ofwansagda sättet /
wäl hielpa hufwudet ifrån benet vthi bäckenet /
och låta hustrun föda sitt barn naturligen; men
ligger lijfmodren aldeles platt emot ryggen / så
wil jag ingen råda: at biuda til / och thet wåga /
at då hielpa hufwudet vthi bäckenet; utan bereda
sig strax / at söka fötterne och wända barnet / eff-
ter then vnderättelse som sedan gifwas skal: hwil-
ket är then kårtesta / bästa / och säkraste wägen
at frälsa både modren och barnet. Thet ey mycket
swårt är at giöra: ty när Barnmorsskan haer re-
dan handen vthi moderssidån / så kan hon lätteli-
gen / och med ringa möda / föras vidare / och
tvingas in vthi sielswa modren / til barnets fötter.

Fr. Hwarföre skal man då ey så hielpa hufwu-
det neder?

Sw. Therföre / at man sålunda ställer i lijfs-
fara /

fara / om ey begge / åthminstone barnet : ty som man ey kommer åth : at skiuta med handen lijfmodren ifrån ryggen fram vthi buken / som wid the andra theß elaka stålningar ; altså måste lijfmodren med barnets kropp / emot ryggen blifwa ståendes ; hwaraf följer : at när man / med stoor möda / haar hulptit hufvudet vthi bäckenet : så säncker thet sig wål så långt neder til födslen ; at theß hårskal synes emellan qwinneläpparna ; men stanar ther / och kommer ey widare : therföre at barnets skuldrar / eller puckel / stanna eller stå nu på samma benet / som hufvudet tilförene håff-tade emot ; Och som man ther til ey med handen komma kan / them at af hielpa / så måste man antingen låta hustrun döo oförlossat ; eller at frälssa modrens lijf / barnet med wåld vthämta (thet må tå wara lefwandes eller dödt) på thet sättet / som vthi thet sista Capitel wisas skal.

Fr. Hwad är wid thesse lijfmodrens snettliggiande widare / och i gemen at betrachta ?

Sw. At alt hwad vthi thesse 4. Capitel ther om är sagt / förstås allenast om en sådan lijfmoder / hwarvthi barnet står rätt wändt / nemligen med hufvudet på moderslutet ; men händer thet : at både barnet är illa wändt / och lijfmodren ligger snett ; så måste Barnmorstan ey biuda til / at wilja hielpa then snett liggande lijfmodren til rätta ; utan straxt sökia fötterne och wända barnet / så framt hon icke wil bringa them begge vthi lijfsfara / som med mehra / och vthförligen / skal wisas när wij tala om Wändningen.

Thet VI. Capitel.

Om Barn som födes med fötterne
först och hustrudet sist.

Fråga.

War förre kallas thetta en onaturlig födelse?
Sw. För twenne orsaker 1. At här kom-
mer thet samma förråth; thet eljest natur-
ligen plågar komma sist. 2. At barnet födes så-
lan af wärckarnas drifft; utan gemenligen förme-
delst Barnmorskans dryga arbete / och behändiga
handgref.

Fr. Hwad teken haer man: at barnet skal fö-
das med fötterna förråth?

Sw. Förvthan at tala om: at fötterne ibland
skiuta med thet springande watnet; ja ock wäl he-
la barnets kropp / aldeles utom födslen; så förnim-
mer Barnmorskan när hon vnderöker hustrun /
thet barnet / vthi moderflutet / anbiuder en eller
begge föttrén.

Fr. Hwad står här wid at påminnas?

Sw. Thetta: at hon seer sig wäl före / at ey
blifwa bedragen / i thet hon dömer händerne wara
fötterne / som giör en stoor åthskilnat vthi förlos-
ningen.

Fr. När nu Barnmorskan är förwiffat: at thet
äro fötterne hon kiänner / huru skal hon tå hielpa?

Sw. Hon gifwer thet the närwarande tilkän-
na / men ey åth hustrun sielf: och bäddar / vthan
at låta förspörja någon häpenhet / en kårtsång; ty
vthi stooln kommer hon ey åth / at kunna hielpa hen-

ne; så framt icke stoln är så giord / at rygg-brådet
borttagas / och med sängkläder / bakom honom /
på andra stolar bäddas kan.

Fr. Hwad gör hon då vidare?

Sw. Hon lägger henne ther vppå som sig bör /
när rätta tiden är.

Fr. När är rätta tiden?

Sw. Då / när hon finner öppningen vara af
wärckarna så stor giordt; at kunna föra handen
vthi modren.

Fr. När hustrun ligger / som sig bör / på kårt-
sängen / hwad gör hon då vidare?

Sw. Hon sätter sig för henne: och är nåtet en
ån öppet / så väntar hon: til thet thet antingen
spricker af sig sielst; eller öppnar thet med fingren /
om slutet är nogsamtt öppet; och förer straxt in han-
den / at gripa förterne / om the sig begge anbiuda /
och drar them åth sig; men finner hon allenast en:
så griper hon thenna ena ock / vthan at bekymra sig
om then andra / förr än hon haar benet så långt
vthe / at knät wisar sig: då håller hon fast foten
med ena handen / och går med then andra handen /
på then sidan som stora tån är / benet och låret ända
långs / vpp til liumstken: och finner hon då thet an-
dra benet / så hjälper hon thet ock med försichtighet
vth: ty skulle hon dra thet första benet vidare / och
thet andra låg twert före / så skulle thet afbrytas.
Men förnimmer hon en thet andra benet; vthan
kiänner allenast then trinda arsklinckan; så är
thet ett wist teken; thet benet ligger bögd på bara
nets

nets buk / och lider ingen skada / eller är vthi någon fara / och bekymrar sig ey vidare ther om.

Fr. När Jordegummen haer nu / antingen en eller begge fötterne / huru bär hon sig vidare åth?

Sw. När hon haer sig om them så wät försäkrat / at hon them ey igen borttappa kan / så låter hon hustrun litet hwila / och gör imedlertid anstalt och förordning / at hafwa alt wid handen / som kan behöfwas / så til styrcka modren med / som ock barnet / som är gemensligen ganska swagt / när thet kommer i werlden.

Fr. Hwar af är thet här swagare än eljest?

Sw. Ther af: at naswelstrången är i klämman och tryckes / at blodet får ey behålla sitt frija lopp igenom honom / emedan thet drygaste af barnet / som är bröstet och hufwudet / födes / thet ibland långsamt nog tilgår.

Fr. Hwad anstalt gör hon då?

Sw. Thet skal för korthet skul / sparas til Capitlet om Bändningen; här wilje wij allenast säija thet hon begäver nogra linneklutar / eller lena blöjor.

Fr. När hon sig här med förset hafwer / hwad gör hon sedan?

Sw. Hon ställer en starck person wid hwartherran ändan af handklådet / som ligger vnder hustruns byffter / som skola / när stoor öpning behöfwes / vplyffta henne ther med: thet doch sällan nödigt är / om quinnans kroypp drages så långt ifrån bålstret / at nedra delen är all omkring fris. Och thepå sätter hon sig åter för hustrun / med en

innerlig suckning til Gud Allsmåchtig: at han wil med sin hielp wålsigna hennes arbete.

Fr. Huru bår hon sig widare åth; och såg först: när hon har bågge fötterne vthi födslen?

Sw. Som fötterne af slijm/ ollia och blod äro ganska hala och klibbuga/ och therfore sinka vthur handen som en åå/ så wiklar hon them vthi en leen flut eller blöja / sålunda at the ey röra hwarandra; utan lerffter ligger emellan them / på thet the ey blifwa hudlösa. Och så begynner hon/ i Herrens wålsignade namn/ sitt arbete.

Fr. Hwad har hon / nu straxt i begynnelsen af sitt arbete / i acht at taga?

Sw. Som fötterne / för wissa orsaker skull / komma gemenligen / så wål af sig sielf / som ock när barnet med konst wändes / med tåna vp åth ijsbenet / och med hålarne neder åth såtet / så måste hon wara ther på betänckt: at wrida barnet ifrån första början med bröstet neder åth gålswet / emedan / och i thet samma / hon drar thet vth: hållandes med then ena handen fötterne / och gripandes med then andra alstadigt / och effter hand / om barnets lår och kropp / så tätt in til födslen / som hon komma kan. Ja gå med handen / wid ändertarmen / vp vthi modren / och fatta om barnets kropp. Och sålunda wrida barnet med begge händerne.

Fr. Hwad står wid thetta wridande at påminnas?

Sw. 1. At hon seer sig före: at ey bryta benen sönder / eller wrida lemmarna vthur led. 2. At hon wrider them åth then sidan / som hon tycker fötterne

ne sig wika åth. 3. Alt hon gifwer acht på: thet ey allenast benen; utan och kroppen sig wrider.

Fr. Hwarföre bör barnet wridas med bröstet neder åth gålfwet?

Sw. På thet then nedra Kiäfften / eller barnets haka / ey må håffta som en krook / emot ijsbenet / när hustrudet skal sedan passera födslen.

Fr. Hwad bör mera i acht tagas?

Sw. Försthan thet: at hon tager med handen / som är närmast födslen / högre och högre med dusken om barnets kropp / alt effter hand som thet födes / och drar thet åth sig med jämna stadiga krafter / vthan något ryckiande: så måste hon noga komma ihog: at ey dra barnet rätt åth sig / och åndalångs med hustruns kropp; utan neder åth gålfwet / och vndan ijsbenet.

Fr. Hwarföre så thet?

Sw. På thet ijsbenets-hwalf / som kallas sitt benen / ey må klämma om barnet / och thet vthi sitt skridande förhindra / som klart nog på ett bene-rangel (Sceleton) wiskas kan.

Fr. När hon haer dragit barnet så långt vth / at arsklinckorna äro framme / hwad hindrar henne då ibland / at hon ey får fara fort?

Sw. Thet händer ibland; ehuru wäl gansta sällan / at naswelsträngen sitter / eller ligger / emellan benen / och står / vth åth ryggen / som en spänder sena.

Fr. Hwad ondt hafwer thetta med sig?

Sw. Först: at strängen står i fara at springa af / thet i sig sielf haer ey wore så farligen / allenast någon klämde stumpen med fingren igen / at blo-

Det ey förran barnet; men som thet står at betrach-
tas / thet han kunde springa af / så tått in wid bu-
ken / at barnet kunde ey naslas / så skulle thes lijf
wara förlorat. Gör thet andra; som naswel-
strängen kommer sålunda bittigare än eljest vthi
klämman / så måste hon vara betänckt: at sedan /
så mycket mera / skynda sig med then öfriga förlos-
ningen.

Fr. Huru skal hon här hielpa thenna i faran
warande strängen?

Sw. Hon skal ey allenast wända igen med vth-
dragningen; utan ock skiuta barnet litet tilbaks:
lossa straxt ett been vthur duken; böija med ena
handen thetta benets knå / och dra med andra han-
den / then delen af strängen / som ligger vth åth
ryggen / tågeligen sålunda åth sig / at thet strycket
som är emellan benen / ey kommer roid hennes dra-
gande / mera at spännas: Och när hon haar så
långt dragit vth strängen / at bukten är stor nog /
så trår hon thet krökta knät ther igenom: wicklar
sedan fötterne åter igen vthi duken / wachtandes
sig: at ey fatta strängen med ther vthi / och begifwer
sig åter til arbetes igen. (Läs den 5. Anmärk.)

Fr. När thetta med naswelsträngen ey händer
(thet ock mycket sällan skier) hward står til observe-
ras och i acht tagas / när barnet är til buken vth-
dragit?

Sw. Thetta: At här tills haar barnet ey warit
vthi någon lijfsfara; emedan naswelsträngen haar
warit än inne vthi lijfmodren / och kan Barnmor-
skan therfore wäl något med arbetet dröija / och lå-
ta både hustrun och sig sielf litet vthwila; men som
sträng

strängen / här effter / kommer vthi flämman / och
 fräller barnet i samma lijfsfara / som man wille
 hålla tätt igen näsa och mun på en stor menniska /
 thet innan kårt dräper honom; så är nu en mera
 tid länger at hwila; utan man måste obphörligen
 med arbetet fortfara / til theß barnet är aldeles
 födt.

Fr. Men skal Zordegumman / wid thetta arbe-
 tet / ey afwänta barnwärfarna?

Sw. Förre än strängen kommer i flämman / kan
 man wäl något wänta på wärfarnas tilhielp; ;
 Men här effter måste ey wäntas på någon wärf.

Fr. Huru skal hustrun tå föda sitt barn; eller
 huru skal Barnmorsskan få vth thet?

Sw. När barnet är till öfwer buken framme /
 så hwilar Barnmorsskan ett litet ögnableck / och emes
 Dan hon en gång vthpustar / så påminner hon hu-
 strun (som här tills ingen ting haat arbetat) sin
 plicht / som är: at nu med all sin macht arbeta och
 krysta neder / som hon wille gå til stools / hon må
 hafwa wärfar eller ey. Jag säger med all sin
 macht / emedan hennes barns lijf thet wid hänger;
 med låfwen och tillsäijelse: at hon så på timen /
 skal wara förlöst / och warda en glad moder / om
 hon på sin sida gör nu wäl sin flijt. Och när
 Barnmorsskan tå seer: thet hustrun med all sin
 macht hielper til / och lika som alla Kroppsens senor
 til arbetes anspänner: så drar hon med then han-
 den / hon haat om fötterne och benen / barnet ne-
 der åth gälfwet (thet wäl bör ihogkommas) eme-
 dan hon hielper til med then andra handen / som
 hon haat lagt vnder barnet wid ändetarmen / om

thet bröst / så når in til födslen som hon komma kan;
 Eller hon låter barnets been hvilat vthi sitt knä:
 weskwar Dufen om kroppen / och lägger then hand-
 Den / hon hade om fötterne / åswan på ryggen / och
 fattar sålunda med försichtighet barnet med begge
 händer om bröstet. Och så arbeta the bägge til-
 lika vthan återwända / then ena med krystande / och
 then andra med dragande / emedan the twenne /
 för omtalte personer / hustrun med handklådet (om
 så behöfues) vplyffta / til thes barnet är aldeles
 födt.

Fr. Men huru beteer hon sig med barnets ar-
 mar?

Sw. Hon bekymrar sig aldeles intet om them;
 utan låter them med en gång följa hufwudet åth.

Fr. Är thetta ey fördrygt / at kunna tillika
 passera födslen?

Sw. Thet kostar wäl något på för hustrun /
 som thet skal vthstå; men thet är allenast en liten
 målnfläck / som snart drifwer öfwer / och gör ingen
 skada; Ther emot niuter man then förmån 1. At
 qwinnan vthan widare Drögsmål / vthi ett ögna-
 blick / är aldeles förlöst. 2. Förhindras sålunda:
 thet födslen kan ey sluta sig om halsen igen / och för-
 neka hufwudets framkomst. Och för thet 3. så sät-
 ter man sig ey i fara / för samma orsak / at dra hal-
 sen af barnet och lämna hufwudet qwart / thet se-
 dan ey vthan stoor möda vthämtas kan. Thet
 vthan så öka ock armarna ganska litet hufwudets
 dryghet: emedan händer allena följa hufwudet
 åth; och liggandes flata på tinningarna / ey alle-
 nast

nast ganska litet öka drygheten; utan slinka och fram på sidan om thet samma / therest födslen är beqwämast at låta vthwidga sig.

Fr. Men skulle barnet wara så drygt / at thet ey kunde sålunda / med armarna tillika / passera: huru skal hon då betee sig med them?

Sw. Då skal hon dra barnet så långt vth / at bara nackan sträfwär emot ijsbenet / ty då är / emellan armen och halsen / öpning / at kunna föra thet in twenne finger / hwar med hon böijer en arm / vthi armbogen / neder åth bröstet / och hielper honom vth / lämnandes then andra / för åfswansagda skial / qwar.

Fr. Men om hufwudet då ey heller / wil följa / hwad gör hon widare?

Sw. Hon förer twenne finger / af then handen som ligger vnder bröstet / wid bastet vthi födslen / och ey allenast / effter thet allmänna maneret / vthi barnets mun / kiäfften thet med at nederböija / at bastet / lika som ett bedsels / kommer at sitta i barnets mun; utan hon förer fingren widare / och öfwer mun / at fingerändarna hwila sålunda på then öfrakiäfften / at näsan står emellan them begge: Och twenne finger af then andra handen sticker hon wid nackan / som twenne krokar / öfwer arnarna / en på hwarthera sidan om halsen. Och i thet samma hon med then öfra handen drar barnets kropp neder åth gälfwet / så bänder hon försichteligen med the vndersta fingren / som ligga öfwer barnets mun / lika som med twenna handspikar / födslen vndan och tilbakas: at hufwudet på thesse finger / lika som på twenne medar eller skidor / åker vth.

Fr. Om thet skulle hända: at barnets hufwud ifrån kroppen skildt / blef qwart vthi modren / antingen ther af / at thet är ruttit; eller at thet af någon enfaldig woro afflitit: på hwad sätt kan thet beqwämligast vthämtas?

Sw. Man kan biuda til: at dra thet vth med bara handen / i thet man förer fingren vthi mun / igenom swalget / och möter them med tumen wid halsflarfivorna / så haer man ett god handtag nog; Men som hufwudet kommer tå på tvåran at passera / så rifwes thetta stycket / med vndersta kläfften gemenligen af / och hufwudet blifwer qwart; utan säkrast är at bruka en linne ramsa / ett qwarter bred / och 6. qwarter lång: Swilken lägges dubbelt: och hållandes ändarna vthi wänstra handen / så förer man thet dubla / med ister eller ollia smordt / med then högra handen vthi modren / och lägger hufwudet ther vthi / lika som steen vthi en slunga / fattar sedan med samma handen antingen vthi kläfften eller flarfivorna / och drar så med ena handen hufwudet / och med den andra dusken; achtgifs wandes: at hufwudet kommer ey at liggia på tvåren; utan passerar ändalångs. Så måste thet anteligen följa.

Fr. Wij hafwe nu wäl hört: huru Zordegumman hielper / när hon haer begge barnets fötter; Men huru skal hon bära sig åth / när hon har allenast en foot?

Sw. Som ett sådant barn kommer halfft dubbelt / så willa wij thet förspara til thet följande Capitel: Och som dubbla barn äro swåra ibland at wrida med bröstet neder / så skal ther ock wisas: huru

huru Barnmorstan förlossar qwinnan / när barnet kommer med bröstet och ansigtet upvändt: som ock sedan: huru barnen skola wederqweckias.

Fr. Men är wid thenna förlossningen ingen fara på barnets sida / som med sådan macht och wåld uthdrages?

Sw. När man går ther med beskedligen om / och wachtar sig at ey afbryta någon arm eller been / så är ingen fara angående kroppen / fast man hörer braka och knarka nästan i alla barnets lemmar; Och skyndar man sig med förlossningen: at strängen är ey länge i klämman; så kommer wäl barnet swagt i werlden; men behåller doch gemenligen lifswet: så at man kan wid thenna förlossningen / vara nästan lika försäkrad om barnets lif / som när thet födes naturligen / med huswudet först; Ty tåhänder thet ock wäl: at barnet / fast thet är wäl wändt / kommer ibland dödt i werlden. Ther til så haer nöden ingen lag / ty man hämtar ey af sielfswåld ett barn wid fötterne; utan med then meningen: at sålunda frälssa begges lif.

Thet VII. Capitel.

Om Barn som födes dubbla.

Fråga.

Wilket är thet tredie sättet / som barn / utan fara til lifwet / kunna födas på?

Sw. När thet kommer dubbelt; med sätet föråt / och med benen på buken böjde.

Fr.

Fr. Hwad teken haer man / at barnet anbiuder sätet eller arsen?

Sw. Förr än watnet är gått / är thet swårt at åthskilja: om man / wid vndersökningen / kiänner hufwadet eller sätet / emedan the äro begge runda; Men när nåtet är öppit / så kan man åthskilja sätet ifrån hufwudet thet vppå: 1. At thet trinda flötet man kiänner / är ey hårdt vtan miukt. Och spikigare än hufwudet plågar wara. 2. Arsklinckorne kiennes som twenne backor. 3. Emellan thesse kiötklimpor förnimmes en skorra eller noot / som är arsklöfwan. Och barnet hafwer ock gemenligen 4. orenat sig / thet the sölade fingren witna.

Fr. När nu Barnmorsskan är försäkrat: at fostret anbiuder sätet / huru skal hon så hielpa?

Sw. Hon bäddar hustrun på en kårtsång / som i thet förra Capitlet / och står barnet än så högt / at hon kan / med ringa möda / få in handen / så går hon med henne / så framt hon icke råkar foten vthi / eller straxt wid slutet / ifrån arsklöfwan / vthi åth ett lår / thet som lägligast är / til knäet / och ifrån knäet / vthi åth benet til foten. När hon haer foten / så drar hon then åth sig / och hielper honom med försichtighet neder / och vthom födslen: ey besymrandes sig om then andra.

Fr. Hwad giör hon med thenna foten?

Sw. Hon weskwar honom vthi en duk / och sätter med ena handen om benet / som en handkastwel; och then andra handen förer hon in / förvthan tummen / til arsklinckan / på then sidan om låret / som stora tån är:

Fr. Hwad giör hon sedan?

Sw.

Sw. När hon haer sålunda fast begge händren / så biuder hon hustrun at hielpa til med all macht / när wärcken kommer: och när then kommer / så drar hon med ena handen benet fogeligen åth sig; och med then andra hielper hon sätet neder / gifwandes serdeles acht / at hielpa then arsklinckan vthi bäckenet / hwars been ligger på buken / emedan then gemenligen / som en twer-hake / strettar emot. Och sålunda hielper hon med begge händren / hwar gång wärcken kommer / til thes then arsklinckan / hwars been på buken ligger / wisar sig vthi födslen.

Fr. Hwad giör hon då widare?

Sw. Hon ömsar rum med begge händren / sålunda: Med then handen / som hon drog åth sig benet / griper hon med duken så högt vp wid liumssen / som hon komma kan; Och främsta fingret af then andra handen / förer hon / emellan buken och låret / vthi then andra liumssen. Och ther på begynner hon / ey allenast med större macht dra åth sig barnet med begge händren; utan / som barnet kommer gemenligen med buken vprvändt / så wrider hon ock / i thet samma hon drar / barnet å then sidan som barnet måst lutar / och thetta giör hon til thes andra låret losnar / och faller vth.

Fr. Hwad giör hon sedan?

Sw. Som naswelsträngen börjar nu komma i klämman / så skyndar hon sig med förlofningen: Dager så / i största hastighet / med duken vp om begge hyffterne / och wrider barnet / i thet hon drar thet åth sig / med buken aldeles neder åth gålfwet / om thet är ey fyllest wridit / när thet på buken liggiande

giande benet / slipper löst; så behöfwer hon ey hel-
 ler uppehålla sig; utan förlossar hustrun som vthi
 thet föregående Capitel lärt är.

Fr. Men huru vår Barnmor kan sig åth / när
 fostret är redan så vida nedersänckt / at hon kan ey
 få / eller komma til någon foot?

Sw. Hon låter thet så komma / och hielper så-
 tet med handen fram / på samma sätt / som wi sa-
 de om hufvudet / vthi thet 1. Capitel af then an-
 dra delen / til thet thet dubla barnet är så långt
 framme / at hon kan föra ett finger af hvarthera
 handen / vthi begge liumskjorne: Drar thet thet med
 åth sig; och wrider så mycket giörligit med bröstet
 neder / til thet begge lären äro lösa; då hielper hon
 thet vidare / som sagt är. (Läs den 4. Anmärk-
 ningen.)

Fr. Men som så wäl här / som ock eljest / händer:
 thet fast man gör sin yttersta flit / at wilja wrida
 barnet med bröstet neder / går thet doch ey alltid an;
 Eller thet händer ock: at fast man wrider kroppen /
 så wrides ey hufvudet; utan kommer ändoch med
 ansigtet upvändt / och häftar med hakan emot
 isbenet: huru skal hon då hielpa fram hufvudet?

Sw. J ställe at hon / effter then förra gifna lä-
 ran / drar barnet neder åth gälfwet / at så vth huf-
 vudet; så gör hon här twert emot / och låter någon
 af the närwarande lyfta vp barnet wid fötterne /
 och förer alla fyra fingren / af enthera handen / som
 frokar / vnder barnets rygg wid nakan / sålunda
 öfwer aylarna in; at tw af them äro på hvarthe-
 ra sida om halsen: och tw finger af then andra han-
 den / förer hon wid ändetarmen vthi födslen / och i
 thet

thet hon med them trycker neder bastet och hielper
 nackan fram / så Drar hon med then andra handen /
 och med thens tilhielp som håller i benen / barnet
 åth sig / och snet vp åttaket / at nackan kommer först
 fram / och ansichtet hafas / som en krock / vthur ijs-
 benet. Och wil thet sig med hufwud och armar
 tillika ey göra låta; så måste man först hielpa fram
 armarna / i thet man böger then ena effter then an-
 dra vti armbogen / öfwer bröstet / och hielper them
 vth. Är barnet dödt; så behöfwer man ey göra
 mycket krus ther med; utan griper med handen wid
 nackan / om halsen / och drar thet snet vp åth taket /
 emedan then andra som håller i benen / hielper til;
 Eller om barnet haer länge setat sålunda i födssen:
 Så tar hon en duk / och lägger twert öfwer barnets
 hals / förr än hon thet vplyffter: lägger sedan bar-
 nets kroypp vp åth modrens buf: griper då med ena
 handen dukens ändar tätt in til halsen / och drar
 barnet ther medh snet vpåth / emedan then andra
 handen hielper fram nackan.

Fr. Men är thet ey lättare / at böga neder kiäff-
 ten vndan ijsbenet?

Sw. Man kan thet wäl probera; men thet går
 allan an / emedan been står emot been / och wil ey
 wika hwarandra: Ther til så måste ock ansichtet
 då thetta sättet mycket lida / emedan thet passerar
 thet hårda ijsbenet; utan bak wid ändetarmen är
 födssen kiöttachtig / och låter sig bätter vthtåga / och
 vthwidga / at nackan slipper fram.

Thet VIII. Capitel.

Om Wändningen i gemeen.

Fråga.

Wad förstås ther med: Wända barn
 Sw. Ther med förstås thetta: Barn
 må liggia som thet wil / wäl eller illa /
 söker man fötterne och wänder thet aldeles om: a
 therest thet eljest naturligen födes med hufwudet
 först; så födes thet nu / med fötterne först och hu
 wudet sist.

Fr. Hvilka barn böra wändas?

Sw. 1. Alla illa liggjande barn / som någon an
 nan lem i moderslutet anbiuda / än hufwudet: 2
 Alla som jemte hufwudet anbiuda någon anna
 lem; sålunda / at then samma lemman ey kan
 Barnmorsskan tilbakas / och aldeles vp öfwer hu
 wudet / föras; utan wisar sig hwar gång / nå
 wärcken kommer / å nyo / jemte hufwudet / ut
 trängslen. 3. Alla som komma med hufwudet
 långt på sida / at thet med en ringa tilhiety ey ka
 tilrätta länckas. 4. Alla som äro / wäl rät
 wände; men man fruchtar för them: at the i wa
 gen låra fastna / och ey til fullkomlig förlöfning skri
 da: eller at the eljest / hota antingen begge / eller si
 sielf allena / med döden: Som när qwinnan så
 blodstörtning; eller hiertsprång; eller hon arbeta
 en god tid förgåfres / med ett wäl wändt barn
 utan at thet thet ringesta skrider och befrämjes
 hwar til gemenlig orsak är / then snetliggiande lif
 modren; eller at barnet ligger så fuldrut / at wärce
 Farn

Earna ey förmå twinga thet. Och för thet sista: när nafwelsträngen faller vth för barnets hufwud. Alla thesse måste wändas/ fast the stå rätt/ thet är med hufwudet neder wände/ skal ther följa en lyckelig förlosning vppå.

Fr. När skal hon wända barnet; eller huru länge skal wändningen vthställas?

Sw. Så snart Barnmorsskan märcker: at barnet bör wändas / skal hon giöra ther til straxt anstalt / at ju förr ju heller wändningen för sig taga / när ther är nogsam öpning / at kunna föra in handen. Ty ju länger hon ther med wäntar och töfwar / sedan watnet är afluppit / ju swårare blifwer thet / för them alla tre / Modren / Barnet och Gordegumman: emedan wärckarna prässä lijfmodren och barnet / genom drögsmål / alt meer och meer / och änteligen så hårt tilsammans / at man omsider ganska swårliga / eller ock aldeles intet / kan få handen in; så ingen annan vthwäg öfrig är / at frälssa modrens lijf / än dela sönder barnet. Och hwar effter skal man wänta? ty thet barnet som ligger illa / sedan watnet är afluppit / kan sig aldrig mera / utan hielp / tilrätta länctä / man må wända och störta hustrun som man wil.

Fr. Huru skal man så thenna syßlan sig företaga?

Sw. När Barnmorsskan / förmedelst vnder sökning / antingen förnimmer ingenting af barnet; eller någon annan lem / än hufwudet / uthi slutet / och ther af dömer; thet barnet bör wändas: så gifwer hon thet åth the närwarande tilkiänna / hustrun oförmärckt / emedan hon sielf / thet ey bör

weta/ på thet hon ey må skåmas. Beddar sedan åth henne en kårtsång; och lägger henne ther på när tider är / nemligen när öppningen börjer blifwa stor nog / och nåtet bereder sigh at witja spricka.

Fr. Men när hon / antingen / ingen ting af barnet förnimmer; eller / thet hon kiänner / står än så högt: at hon ey kan åthskilja hwad lem thet biuder / bör hon då ey så länge med wändningen wänta / til thes wärckarna drifwa barnet närmare ner / på thet hon beqwämligen må kunna åthskilja / hwad lem som anbiudes?

Sw. Ney / ty thet bör wara henne nog; at hon kiänner: thet barnet är ey rätt wändt / och altså bör wändas: Och thet hon ey med tw finger kan åthskilja / (nemligen hwad lem barnet anbiuder /) thet kan hon wäl förnimma med hela handen / hwilken hon nödwändigst måste föra vthi modren / när hon skal wända barnet.

Fr. När nu hustrun ligger / som sig bör / på kårtsången / huru bär hon sig widare åth / at sötia fötterne.

Sw. Hon blåttar sin arm til öfwer armbogen; smörjer handen och armen med olja eller iyster / håller så handen tilreds vthi födslen / til thes watnet af sig self spricker; eller är modren nogsam och öppen / så spränger hon thet ock wäl / och förer straxt handen in vthi selswa modren. Och förr än hon någon ting begynner / så ransakar hon först wäl huru barnet ligger.

Fr. Hwad bör här / wid handens införande / i acht tagas?

Sw. 1. At hon gifwer acht på: thet handen föres

föres emellan barnet och hinnan / och ey emellan hinnan och modren. 2. Att hon håller handen tätt wid barnets kropp / på thet hon må ey skada lijfmodren. 3. Kommer en wärck / så biuder hon hustrun: at ey allenast låta then vthan någon tilhielp förbij gå; utan hon håller ock handen så länge stilla / til thet then är öfverstånden. 4. Klämmer slutet så hårdt om armen / som thet ibland plågar giöra / at armen bortdomnat haar ingen fiänsel meer / så måste hon antingen hålla handen så länge stilla / til thet / thet sammansnörande slutet gifwer effter igen; Eller är wärcken vthi armen olidelig / måste hon / för en tid / Dra honom vth igen.

Fr. När hon nu haar ransakat och wet huru barnet ligger: hwad giör hon sedan?

Sw. Hon följer med handen barnets kropp åth / ifrån then lemman som ligger närmast slutet / tils hon kommer til foten: Til exempel: barnet anbiuder axlen / så går hon med handen ända vth åth sidan til byssten / så til låret / och thet ifrån til knät / och så änteligen vth åth benet til foten. Och när hon haar foten / så fiänner hon straxt vidare / om hon ey thet omkring blifwer then andra warse; hwilken om finnes / så drar hon them begge tillika åth sig vthom slutet / och wänder sålunda barnet.

Fr. Hwad bör här wid i acht tagas?

Sw. Om hon fiänner benen wara med armarna genom hwarandra snårde och förwirrade / så lossar och hielper hon them först vthur hwarannan / förr än hon drar åth sig fötterne / på thet hon ey må afbryta någon arm eller been: ty ingen ting måste här giöras med wäld; utan alt med lampa och försich.

sichtighet / på thet man ey gör skada / för hielp.
 2. Hon måste draga fötterne på thet sättet åth sig :
 at tårerne blifwa wände åth barnets ansichte. 3.
 Liggia fötterne så bort giömda : at hon ey straxt kan
 finna them / så måste hon så länge / på ömse sidor
 och alt omkring / leta och sökia / til thet hon finner /
 om ey begge / åth minstone en af them. (Läs den
 6. och 8. Anmärk.)

Fr. När hon haer en foot / och kan ey finna then
 andra / hwad gör hon då widare ?

Sw. Hon drar thenna foten / med tårnetil ans
 sichtet wändt / åth sig ; och märcker hon at barnet
 wänder sig med hela kroppen effter / så far hon fort
 med dragande / vthi then tanckan / at sedan finna
 then andra foten / antingen liggandes på buken ;
 eller sig vthi slutet anbiudandes / när hon honom då
 hielper / som vthi thet 6. Capitel sagt är ; Men lig
 ger barnet vthi en så elak situation och belägen
 het ; eller Barnmorskan är så sent ther til kallad /
 at wärckarna hafwa thet så swåra ihoop påssat ;
 at barnet wil med ett been ey låta wända sig /
 (Bese den 9. och 10. Anmärk.) så måste hon /
 när hon thetta förmärcker / med til sig dragande
 ey fortfara ; ty hon drar barnet då så hårt ihop / at
 hon haer swårare at komma til then andra foten /
 än eljest ; utan hon tager en lärffråmsa tre finger
 bred / förer then på fingren dubbelt vthi modren /
 och omkring benet åfwänför hålen : wrider sedan
 begge ändarna / som hängia vthom födslen / med
 then andra handen som ett tåg ihoop ; och när lärfs
 råmsan sluter wäl om benet / gifwer hon honom
 åth then som sitter wid hennes sida / at hålla stadigt
 åth

wänder barnet / på thet maneret / som allaredan sagt och lärdt är.

Fr. Huru skal man sökia fötterne / när barnets arm / eller armboga binder sig an / och stäppar igen ingången?

Sw. Wid theenna händelsen biuder Barnmorsskan til; at föra armen tilbakas igen vthi modren / och går sedan in medh handen; men wil theenna armen ey låta föra sig tilbakas igen / och är henne vthi sprundet mycket til hinders och i wägen / så gör hon bättre / at hon släpper vthi honom: Går sedan medh handen jemte theenna armen / som hänger vthur kroppen / in / och så vidare längs åth barnets kropp / til fötterne; och medan hon drar them åth sig / så skiuter hon / med then andra handen / armen tilbakas. Och i thet barnet wänder sig / så dras han in igen. (Läs den 5. 7. och 8. Ammärk.)

Fr. Huru skal hon hielpa: när fostrets arm hänger tiock vpswullen / aldeles / och så lång han är / vthom födslen; axlen stäppar igen ingången / och thet är alt igenom försummelse så ihopp prässat: at man swårligen / ja fast omöjeligen / kan få in handen?

Sw. Hon ställer hustrun på knäna / på thet barnet faller / af sin egen tyngd / så mycket thet kan / vthi buken tilbakas / och gifwer rum åth handen: Ther på förer hon handen jemte barnets arm in / och bär sig vidare åth som sagt är; Men wil thetta ey hielpa; utan then tiocka armen är henne aldeles til förhinder; och barnet är dödt; så tager hon bort armen. Swar til ey mera frus eller wärck-

tyg behöfves och erfordras / ån thetta: Hon wæs war armen i en duk / och tager med begge håndern om honom / så långt vp til axlen hon komma kan; Drar honom wäl åth sig / och wrider alt en wåg omkring / som man plågar wrida watnet vthur en wåt duk / til theß han losnar vthi axlen. (Läs Den 10. Anmärk.) Och när then är borta / så får hon mera rum at föra in handen; Men thetta måste ingen Barnmorsska giöra / med minder hon icke 1. är aldeles försäkrat: thet barnet är dödt. 2. Ut högsta nöden tvingar henne ther til: ty man bör / så mycket giörligt är / hämta barnet heelt / emedan thet seer eljest så grymt vth / at affstympa barnets lemmar; och gifwer Barnmorsskan ett mähta elakt rychte; Men hänger qwinnans lif ther wid / så haar nöden ingen lag.

Fr. Huru söker hon fötterne / när fostret ligger för södflen / twert före på ryggen?

Sw. Af ett sådant barn förnimmes / wid vndersökningen / ingen ting; utan slutet är aldeles tomt. Och när hon förer in handen / at wända thet / så fiänner hon ryggefotorne / på hwilka hon måste gifwa wäl acht: om the liggia närmare ryggen; eller fram åth ijsbenet. Och när hon thet wäl haar begrundat / så förer hon handen in / å then sidan om barnet / som ryggraden ligger längst ifrån; til exempel: ryggbenet ligger närmast åth qwinnans rygg: så förer hon handen in emellan barnet och ijsbenet / emedan hon lårer finna benen liggia / närmare åth thenna; ån åth then andra sidan. När hon haar handen ther emellan / så åter hon / med henne / neder åth hyfften och så åth sätet;

fått; och kan hon då komma med handen så långt / at hon når til thet låret som ligger längst bort / så följer hon thet åth til foten / hwilken hon med sig vthdrager / och når hon then haar / så förer hon in them andra handen / och tager med henne mitt om barmets lif / och i thet hon drar foten vidare åth sig (anttingen med bara handen; eller med en lärstråmsa / på thet sättet / som ofwan sagt är /) så vplyfter hon barnet / och skiuter ey allenast bröstet längre bort / åth then sidan / ther hufwudet ligger; utan wriider thet ock i thet samma med buken neder; då kommer thet andra benet af sig sielf för öppningen / hwars foot hon då lossar och fogar wid then förra; men skulle hon intet nåå med handen til then foten som ligger längst bort / så tar hon then som närmast är; Drar honom vth / och söker then andra på thet sättet som i föregående Capitel lärt är.

Fr. Huru hielper hon ett barn / som ligger med buken för öppningen twert före / och sträcker händer och fötter från sig vthi begge hustruns sidor?

Sw. Wid ett sådant liggande / finnes sprundet antingen aldeles tomt; eller naswelsträngen biuder sig an. Och at hielpa fram fötterne / så förer hon in then handen / som wriiter åth samma sida som hufwudet ligger vthi; til exempel / hufwudet ligger vthi quinnans högra sida; så brukar hon then wänstra handen: och åker med henne neder til lumsken / och så til låret som ligger längst bort; Och når hon med hela handen har omfattat thet samma / och wil thet til sig draga / så lyfter hon först barnets kropp / med samma handen hon håller

om låret / vthi liumssen / först så långt vp / at låret
 kan hielpas fram / och böger knäet med the finger
 som äro thet närmast / och när hon haat fört knäet
 til öppningen / så förer hon thet förbi sprundet åth
 then andra sidan / så långt vp / at foten kommer til
 öppningen. När hon nu haat them begge / så fås
 ster hon om them en lärffts ramsa / och tager med
 samma handen / mitt om barnet / så långt vp åth
 bröstet hon komma kan / och lyffter thet / i thet sam-
 ma vp / som hon med andra handen / drar fötterne
 med lärfftsramsas åth sig / och vthom föd sten.

Fr. Hvarföre måste hon taga thet benet först /
 som ligger längst bort?

Sw. Therefore: Ut om hon haat thet benet först
 neder / som ligger henne närmast / så skulle hon
 thet med stänga för sig sielf igen wägen / at ey se-
 dan kunna komma med handen til thet andra låret.
 Men kan hon effter then allmänna gifna regel / få
 begge benen tillika / så är thet så mycket lättare för
 henne.

Fr. Hända / och wancka ey flera barnens be-
 swärliga ligningar?

Sw. Alla the andra kunna reduceras och räknas
 til thesse / och skiljes allenast / quo ad magis
 & minus, meer eller mindre swåre : så at then
 som thesse vpråkade wäl begrundar / och saken listet
 efftertancker / kan sinna sig sielf vthi the öfriga.

Fr. Som wij nu til nöije hafwom hört : huru
 Barnmorsskan skal söka fötterne; så säg nu och
 hwad hon gör widare / när hon haat them vthi
 slutet och moderflidan?

Sw. Som the bägge wäl behöfwa något
 hwila

hwila sig: Och hon wet förvth: thet barnet är gemenligen ganska swagt/ när thet sålunda födes / så stiger hon litet vp ifrån hustrun; eller sitter qwar effter behag/ och giör anstalt til alt hwad som i hast kan sedan behöfwes; Befaller vpbädda och wärma hustruns sang; begär en skål med rent watn/ at döpa barnet med / om så behöfwes; skaffar wid handen Stinck-Spiritus, Bngersk- eller Drottningwatn / en flaska med wijn; kan ey wijn hafwas / så begär hon ett glas med Brämwiin: Låter sig gifwa en lök och en styf håårborsta. Och fruchtat hon at barnet lärer wara dödeligen swagt/ och tika som aldeles vthslåknat: så låter hon sättia en liten panna med wijn på elden; kan ey wijn hafwas / så tages thet til gott öl.

Fr. När hon nu hafwer att thetta bestält och förordnat / hwad giör hon då widare?

Sw. Hon fätter sig åter för hustrun / och ställer hwar och en af the närwarande på sin post och beställning: twenne som hålla knäna; twenne som stå wid handklädet at vplyffta hustrun/ när thet behöfwes; och een som giör handräkning och löper ärenden. Och thet på begynner och fullbordar hon / vnder then Högstas bistånd / sitt arbete / och förlossar qwinnan på thet sättet / som i thet 6. Capitel beskrifwit finnes.

Fr. När nu barnet är födt / huru wedergweckier hon thet?

Sw. Så snart barnet är aldeles framme / så lägger hon thet straxt på sina knäen / wändandes ansigtet och bröstet vp: tager med fingret slemet vthur munden; tårskar sedan munnen af med en

Duk / och lägger sin egen / så tätt vppå barnets mun / at the sluta wäl på hwarannan / och så blåser hon vti barnets hals / hwilket mycket hielper at barnet kommer sig före igen ; Hon håller ock widare vnder näsan Stinck-Spiritus eller Ungerst watten ; tar en mundfull med wijn / och spruter vthi barnets mun / ögon och öron ; twättar bröstet och tinningarna med wijn ; Doppar duken vthi thet warma winet och lägger på bröstet ; Biter sönder löken och håller vnder näsan / och bärstar med bärstan vnder fötterne ; och så ömsewijs thet ena om thet andra. Men är barnet så swagt ; at thetta alt ey wil hielpa ; så förlossar hon hustrun af effterbörden / utan at nasla barnet ; gifwer altsammans åth en af the närwarande / vthi en warm duk (emedan hon sielf skiöter hustrun) som går ther med til elden / och legger effterbörden vthi thet warma winet eller ölet ; Lager : at fiärilet kommer at koka : och är barnet ey aldeles dödt / så kommer thet sig tå wissertligen före igen. När nu barnet börjar gifwa teken af liif / så döper hon thet / effter Kyrckio-Ördningen ; Och när thet sig måstadelshaar förekommit igen / så naslar hon thet.

Thet X. Capitel.

Om Barn som fasna med hufwudet
nederst i wågen.

Fråga.

Wad teken haar man af ett sådant fasnande ?

Sw. Man kan thet både känna och see ; ty barnet står med hufwudet så långt neder / at thet

hår

hårskål synes emellan qwinno-läpparna / som en halföre stort / meer eller minder ; och kommandes ey widare / gifwer lägenhet til then swåraste händelsen / som endom kan förekomma.

Fr. Hwarföre är thetta then swåresta händelsen?

Sw. För trenne skäl: Först; At thenna händelsen så lätt bedrager oss i begynnelsen / när thet än med wändningen kunde hielpas och förekommas: ty barnet tyckes wara rätt wändt / och wärckarna dritwa theß hufwud til nederst vthi födslen. När thet hunnit tijt / lås war thet widare en lyckelig förlossning / til theß modren ånteligen oförlossat gifwer vp anden; För thet andra: Man kan omöjeligen / säkert weta: om ett sådant barn lefwer eller är dödt. Och för thet tredie: En sådan qwina kan gemenligen ey hielpas / med mindre barnets hufwud / dödeligen måste sargas; eljest sättia the begge lifwet til.

Fr. Hwad är orsaken til thetta elände?

Sw. Man haar tilförene ment: thet wore barnets stora hufwud thet til wällande; Men hufwudet haar ingen skul / emedan thet är redan trängslen passerat; utan barnets arlar äro wällande thet til / som fasna och stå emot bäckens been / til hwilka man ey med handen koma kan / them neder at hielpa.

Fr. Hwarföre stana arlarna på thesse been?

Sw. Antingen: at barnet / ståendes vthi en snettliggiande lijfmoder / i rättan tijd ey är wändt / hwarom tilförene nogsam talt är; eller ock: at barnet kommer med en wriden kroypp / nemligen: med ena örat bak emot ryggen; och med thet andra fram åth ijsbenet / utan at lijfmodrens snettliggiande thet til skul är; och thet för / förmedelst vndersökningen /

ey förvth kiännas eller wetas / (så mycket mig bekant är) och med en tidig wändning / olyckan förekommas kan; utan när hufwudet är vthi bäckenet nederfänckt / så fasnat then arlen / som witter fram åth åfwan på ijsbenet / och barnet kan gemenligen utan wäldsam hielp ey widare komma.

Fr. Huru skal man då hielpa en sådan qwinna?

Sw. Man biuder först til at få fram hufwudet med bara håndren / på thet man ock frålsar barnets lijf / om thet än skulle lefwa: Och thetta giör man sålunda: Man bäddar hustrun på en kårtsång som sig bör: och haer hon än wärckar / så tager man them i acht / och betienar sig ther af; men haer hon inga wärckar mera / (som gemenligen skier / för then långa tiden hustrun allaredan i fåsångan wändas) så låter man henne / med krysstande / giöra sig wärckar. Och i thet samma som hon kryster / så sfiuter man med the tvenne främsta fingren / af hwarthera handen / hufwudet tilbakas neder åth åndetarmen och undan ijsbenet / på thet / at thet må fänckas så långt neder på åndetarmen / som thet komma kan. Och när man haer thet några gånger giort / så åker man med alla fingren af begge håndren / på barnets hufwud nederåth / ifrån hwarandra / och sfiuter födslen småningom tilbakas på begge sidor / emedan hon / med all sin macht twingar thet / så mycket giörligit / neder: med then tanckan at kunna så wida blåtta hufwudet / at man kan få fingren vthi örna / eller bakom hufwudet / och thet vthur födslen så wida vthielpa / at thet tilbakas förde qwinnolemmen / sluter sig ånteligen om halsen; enär man då med begge håndren

griper om hufwudet/ och Drar aflarna vthaf benet neder; thet iblåd ey utan största wäld förrättas kan.

Fr. Men hwad står at giöra/ om thet ey wil taga lag: at förlossa en sådan qwinna med bara händern? (Som thet gemenligen ock gör: ty/ vthi all then tiden jag wändande qwinnor hafwer betient/ haer thet mig allenast en gång lyckat / hwad flijt jag ock ther wid användt hafwer.)

Sw. Då är ey annat medel öfwer/när qwinnans kraffter ey widare vthställ tåla; än at man skaffar sig handtag på sielfwa hufwudet/ barnet må lefwa eller wara död/ at frälssa ett lijf/nemligen modrens.

Fr. Huru förrättas thetta?

Sw. Ther til hafwa the/ tijd efter annan åthskilliche instrumenter eller wärcktyg inventerat, och allehanda maner/ sådant at förrätta/ påfunnit.

Fr. Hwilket maner och instrument är thet simplesta och enfaldigaste?

Sw. Som enom Barnmorska / effter alla Authores mening/ ey fritt står at bruka instrumenter eller jern-wärcktyg (så borde jag ther med innehålla och tåga; Men som 1. alle andra förfallande swåra händelser / hwar wid gemenligen instrumenter, för lethet skul brukas/ kunna effter then gifna lärdomen förekommas/ och med bara händern afhielpas; men ey thenna endaste / som på intet annat sätt/ än förmedelst barnet tilfogade wäldsamhet / hielpas kan. 2. Som ingen Barnmorska/ ey heller then bästa/ thenna händelsen altijd förvth see kan / enär tider är thenna olyckan med wändningen at förekomma och afböija. 3. Som ey altijd en skickelig person/ hwilken thet förrättar/ kan wid handen

hafwas/ serdeles på bygdén/ therest man måste gemenligen hielpa thet bästa man gitter : Alltså tyckes mig : at thetta lilla Wårcket skulle wara aldeles ofullkomligt/ om jag icke / til ett slut / skulle ock wisa huru ett sådant barn med försichtig wåldsamhet / bör och kan vthämtas/ at frälsa modren/ som eljest ock ofehlbart sättier lifwet til. Men med thet förord wil jag thet giöra : At Barumorsskan ey tager på sig thetta at giöra. 1. Så snart hon förmärcker at barnet vthi wågen litet stannar/ ty thet kan ibland an af sig sielf komma til gångs igen; utan tå/ när hustruns kraffter taga så af/ at man fruchtar : thet hon dörr/ om hon ey får hielp. 2. Ey heller när hon är på sådan ort/ hwarest lägenhet är/ beqwäma personer/ som sådant förrätta/ ther til at kalla. På thet hon ey med sin otidiga dristighet må bringa mig vthi förtaal; och sig sielf/ vthi förtretlighet och tiltaal.

Man tar då en spezig sax eller gemen knif/ och lindar om bladet en klut/ at spetsen eller vdden är wid påsen tum allenast bar/ ther på föres knifwen/ eller saxen/ iemte thet längst fingret in på hufwudet; stötes sedan igenom hufwudswården och emellan skalans been/vthi hufwudet och wrides kring; thet som gör så stort håll på hufwudet/ at man kan alt öfriga med bara fingren giöra / utan at behöfwa widare instrumenter. Ther på tar hon med fingren småningom bort några been af skallen / med noga warsamhet : at ey sára qwinnan med theras nålwassa kantar; tömer sedan vthi hiernan/ och trycker ihoop hufwudet : hwiilket gifwer så mycket rum åth händen / at kunna föra fingren vthi barnets mun. Swarest när hon them hafwer / så förer hon tumen vthi

vthi thet hålet hon gjorde på skallen / och Drar med thetta handtaget/ hufwudet neder åth gålfvet/ emedan hon med then andra handen / sfiuter födsfen/ wid åndetarmen/ tilbakas ; (Läs den II. Anmärk.) Men haer hon ey macht nog / at dra vth hufwudet med bara handen / ty thet häfftar offta otroligen hårt/ så låter hon kröka sig en stoor spijk / om hwaris hufwud ett band är bundet/ then förer hon vthi handen giömd in/ och vthi gomen på barnet/ och Drar tå med then handen/ som är utan före/ spickhufwudet; och med then andra/ barnet som sagt är/ så följer wål hufwudet så långt vth/ at man med bägge händern ther om fatta kan ; och wil barnet tå ey följa/ så måste man föra fingren emellan halsen in / och hielpa neder then axler/ som häfftar så hårt emot ijsbenet : och tå följer thet säkerligen.

Beslut.

Fråga.

Fråga. Vad är Forteligen at säija / innehället af hela Barnmorste. Kousten.

Sw. Som thet är en demotsäijelig sanning : thet qwinnan säkerligen dödr / om hon ey blifwer förlöst / så måste Barnmorstan ey lätteligen öswergifwa henne / utan använda all betänckelig slijt / at hon blifwer förlöst på hwad sätt thet ock ånteligen / wara må eller kan.

Fr. Hwad ordning skal hon här vthi hålla?

Sw. Först skal hon sökia at behålla begge / både modren och barnet/ wid lifwet ; Men wil thet ey låta gidra sig/ måste hon slijt använda: at åtminstone frålsa modren.

Fr. Huru skal hon thetta förrätta?

Sw. Hon skal först sökia: at komma qvinnan naturligen at föda; men wil thet sig ey beqwemligen gödra låta; så wäste hon i tijd wända barnet/ och henne med en konstig hand/ emot naturen förlossa. (Läs den 12. Anmärk.)

Fr. Men om Barnmorskan kallas så först thet till; när thet är så försummat: thet hon ey kan få handen i modren / at wända barnet: hwad står så til at gödra?

Sw. När qvinnan är / antingen genom drögs mål / så lunda försummat: At man på intet sätt kan komma med handen til förterne / barnet at wända; Eller ock / at qvinnans kropp är af naturen / med ett så trängt / och twert öfwev så tätt sammanpräffat bäcken / skapat / thet hon ey något barn föda kan / så är ey annat medel öfrigt: än at man delar sönder barnet vthi moderlifwet som thet ligger / och hämtar thet vthi styckewijs / modren så lunda at frälja; Men som thet är ey qwinnans arbete: bruka instrumenter; utan thet til erfordras vthi konsten öfwade Män; så wiljom wij: i ställe at här thenna läron them meddela / nemligen huru sådant skal förättas / til GUD en innerlig och trogen böddu vpsända: önsandes af alt hierta: thet GUD wille / om thet är så hans Gudsomeliga behag / i nåder förskona hwar förståndig Barnmorska / med sådana swåra händelser / när hon intet är stadd på then orden / hwarest hjelp och bistånd af förståndiga Män hafwas kan.

Och här med ändas thenna / genom enfaldiga Frågor och Swar / wälment författade / och nu til en stoor del förbättrade / Underwisningen. Gud gifwe til theß öfning sin wälsignelse / sitt heliga och stora namn til ewinnerlig ähra; och thet vthi Barnwändan nödlidande Qwinnekönet til lisa och hjelp / för sin enfödda och kiära Sons skull / som ock af en i barnsnöd wändande Qwinna / menniskio släktet til goda / hijt til werlden född är!

Til

Större

Uplysning

Åf det föregående /

Förlia

här

Folff Historiska

Änmärkninga /

Öfwer

Swåra Förlofninga :

I ordning stälte

Efter

Capitlens

Innehåld.

Stockholm /

Eryckt Anno MDCCXIX.

Den I. Anmärkningen.

En förlossning af ett barn / som nederdref
födflen / som en mössa / fram för huf-
wudet.

AÅr 1708. Den 30. Maji, blef jag kall-
lat på Fredsgatan / uti ett bathuus /
til en Hustru som skulle föda sitt första
barn / och hade starka wärkar. Bar-
net stod wäl wändt / och med hufwud-
et nederst uti moderkronan / at hår-skolen kunde
synas så stort som en Rixdaler. Så hade det stått
uti tre timar / utan at kunna widare komma / ey
heller wiste Barnmorskan mer at hielpa. Jag sat
mig då för hustrun / (som satt uti barnstolen / och
jämmerligen klagade öfwer werck uti stolgången
eller sätet) ransakade noga med mina händer alla
omständigheter / förr än jag tog mig något före.
Och som det war hennes första barn / och hon något
til åhren / fant jag sielfwa moderkronan / eller föd-
flen / wara mycket trång och oräckelig ; Bastet
(Navicula) ganska seegt ; Och at barnets hufwud
hade sålunda trängt för sig neder mellangården
(interfœmineum) och stålgången / så nedra delen
af hustruns kropp / kiändes som en stor mössa / ther
barn-hufwudet låg uti.

Therpå smorde jag mina händer med öllia / och förde alla finger-ändarna af begge händerne / uti öppningen / eller Moderkronan / och in på barnets hufwud. Hølt dem thet stilla tills wårken kom; Och i det wårken kom / åtte jag med fingren / på barnets hufwud / neder åt ändetarmen: Spridde fingren i det samma ifrån hwarannan / at kronan blef widare / och skufwade qwinnolemmen eller kronan / neder om barnets hufwud. Hwilket / så snart thet sålunda hulpet blef / frambrast / som en böna / utur skalen. Och i det jag / på detta sättet / halp hufwudet fram / Kiände jag: huru det sega basket / imellan mina finger råknade / lika som man wille slita sönder en kläds-lapp: Och i det samma sade hustrun: detta gjorde ont. Så snart hufwudet war framme / ropade jag Barnmorstan / at taga emot barnet / som war en liten Flicka / wådade wäl / och lefwer än.

Lärdom.

HÄde denna hustrun / på detta sättet / ey blifwit hulpen; så hade / utan twifwel / de starka wårkarna drifwit barnets näsa (som kommer naturligen främst / och är temmelig spizig / theraf at hufwudet krystas ihoop och blifwer långligt) igenom mellan gården / och sålunda uprättat qwinnolemmen alt in til ändetarmen / eller satet / at hon sedan ey hade kunnat hålla sin stolgång: som jag för kortan tid säg wid St. Olofs Byrka / när jag besicktigade en qwinnas döda kropp / som Dagen tilförene hade födt sitt första barn

barn / på hwilken mellangården war tre finger bredt uprissat. Ty när hufwudet (som ey kan brista fram och födas / för än det har så lågt sänkt sig / at det är aldeles utom ijsbenet / fast det än står uti mellangården inslutit / som uti en säck) ey kan finna på öppningen / som är fram wid ijsbenet / utan drifwer och twingar mellangården för sig neder / som en mössa / och hustrun har starka påträngande wärkar / så borar barnets spitziga nacka genom mellangården / ock wäl ibland genom sielfwa sätet / som då står mitför barnets hufwud (som är orsak at den wändande / och förnämligen de förstfödande / gemenligen klaga öfwer olidelig wärk uti stolgången) och ristar det sedan vidare framåth up / at detta igenom borade hålet / och födslen / blifwa en öppning / hustrun til stort beswår. Och bör denna förlofningen låra Barnmorstarne at med försigtighet / stödia med en duk emot stolgången / hoos en förstfödande / (som de närwarande gemenligen så mycket ropa på) at de ey thermed / mera uppehålla och förhindra förlofningen / än hielpa / i det de förnekta barnhufwudets framkomst; Utan: at de i tid / hufwudet / på detta sättet / framhielpa / så snart de förmårda: at qwinnans kropp begynner påsa utföre / enär de ock gemenligen börja klaga öfwer wärk uti stolgången: Så blifwer hustrun lättare förlöst / och står ey i fara af åfwannande skada.

Den II. Anmärkningen.

Lifmodrens botten/ med efterbörden utdragen / föres lyckeligen tillbaka igen.

A Hr 1710. Den 29. Martii, mötte mig en Barnmorssa på stora tårget/ som bad mig: föllia sig til en fattig hustru wid nya Kongs- holms bron: berättandes/ at straxt efter hon hade/ lyckelig och wäl/ som hon mente / förlossat henne / wistee sig något owanligt/ som ett barnhufwud/ uti födsleien / hwilket hon ey wiste / om det skulle uthämtas / eller tillbaka föras / emedan hon war okunnig hwadd det war. Jag sade henne strax / at det war ofelboart sielfwa lifmodren / den hon med efterbörden hade utdragit / och om ey den på stunden tillbaka iggen föres / så sätter hustrun / innan kårt / lifwet titil.

Uther på fölgde jag henne dijt / och fant det så waraa / som sagt är: wiste henne ock: huru man med k knytnäsuan / en sådan utfallen lifmoder/ åter tillbaka / och uti sitt ställe igen / föra skal. Det sig derenna gången / utan möda giöra lätt / emedan skadaan war ännu färsk / och ingen swulnat tillslagen. Och sålunda kom jag än tidlig nog / at frålsa denna hustruns lijf.

Lärdom.

A S denna Anmärkningen kan man lära: huru farligt det är ; draga ut efterbörden allenast wid strängen; emedan lifmodrens

drens botten / föllier kakan åth / och wänder sig aldeles om / när hon är wid henne fast; utan bästa och säkraste maneret är: föra handen / jemte strången in / och thermed uthämta henne / hon må wara lös eller fast.

Den III. Anmärkningen.

En förlosning af ett barn / som anböd hufwudet / handen med naswelstrången / och sålunda föddes.

Hr 1703. Den 29. Junii, kallades jag til en hustru på Österlånggatan / som satt uti fullt arbete. Jag frågade Barnmorskan / huru saken war beskaffat; Hon swarade: Ut hufwudet / handen och naswelstrången kommo tillika. Jag spådde straxt / at barnet war dödt / theraf at strången kländes imellan hufwudet. Therpå bådade jag hustrun / som satt uti stolen / på en kårt-sång af fyra stolar. Smorde min hand med ollia / och wille föra henne uti Moderflidan / med den tankan: at skiuta barnet tillbaka igen; wända det om / och wid fötterne uthämta. Men som det war hennes första barn / och hon något til åhren kommen / så war ingången så trång / och seeg at låta uträckta sig / at jag hade möda at få in handen / och måste foga mina finger tåt ihoov / föra dem sålunda uti födslen / wrida handen sagta af och til / til des jag fick in henne.

När jag hade handen uti moderflidan / böd jag wäl til / at skiuta barnet tillbaka igen uti modren; Men som jag fandt detta wara omöjeligt / så sökte jag

jag hielpa fram barnet / på det sättet / som den
 uti denna konsten wäl förfarne / Herr Doct. van
 Deventer beskriwer och öf lärer: Jag drog då
 hustrun närmare åt mig / at os sacrum, eller fårs-
 benet / låg utom båsfret; förde min hand så långt
 up / jag med fingren komma kunde / under hufwu-
 det / som stod uti moderslutet. Fästade handryg-
 gen emot forsbenet / och afwäntade wärcken;
 hwilken när den kom / tryckte jag / med all min
 macht / benet med handryggen tillbaka / och drog i
 det samma handen sachteligen til mig / hwilken huf-
 wudet följde efter. När wercken war öfwer / för-
 de jag åter fingren / (som jag hade ifrån hwaran-
 dra spridde) / så när under hufwudet / som giörli-
 git war. När jag kiände wärcken komma / för-
 mante jag hustrun at braf arbeta / och med krystan-
 de hielpa til / emedan jag åter med min hand sköt
 benet tillbaka / och handen åt mig drog. Och det
 så hwar gång wärcken kom / hwaraf hufwudet så
 märkeligen / wid hwar wärk / kom närmare / at
 det uti otrolig kårtan tid war framme; ther hon /
 förr än jag kom dijt / hade hela Dagen setat och i
 fåfången arbetat; Men barnet / som jag spådde /
 war dödt.

Lårdom.

MÖre detta barnet i rättan tid / nämligen
 så snart naswelsträngen sig wisse /
 wändt och wid fötterne uthämtat; så hade
 hustrun ey tjonde deln så myckit lidit / och
 barnet blifwit wid lifwet / som med åtskillige
 exempel wisas kunde.

Den IV. Anmärkningen.

En hustru förlossas af ett barn / som kom dubbelt; men kunde för des uptrumpna knå / ey födas.

NÅr 1719. den 15. Januarii, kallades jag på Närremalm / uti Holländergatan / straxt wid hötorget / til en hustru / som skulle föda sitt andra barn. Fostret / som war en gässa / kom dubbelt / med sätet föråt / och war så wida neder-sänkt / at hemlige tingen hungs utom födslen / och sielswa sätet wisse sig imellan läpparna. Och så hade det stådt uti några timar / utan at kunna wi-dare komma.

Jag bäddade åt hustrun en kårtsång af tre stolar / på hwilken när hon låg som sig borde / smorde jag min högra hand / och förde henne in / på sidan / mig wäl achtandes at ey trycka gässens smått / som af Barnmorskans stadiga handterande / wore swartblåda som en kittelbotten. Då förnam jag / at barnets kropp stod wriden; med wänstra hyff-ten up emot ijsbenet / och med det högra låret bak emot ryggen / litet åt hustruns högre sida. Therpå förde jag min hand rätt bak under barnets kropp / och sköt med all min macht kårbenet tillbaka / när wårken kom / på samma maner som i den förregående Anmärkningen wiist är. Och i det jag drog min hand sacht å mig / tyktes barnet wäl litet följa efter; men så snart wårken war öfwer / war det åter igen uti det förra och samma stället. När jag det

ta åtskillige gånger giort hade/ och såg mig ther med ingenting winna; jag ey heller med denna handen kunde komma til något låår/ at fästa mitt finger uti liumsten; smorde jag den andra handen/ och förde henne in/ på andra sidan. Och när jag kom litet up med henne/ kiände jag barnets högra hand/ som war med i trångflen och fölgde hyfften åt. Och som jag intet kunde föra den tillbaka igen/ låt jag henne blifwa/ och trångde min hand långer wy alt tils lusflen/ fik och med handen omkring låret / som låg bögd på barnets buk; Och när wårken kom/ halp jag draa så mycket jag kunde; men det kom ey vidare än det war/ hwad arbete jag ock använde/ hwaraf jag märkte: det något owanligt war på barnet/ som hölt emot/ och förnekade des framgång: ty ther war så godt rum/ at jag med ringa möda kunde föra handen omkring barnet. Jag giffade: at det skulle hafwa wattusotan / efter de exemplen som finns hos Mauriceau lib. 2. cap. 18. Och hos Portal uti sin 30. Observation; men utkomsten wiiste annat.

Som jag nu med bara händerne / och med alt mitt arbete / ingenting uträttade / och jag måste skaffa mig ånteligen med denna farkosten i land: tog jag en stump haka / och fäste honom uti den högra liumsten om låret. Ty tänkte jag: Lefwer barnet / så kan det theraf ey döo; Och så snart det är födt / skal jag badda det stället / ther hakan har tryckt / med warmt brännwijn. När hakan war omkring låret / tog jag den med wänstra handen / och halp til med den högra / på den andra sidan / så mycket jag kunde. Och sedan jag / til åtskillige gån-

ger / hade med all min macht dragit det åt mig / wred=kroppen sig aldeles på buken / och i det samma kom det så wida / at begge låren föllo ut: Och då såg man hwad som hade förnekat framkomsten: Nemligen / det wänstra knät war helt contract, och senorna upkrumpna / at benet (som war och stäcke än det andra) kunde ey bögas åt buken / som uti sådana förlosningar skie måste; utan det hade håfftat / som en krok / emot ijsbenet.

Som jag ey behöfde wrida kroppen / tog jag straxt ett kläde / swepte det om låren / och grep med hwardera handen om ett låår / och drog barnet ut tils bröstet. Och som det då något litet fastnade / tog jag samma duk / swepte om barnets kropp / och tog med begge ändren om lifwet; drog det rätt nedder åt gälfwet / då fölgde den öfra kroppen / med hufwud och armar på en gång / utan beswär. Men barnet war dödt.

Vårdom.

Denna Anmärkningen kan man lära; huru man ett sådant / dubbelt kommande barn / framhielpa skal. Detta war en extraordinair händelse; Men eljest plågar en sådan förlosning / ey wara så beswärlig / som man sig det wäl inbillar: det tyckes wäl wara swårt / på modrens sida / föda ett barn dubbelt; men det är nästan lika lätt / som när hufwudet kommer föråt / ja ibland wäl lättare / när hufwudet är stort: ty nedra kroppen på ett sådant / dubbelt kommande / barn / är spizigare än hufwudet; Och låren / som tyckes öka

öka kropsens dryghet/ ligga uti buken intrykta. Och hwarken modren eller barnet wederfares någon skada/ när de rätt handterade warda. På detta sättet (som skier offtare/ än man sig det inbilla kan) är födt min älska/ men allenast tre weckor lefwande dotter. Och flere andra/ så wäl höga som låga/ som man skulle kunna nämna.

Den V. Anmärkningen.

Ett barn / som anböd armbogen / wändes / och födes halff dubbelt.

Härtils hafwa wij wißt: huru barn skola hielpas/ som ey behöfwa wändas; Men nu skola åtskilliga wändningar / och hwad ther wid bör i acht tagas/ med efterföljande exempel förestellas: Och först de barn/ som wändes wid ett been; och sedan ock de / hoos hwilka man nödgas söka begge benen.

Ahr 1716. Den 27. Octob. blef jag om morgon Kl. 8. kalladt til en hustru på Nörlans-gatan / som skulle föda sitt tålfte barn: Och som den första Barnmorstan (ty the woro ther twenne) hade ey kiänt til barnet / medan wattubläsan än stod / och hon förmärkte: at fostret anböd armen/ sedan watten / om morgon Kl. 5. hade gått / så hade man den andra thertil kallat. Hwilken wäl såg: at barnet borde wändas; Men wille det ey på sig taga/ förr än jag war närwarande.

När jag dijt kom / fant jag hustrun ligga på en hårt-säng / som bättre förtiente namnet / af en lång-

lång-sång; ty hon bestod af fem stolar / fyra emot hwarannan / och den femte til hufvud giärd. Therpå låg hustrun så lång hon war / och så långt up / at hennes hälar hinde knapt til stoolkanten / så at man wid detta hustruns läger / hade swärligen kunnat hindra med handen up til hennes kropp / låt stå wända barnet. Jag frågade den sistkomna Barnmorsskan: Om hon hade wändt något barn; Hon swarade: ja åtskillige gånger; therom jag dock mycket twiflade; Men icke des minder / på det hon skulle få öfwa sig i konsten / beslöt jag: at lämna arbetet åt henne / sedan jag hade bracht dem til gångs.

Therpå låt jag taga bärt de twenne främsta stolarna. Satte sedan wid hwardera sida en hustru på en låg stool / som tog hwar sin foot uti sitt knä. Och som hon låg ännu för långt up / drog jag henne med sätet närmare. Ther på smorde jag / de två främsta fingren / at undersöka henne / at förnimma: huru det sig med fostret förhölt. Och jag fant en nog stor öfning / efter hon hade födt elftwa barn; fostrets arm böd sig an / samman bögd; sålunda: At armbogen kiändes nederst uti moderslidan / och handen med arlen woro uti slutet. Therpå låt jag Barnmorsskan stiga til / som i kortan tid fant den högra foten. Det lätt war för henne at giöra: emedan hon hade inga wärkar / som elliest mycket förhindra; Ey heller hade hon dem hafst effter watnets afläpp / så at fostret war ey i hoop prässat: Och ther til war ther en mer / än gemen / stor öfning. Och i det hon drog åt sig foten / wändes barnet om. När hon hade denna foten / tills mit på låret fram-

me

me/ använde hon all flit/ at få den andra med/ som låg på barnets buk/ åfwan för ijsbenet. Men som hon/ med alt sitt arbetande/ ingenting uträttade; utan allenast uti såfångan/ plågade hustrun: Ey heller kunde finna sig theruti: At jag bad henne; ey bekymra sig om det andra benet/ om hon det icke uti slutet warse blef; måste hon ånteligen mig arbetet öfwerlåta.

När jag då steg för hustrun/ och fant/ som sagt är/ hela det högra låret framme/ och kiännandes efter den andra foten/ ward ey annat warse/ än den trinda hyfften: Drog jag hustrun wäl åt mig/ och med gumpen neder af bälstret/ ty hon låg alt för långt up/ at jag ey kunde dra barnet utföre åt gålfvet/ som sig bör. Sedan begiärte jag en torr duk/ weskade den om låret/ åfwan för knät: Drog så med wänstra handen låret/ och med den högra länkade jag fram/ den andra hyfften/ och barnet följde utan besvär. Men när det andra benet/ som låg på buken/ nästan war löst/ blef jag warse: at strängen låg/ imellan begge låren/ ut åt ryggen/ och war weskad om det wänstra benet/ hwar på jag hölt så länge stilla/ til des jag hade fört honom öfwer det sammanbögdå låret/ på det han ey skulle affspringa. Therpå for jag åter fort med dragande. Och som jag nu kunde med begge händern gripa om barnets liif/ så wred jag thet/ emedan det drogs neder åt gålfvet/ åt hustruns wänstra sida/ at det kom med bröstet neder/ och med ryggen up. När barnet war til mitt på bröstet födt/ wiiste sig den högra armbogen/ som följde kroppen åt; Och den wänstra armen kom med hufwudet/ utan något

besvär. Och sålunda blef denna hustrun lyckeligen förlöst; Men barnet war dödt / utan twiswel af strängens långwariga tryckande / ty barnet hade elliest ingenting lidit / emedan förlossningen gick heel lätt för sig.

Parodom.

Ad denna Anmärkningen kan man lära trenne ting: Först / huru mycket thet är angelegit: At qwinnan blifwer wäl / och til arbetet beqwämt lagd / som mycket lättar arbetet / efter det tyska ordspråket: Wol geseffen / ist halb gegessen. För det andra: At det är ey altid nödigt / söka den andra foten / med mindre benet icke kommer twert före / och står i fara / at brytas af; Eller ock at barnet wil ey med ett been wälfwa kring / som sedan wisas skal. För det tredie / huru man sig betee skal / när nafsvelsträngen kommer imellan barnets been / at den ey asspringer / som kan kosta barnet lifwet.

Den VI. Anmärkningen.

Ett barn / hwars högra arm / alt tils armbogen / hängde utom kroppen / och kunde af Barnmorstan ey wändas / emedan hon fant ey igen fötterne; wändes lyckeligen wid ett been / liggandes det andra på buken.

Ad Hr 1718. den 8. Martii, kallades jag til en hustru på Norremalm / uti Mester Samuels gränd /

gränd/ hwarest jag fant en Barnmorsta som elliest
 år snäll nog/ och hade förr wändt illa liggande
 barn; men här kunde hon ey igenfinna fötterne.
 Modren mente at barnet war dödt/ emedan hon ey
 hade kiänt det röra sig/ sedan watnet war afluppit.
 När jag undersökte hustrun/ som låg bäddat på en
 Lärtsång/ fant jag barnets högra arm/ alt tils arm-
 bogen/ utom födslen/ med handgiöpen upwändt.
 Och i det jag wäl betrachtade denna handens
 situation, at theraf någorlunda kunna gissa: hu-
 ru barnet låg/ och hwarest jag borde sökia fötternes
 så rörde barnet sina finger/ och grep med handen
 om mitt finger/ hwaraf jag förmärkte: at barnet
 än lefde; berättade det ock at den wändande mo-
 dren / det man altid giöra bör/ at upmuntra dem
 med tålmod tillåta wändningen.

Äf denna/ med giöpen upwände/ högra handen/
 kunde jag ey annat sluta: Än at barnet måste ligga
 på ryggen/ och at jag uti hustruns wänstra sida/
 borde finna igen fötterne. Smorde så min högra
 hand tils armbogen med ollia / och sedan jag hade
 låtit åka hustrun så långt neder af bälsfret / at jag
 beqwämligen kunde föra min hand på alla sidor /
 ty hon låg alt för långt up (det wid wändningen wäl
 bör i acht tagas) så förde jag min hand in / jemte
 barnets arm/ på wänstra sidan/ emedan armen lät
 sig ey föra tillbakas igen. Och när jag hade han-
 den uti moderslidan / befant jag: det armen låg
 wriden/ så at/ fast barnets hand låg upwändt/ kiän-
 des doch arlen och hufwudet uti denna wänstra si-
 dan; Och slutet som war tåmmeligen tiöckt/ slöt
 så strängt/ på denna sidan/ om barnets arm/ at jag

en mera / än med de yttersta fingerstumparna / kunde komma uti modren. Swarpå jag drog ut min hand igen / och sedan jag hade utan på kroppen / fiänt wäl åt / huru barnet låg / och förmärkte : at det låg aldeles uti hustruns högra sida / så at hennes buf / i den wänstra sidan / war aldeles tom ; smorde jag min andra hand / at försöka / om jag kunde mera med henne uträtta. Förde så henne in / på den andra sidan om barnets arm / therest jag fant wäl mera rum / at kunna föra handen uti modren ; men barnets kropp låg så diupt uti den högra sidan ; at jag med denna handen kunde mindre uträtta / än med den förra.

Therfore smorde jag åter den högra handen igen / och förde henne uti modren / på högra handen om barnets arm / sålunda : at handryggen war wändt åt armen / och handgiöpen åt hustruns låår. Och när jag då fick in handen uti modren / det lättare gick än på andra sidan / fiände jag klart / huru barnet låg med ryggen up / och buken neder / twert öfwer födslen. Och när jag wille föra handen under barnets kropp / therest jag borde finna fötterna / wälsde sielfwa Liffmodren med barnet af och til / at jag kunde wrida henne / som en butälja hjert och dijt / alt efter jag wred handen / så lös låg hon uti buken / så at jag nödgades lägga den andra handen utan på buken / at hålla henne stadig / på det jag kunde föra min hand / dijt jag wille. Så snart jag hade handen under barnets kropp / råfåde jag på det wänstra knät / det jag drog til mig / och alt efter jag drog knät åt födslen / gick den utom kroppen hängande armen tillbaka in igen. När jag

jag hade knät så när / at jag kunde komma med minna finger omkring benet / bød jag wäl til / at åka med dem neder til foten ; men den war så inwikklat / at jag den omöjelige kunde årnå / för än jag förde knät / förbi födflen / åt hustruns wänstra sida / och trykte det upåt / heelt Diuvt uti barnets buk / som låg för födflen / och så fick jag foten fram. Ey hade jag med wäld welat draga benet åt mig / så hade jag det artingen afbrutit / eller dragit foten utur leed.

När jag hade foten framme / wikkade jag om honom en torr duk / och i det jag drog honom åt mig / halp jag til med begge händer / at i smärningom få benet alt längre fram / i det jag med den nedersta handen / grep ömsewis åfwan för den öfra handen / til des jag fick ock låret fram : Då kände jag åt med handen / på den sidan som barnets stora tåå war / om jag ock kunde blifwa det andra benet warse / på det thet ey skulle afbrytas ; Men när det ey förnams / och jag altså säker war / at det låg på buken / drog jag med högra handen låret / och med den wänstra länkade jag den andra hysften neder uti slutet. Och när den war med framme / föll det andra benet / som låg på buken / ock ut. Då tog jag ett rent linne / emedan det förra war obrukeligit. Och som barnet låg med buken up / som de gementligen komma / när de wändas / wred jag det om / emedan jag drog det til mig / och med första wridningen / war det aldeles omwändt / at ryggen låg up. När jag hade dragit det ut / tils under armarna / halp Barnmorskan fram armarna / emedan jag drog barnet åt mig. Therpå förde jag twenne finger uti des mund / och drog barnet rätt neder åt

gålfvet / och hufvudet fölgde lätt / emedan wägen
war ey så mycket trång / ty det war hennes tredie
barn.

När det war aldeles födt / gaf jag det straxt / åt
Barnmorstan på sitt knä / at wederqweckia det /
och sedan hon hade blåsit det uti munnen / och brö-
stet twättat med wijn / begynte det at andas. Ther-
på bandt hon af strängen / gaf barnet / uti en warm
Duk / åt en af de närwarande / at sättia sig themed
för elden / och hämtade ut efterbörden. Och sålun-
da blef denna hustrun lyckeligen och wäl förlöst af
en liten flicka / som mädde wäl. Det lyckeligaste
wid denna wändningen / war ; at hustrun hade al-
deles inga wärkar / som gemenligen mycket förhin-
dra den / som arbetet giöra skal.

Lärdom.

Hör af kan man lära: Först / huru osäkert
det är : döma ett barn wara dödt som ey
rörer sig ; ty det kan ibland af wärckarna wa-
ra så ihoop prässat / at det kan ey röra sina
lemmar / fast det lefwer. För det andra / hu-
ru mycket ther är angelegit ; hwad hand man
til wändningen brukar. För det tredie : När
man wil kiänna efter / eller söka den andra
foten / måste man föra in handen på den
sidan / af den uthängande foten / som stora
tåån är.

Den VII. Anmärkningen.

En förlossning af ett barn / hvars arm hängde utom födslen / så lång han war. Hvilket wid ett been wändes och ut-hämtades / men dödt; och Modren dog två dagar ther efter.

Wä de twenne förra Historier / är barnets arm / antingen intet än / eller allenast til en deel / utur moderlifwet; uti de följande / så hänger han aldeles / så lång han är / utur kroppen.

Åhr 1718. den 16. Novemb. blef jag kallat til en hustru på Drottninggatan / som skulle föda sitt andra barn / hos hwilken wore twenne Barnmorffor; men kunde henne ey förlossa. Barnet hade Modren / uti två dagar ey kiänt röra sig / hwarföre man hölt det wara dödt. Utur kroppen hängde barnets wänstra arm / så lång han war / smal och wisnat / och så hade han hängt all den tiden / nemligen 6. timar / som Barnmorffan hade i fåfångan plågat denna hustrun / at wille wända barnet. Hustrun hade alt stadiggt påträngande wärkar / som utmattade henne / och mycket förhindrade den / som skulle göra arbetet. När jag hade kiänt utan på buken: det barnet låg uti modrens högra sida / och sedan jag hade dragit hustrun / som låg på fårtfången altför långt up / närmare åt mig / (Det wäl måste i acht tagas /) smorde jag min högra hand / och tänkte at föra henne in / på högra sidan om barnets arm / på samma sätt / som uti den förregående

Anmärkningen sees kan. Men jag mötte ther hufvudet / som med sin storlek och hårdhet aldeles förnekte mig ingången / hvarföre jag nödgades / gå in med handen / på andra sidan om barnets arm / therest jag fant mera rum at föra henne in.

När jag hade fört in handen / ransakade jag huru barnet låg / och betant / at det låg på sidan / med wänstra axlen / hvars arm hängde utom kroppen / bak åt hustruns rygg ; Med den högra axlen upåt hysbenet ; och med bröstet / på hwilket hufvudet låg bögd / at hustruns högra sida. När jag fant barnet sålunda ligga / följde jag ryggekotorne / som enom ledsman / med handen at. Och när jag war kommen up til barnets hysfter / mötte mig något / som slöt sig / som ett band / twert om des kropp / så at jag med möda kunde tränga handen ther i mellan. Swad det egentlig war / kunde jag då ey så noga weta. Det kom mig wäl före / som det wore moderslutet ; Men det tycktes wara otroligt : at det skulle kunna så mycket förwidgas och utspännas / at det råkte ifrån barnets axla / som war nederst uti födslen / alt up til des hysfter / och at moderslidan skulle kunna / til en sådan längd / uträcka sig ; Men Den sista Anmärkningen gifwer oss ther om försäkring. Ju längre jag kom med handen til hysfterne / ju mera låg barnet med ryggen upvändt / så at jag utan möda / fast det war för min hand något trångt / och de stadiga trängningarne mycket förhindrade / kom til det wänstra låret. Om hwilket jag med hela handen grep / och böjandes det uti rindret / drog det med kroppen til mig / emedan jag med den andra handen / skiot barnets arm / som hang

hang utom kroppen/ tilbakas/ som i det samma jag wände barnet/ drog sig in igen. När barnet war halfft wändt/ lossade jag benet och foten/ som woro uti hinnorne inwiklade / och halp foten utom födslem.

Therpå swepte jag foten uti ett kläde / och satade honom med wänstra handen/ och med den högra/ grep jag up öfwer knät omkring låret/ och drog det med begge händerna tågeligen åt mig / til sätet kom i slutet; Då kiände jag åt / om jag förnam det andra benet; men finnandes ey annat / än den tringa hyfften / och theraf förnimmandes / at benet låg bögd på buken / swepte jag Duken om hela låret / och drog thet åt mig med den wänstra handen; och med then högra/ jänkade jag fram den andra hyfften / som lätteligen fölgde. Och som barnets kropp hade wändt sig på sidan / och intet nederåt / när jag drog låret åt mig / så kom det med ryggen up / at jag hade ey behof / wrida des kropp. Så snart jag kunde få fingret uti den högra luum-sken / drog jag barnet med begge händerna; med den wänstra låret / och med den högra luum-sken/ och när barnet war födt til näflan / föll det andra benet neder. Om hwilket jag wiklade en duk / och grep så med hwardera handen om ett lår / och drog hela kroppen åt mig; följandes den wänstra armen / som hade hängt utom lifwet / kräppen åt; och den högra / hufwudet som utan möda föddes / emed anöpnningen war tämmelig stor/ och barnet ey så heelt drygt. Alltså blef denna hustrun förlöst af ett dödt barn; Men två dagar ther efter dog denna utmattade qwinnan af en hezig feber.

Lärdom.

Här kan man lära / först: At när armen som hänger ute / är smal och wisnat / så är det gemenligen ett teken: at barnet är dött / ty ett dött barns arm swäller intet / emedan blodets omlopp är borta / som är orsaken til swulsten; utan ett lefwandes barns arm swäller och blånar / som af den följande historien sees kan. För det andra: At man intet gärna / kan komma med handen in uti modren på den sidan / som hufwudet ligger / emedan det med sin storlek och hårdhet aldeles förnekar ingången. För det tredje: Af denna / den 4. och 8. Anmärkning seer man: at det bästa maneret är: ey bekymra sig om barnets armar; utan låta dem föllia hufwudet åt; allenast detta kommes i håg: At man ey drager barnet rätt åt sig; men neder åt gålfwet.

Den VIII. Anmärkningen.

En förlosning af ett barn / hvars arm hängde / så lång han war / utur Moderlifwet: Swilket wid ett been wändes och lyckeligen uthämtades.

Här 1719. den 31. Martii, kallades jag til en hustru på Hötorget / som skulle föda sitt fjärde barn. Jag fant ther för mig twenne Barnmorskor. Barnets wänstra arm hang / så lång han war / utom födslen: Och som han roat
tiocl

tiöck swullen och kälblåd/ dömdde jag hoos mig sielf:
 at barnet än lefde/ fast armen hade uti tre timor
 sålunda utur kroppen hängt/ ty ett dödt barns arm
 swulnar ey/ som af den föregående Anmärknin-
 gen sees kan.

När jag hade kiänt utan på buken/ hwarest
 barnets kropp låg/ smorde jag min högra hand
 och arm med ollia/ och förde honom in/ jemte bar-
 nets arm/ imellan hustruns wänstra sida/ och bar-
 nets kropp. När jag kom in med handen/ fant jag
 barnet ligga mitt uti buken/ på ryggen/ med huf-
 wudet på bröstet/ och med gumpen litet åt hustruns
 högra sida wriden/ så at låren lågo åt den andra
 sidan/ under hufwudet giöinde. Jag grep wäl
 med handen om det högra låret; men det wardt
 af hufwubet så förhindrat/ at det war mig omöje-
 lig/ at kunna få det fram/ och draga det til mig:
 (Det som war min lycka/ och en serdeles Guds skic-
 kelse; ty hade jag fått fram detta låret/ så hade
 mig säkerligen den samma olyckan handt/ som uti
 de twenne efterföljande Historierne utförligen be-
 skrifwes.) Utan jag nödgades änteligen/ draga ut
 min hand igen/ som Deputan/ af de starka träng-
 ningarna/ som hustrun alt stadigt hade/ swårligen
 fländes/ och smorde så min wänstra hand; förde
 den in på andra sidan om barnet/ hwarest jag/ ef-
 ter mitt omdöme/ skulle kunna bätter finna på föt-
 terne: Det ock så hände; Ty så snart jag hade/
 jemte barnets arm fört in handen/ och gådt med
 henne/ under denna armens axla/ eller bätter at
 säija/ axel-hål/ sidan längs til hyssten/ råkade
 jag strax på det wänstra låret/ om hwilket jag med

hela handen grep / och drog det til mig / i det samma jag / med högra handen / sköt den utehängande armen tilbakas / som alt mer och mer gick in igen / alt efter jag drog låret åt mig; men ey aldeles. När jag hade dragit låret neder til bäckenet / ward jag warse: det jag hade begädt ett feel / theruti: at jag hade dragit det förlängt neder / förr än jag hade lossat benet och foten; ty benet kom då så twert före / at jag kunde ey få neder foten uti bäckenet / med mindre jag icke sköt knät litet tilbakas igen. När jag hade foten framme / wiflade jag om honom en torr duk / drog med högra handen foten / och med den wänstra grep jag up öfwer knät / och drog låret sålunda med begge händerne / tageligen åt mig / alt tils liumiskan; då förde jag handen långer up / och kiände effter det andra benet; Men som jag ey annat än den trinda byfften förnam / och theraf märkte: at benet låg på buken / fäste jag mitt finger uti liumiskan / och drog med honom den högra byfften; och med min högra hand / det wänstra låret. Och hela kroppen / med den wänstra armen wid byfften / fölgde efter.

När barnet war så långt framme / at det andra låret war ock löst / tog jag en reen duk / ty den förra war heel obrukelig; och wiflade om hela kroppen. Och som barnet låg med bröstet up / tog jag med begge händerne om lijsudet / och om armen / som földe byfften åt / och wred barnet / i det jag det til mig drog / at det kom med ryggen up / och buken neder; på det hakan skulle ey / wid huswudets utämtande / häffta och fasma emot ijsbenet. När jag hade dragit barnet ut til halsen / förde jag den wän-

wänstra handen under bröstet / och twenne finger uti barnets mun / och böjde med Dem kiäfften neder; sedan grep jag med Den högra handen i nackan om halsen / och drog så med begge händerne / barnet med macht / neder åt gälfwet / (jag säger åt gälfwet / det wäl bör märkas) emedan Barnmorskan / med sina händer understödiade Deß kropp. Och så fölgde utan stort besvär / hustrudet tillika med Den andra armen / som war än qwar uti modren. Sedan förlossade Barnmorskan hustrun af efterbörden. Barnet / som war en liten dotter / war så swagt / at man ey mera kunde märka / det hade lijf / än at det en och annan gång giäspade / och toog ester andan; icke Deß minder kom det sig aldeles före igen / theraf at jag strök ansigtet med Ungersk watten / slog något på en duk / och hölt som offstast under näsan / til Deß det började gråta. Och som armen war mycket swullen / och ey något wijn wid handen / lätt jag / när det war reent twättat / och skulle lindas / Däppa dukar uti warmt öl / och slog om honom. Alltså blef denna hustrun lyckeligen förlöst. Andra dagen besökte jag henne igen / och fant henne med barnet / efter tiden wäl farande: Swulsten war utur barnets arm redan förswunden / på handen när / som war än något tiöck.

Lärdom.

Af denna Historien kan man lära / först / at man ey hafwer nödigt / at föra den uthängande armen tillbaka igen. För det andra: Man måste så mycket giörligit är / trachta at föra handen på den sidan om barnets arm

arm in / at man under denna armens
 arla / foljer sidan åt / til låret / och söker at
 få det benet / som är på samma sida med den
 uthångande armen: til exempel / är det wän-
 stra armen? så griper man och wänstra låret.
 Swartil anledning kan gifwa: at man förer
 in handen / på samma sida om armen / som
 barnets lilfinger är / så framt icke armen lig-
 ger wriden / som uti den 6. Historien / hwär
 på man noga acht gifwa måste: Som ock / ta-
 ga til minnes: At om man / med den införda
 handen / råkar på den andra barnets arla eller
 arin / man då är på den orätta sidan om bar-
 nets kropp. Ty får jag in handen på den
 rätta sidan om armen / så wänder barnet sig
 lättare / emedan kroppen och hufwudet / som
 ligga redan åt den andra sidan / twingas af
 min införda arm / längre up uti buken / och un-
 dan för den / uti wändningen / nederkomman-
 de / foten: Och den uthångande armen går ock
 lättare tillbaka / och kommer uti sitt natur-
 liga ställe / hwaraf det händer: at han ge-
 menligen föllier kroppen åt / och födes med ho-
 nom tillika; det alt händer twert emot / om
 man förer in handen på den åswiga och orät-
 ta sidan. Ja man behöfwer ey fruchta: at
 sätet / i det man drager foten åt sig / fasnar
 som en trok om barnets hals / och förhindrar
 des omwålfwande / at man ock nödgas söka
 den andra foten med / skal barnet kunna
 wändas / som uti den följande Historien; El-
 ler ock wäl aldeles så stänger sielf igen wägen
 för

för sig/ at man omöjeligen til den andra foten
kommatan; enär då ey annat medel öfrigt är/
at frälse modren/ ifrån den för ögonen ståen-
de döden/ än at dela sönder barnet / som i den
tjonde Anmärkningen sees kan.

Den IX. Anmärkningen.

En förlossning af ett barn / som wid ett
been ey wille låta wända sig; utan man
nödgedes / ock söka den andra foten.

Aft 1710. Den 27. Martii, blef jag kallat til
en hustru/ uti tyfka Kiörkiobrinken/ nederst
wid sion: Hwarest en af våra snällesta
Barnmorstor war. Barnets arm hängde utom
kroppen / med en deel af strängen / som ey klappa-
de/ och altså tilliänna gaf: att barnet war död.
Barnmorstkan / som til at hielpa hustrun utur nö-
den / (uti hwilken den förra / ty de woro twenne /
genom försummelse hade satt henne uti) war tillkäl-
lat / williandes wända barnet / hade wäl / jemte
barnets arm / infört sin hand / och straxt funnit en
foot; men hwad flijt hon hade ock anwändt/ at dra-
ga den samma åt sig / kunde doch barnet ey kulra
kring; Och den andra foten kunde hon ey finna.
Detta war orsaken / at man hade låtit hämta mig.
Jag bad henne: än en gång probera/ om hon kun-
de finna den andra foten/ och fandt hon den intet /
så wille jag förlossa hustrun. Det hon gjorde:
Och til all lycka / råfode hon på det andra knät/ Det
hon småningom til sig arbetade / at hon fick foten.

När

När hon hade begge fötterna / wälsde barnet strax om / at armen gick tillbaks / och hustrun war aldeles förlossat / i fårtare tid / än jag kunde räkna till tålf; Det jag i sanning betyga kan.

Vårdom.

När seer man af förfarenhet : at när strången ey klappar / så är barnet dött. För det andra : At alla barn låta ey wända sig wid ett been / utan man nödgas at söka det andra / skal saken komma til en god ånda. Ja jag wet exempel : derest man har haffw begge fötterna uti slutet / och barnet har ändå ey kunnat kulra fring.

Den X. Anmärkningen.

En förlossning af ett barn / hwars arm hängde utom moderlifwet / så lång han war / och hwilket wid wändningen ey kunde wälswa fring; utan moste delas sönder / at frälfa modrens lif.

NÅr 1703. Den 28. April, blef jag kallat til en hustru wid Danto. Hwarest jag fant barnets wänstra arm hänga utom födslen / så lång han war; Hwar til orsaken hade varit / en stock gammal och ensaldig Barnmorsta / som ey hade / när hon blef dijt kallat / tilböriligen undersökt hustrun / utan låtit det på naturen ankomma / til des watnet bröt / och hustrun sade; sig liamma något småt fräl uti födslen / som war barnets hand / hwilken

En wårkarna / i fårtan tid / så uttrångde / at hela armen sköt utom kroppen. Som nu denna Barnsmorstan / så för sitt ringa förstånd uti konsten / som ock för des swaga kraffter / ey kunde uti detta tilståndet hielpa / skickades efter mig. Och som jag ey war hemma / wara detta ynkelige tilståndet några timor / för än hon fick hielp / hwaraf hustrun aldeles / af de stadiga wårkarna / utmattades / och barnet satt lifwet til.

Når jag då ånteligen kom dijt / fandt jag / som sagt är / barnet dödt och liggandes widöppen på ryggen / med nackan emot ijsbenet / des arm utom kroppen stråkt (i samma positur som uti den föregående 8. Anmärkningen) och altsammans / genom det långa Drögsmålet / aldeles ihoop pråssat. Jag låt lägga henne på en fortsång af fyra stolar giord / emedan jag klådde af mig / och min hand och arm med ollia smorde. Therpå förde jag min högra hand / jemte barnets arm / in uti modren / åt hustruns wånstra sida / och fandt strax den högra foten / den jag til mig drog / i tanka at barnet skulle / som det plågar / wålswa kring / at fötterne kommo neder / och hufwudet med den uthångande armen / går up uti modren. Men som barnet låg med buken och bröstet up / halsen och nackan stodo emot ijsbenet / och hufwudet låg under modrens nasla / så satte sig sätet / når jag drog foten åt mig / med låren som en krok / på begge sidor om barnets hals och hufwud / och kunde ey kulra kring. Jag fåstade en snara om foten som jag hade utom födslen ; hölt den uti högra handen / och grep med den wånstra up wid barnets axla / i mening at willia föra barnet

up igen/ på det hufvudet måtte slippa neder af ijs-
 benet/ och kunde kulra kring/ emedan jag drog foten
 med snaran. Men det war så försummat/ at det
 stod så fast som ett berg/ och jag skulle för hafwa
 Dragit af benet/ än at det wille wända sig. Jag
 tog äntelig bort armen / i mening at få mera rum/
 at kunna söka Den andra foten; men som den låg
 på andra sidan om hufvudet/ kunde jag för trång-
 sel ey komma til honom. Therpå resolverade jag
 lossa halsen/ och i det hufvudet war skildt/ foor bar-
 nets kropp af sig sielf utur modren / uti mitt knä.
 Hufvudet uthämtades sedan/ som ock efterbörden.
 Och sålunda blef denna hustrun änteligen förlöst /
 men henne til ringa hielp: ty hon war så utmattat /
 at så snart hon war lagd uti sängen / begynte hon
 wändas med döden / och doog en tima ther effter.

Årdom.

Här af kan man see huru nödig undersökning
 gen är: Ty hade detta barnet blifwit
 wändt / för än armen kom ut/ så hade de beg-
 ge blifwit wid lifwet. För det andra: Så lär er
 oss denna/ och desse sex på hwarandra följande
 Historier / alla omständigheter / som wid
 wändningen böra i acht tagas; Och sårdeles
 de tre sista / hwad orsaken är: at barnet ey
 ibland wil wälfwa kring / och huru man det
 med förstånd skal före komma. Nu föllier en
 Anmärkning ther hwarthen handgrep eller
 wändning kan hielpa; utan barnet måste an-
 gripas / det må wara lefwandes eller dödt /
 wil man frålsa Modrens lif; elliest såttia
 the begge lifwet til.

Den

Den XI. Anmärkningen.

En förlossning af ett barn / som war wäl wändt / och stod med hufwudet uti Moderkronan / det är nederst uti födslen / at des håårskål syntes / utan at det widare komma kunde.

N Hr 1706. den 11. Decemb. kallades jag til en hustru uti bryggare gränden / på Norrmalm; hvars barn war wäl wändt / och så långt kommit / at håårskålen kunde synas imellan qwinoläpparna / så stort som en halföre. Men som jag ey war hemma / hade de imedler tid hämtat ther til Stads Feldtschern Mester Hans Dam, hwilken hade redan gjort en öpning uti hufwudet / när jag kom dijt / och några stycken af hufwud skålen bårtagit / hiernen uttömt / och mente det med bara handen at utdraga / men det satt så fast / at han i fåfängan arbetade sig heel trött / och gaf det öfwer åt Barnmorstan / hwilken satt fingerna uti barnets mun / och tumen uti det öpna hufwudet / och drog det så ut. Swarpå hon sedan uthämtade effterbörden / och så blef denna hustrun / för sin person / lyckeligen förlöst.

Den XII. Anmärkningen.

Hwilken wiser / til Beslut / huru man med förstånd / detta swära Embetet skal förestå / och förrätta: gå gradatim och trapperwijs / ifrån det lindrigaste / til det swäresta förlossnings medlet; Och söka först / at behålla begge wid lifwet; men när det ey wara kan; låta barnet fara / och frälja Modrens lijf.

N Hr 1718. den 10. Decemb. kallades jag til en hustru / uti Södermalms Stadtsgård / (som war något til åhren kommen) och skulle föda sitt första barn; hwarest jag fandt en af våra snällsta Barnmorstor. Barnet tyktes wäl wändt / och hustrun hade påträngande wärkar; Men förlossningen befrämjade intet. Hustrudet kom wäl / wid hwar wärk / så långt neder uti bäckenet / at man det nästan hade kunnat seet; Men så snart wärken war öfwer / drog det sig up igen i lifwet / uti samma stället. Man tog henne utur stolen och beddade henne på en kårtsång / läggandes under hennes byffter ett handklåde / at uplyffta henne dermed / när wärken kom / som plågar wara af en stoor hielp; Man jänkade och lifmodren / som låg uti hustruns högra sida / med händerne utan på magan / i småningom mitt uti buken; men alt utan något befordran. När wij nu hade med sådant 12. timor wid pas / fruchtlös genom bracht / utan det ringesta
at

at winna / beslöto wij änteligen / at hielpa henne med en kownstig hand / ty kraffterna började aftaga.

Jag smorde då min högra hand med ollia / och förde henne uti Modersslidan / at thet med trycka kårskbenet tillbaka / och på det maneret framhielpa hufwudet / som utförligen i Den 3. Historien beskriwit finnes. Men som detta handgrepet ingenting uträtittade / tog jag mig före : at wända barnet / och det nwid fötterne at uthämta. Alltså smorde jag hela i min arm / och förde in handen / i det jag skiot hufwudet åt hustruns högra sida / och då fiände jag / hwadd orsaken war som förhindrade förlofningen ; ty baarnet låg aldeles som i Den 7. Anmärkningen / undaantagandes : at intet armen hang utom födflen : : Nemligen / det låg på kant / med högra arlenn up emot ijsbenet / med den wänstra bak emot ryggen / och hufwudet bögd emot bröstet. När jag koom med handen up om hufwudet / fiände jag Modderslutet / som hade dragit sig så långt up tilbakas / (at det slöt sig / som en kraga / om barnets hals : Så (at barnets hufwud war utom modren / och fändtits uti Modersslidan / fast det än stod up öfwer bäckelenet. När jag / med stort beswär / hade trängt handoen igenom denna ringkragen / fölgde jag ryggkottarne åt / alt til sätet / menandes at kunna komma til lären ; men kunnandes för trångsel ey komma til derem / emedan de lågo uti hustruns högra sida ; drog i jag denna handen tilbakas / och smorde den wänstra : Skiot hufwudet åt den andra sidan / och trängde handen och armen imellan den öfwannända ringkragen : Nemligen Modderslutet / som satt om baarnets hals. När jag nu / med stort beswär / war kkommen til det högra knät / fäste jag mitt fin-

ger / som en krof theruti / och drog thet åt mig ; Och i det jag arbetade / at få löst benet och foten / klämde Moderssprundet / som satt om barnets hals och min arm / med en sådan håffthet til / at jag det ey längre tåla kunde ; utan måste låta fara detta knät / och draga ut handen.

Medan jag nu satt och hwilade / öfwerlade jag hoos mig sielf / hwad jag skulle wällia : antingen at söka wända barnet ; eller hielpa fram hufwudet. Det såg jag wäl : at jag skulle kunna änteligen arbeta fram den omtalta foten ; Men hwad hade jag då uträttat ? Annat intet / än dragit barnet / mig til förhinder / kulrugare i hoop / utan at det kunde wända sig : ty skulle barnet kulra kring / och komma med hufwudet up och fötterne neder ; så måste hufwudet gå tillbaka / genom denna tränga halskrangan up uti lijfmodren igen ; Och det war en sak / som war omöjelig. Skulle jag ock willia / med wåld / draga detta benet åt mig / och wända barnet / som det stod utom Moderssprundet / så hade jag säkerligen sprängt sönder / både sprundet och moderssidan : Giort altså hustrun olyckelig / ja stort henne uti döden ; Alltså tykte mig wara det bästa och säkraste rådet / at låta fara wändningen / (emedan man des utan ey kunde förmärka : at barnet lefde) och hielpa hufwudet neder igen uti det gamla stället. Det lätteligen förrättades med tilhielp af de ouphörliga trängningar / som hustrun alt stadiggt hade.

Therpå applicerade jag instrumentet Tiretste eller hufwudskruswen / och uthämtade barnet ther med. Sålunda blef denna hustrun äntelig / sedan hon alla grader igenom gådt / lyckeligen för-
löst /

löst/ af afif ett stort/ drygt och wäl giödt pige barn; men dödt. . . Hustrun blef wäl uti sin barnsäng af en an-
 nandagaags frässa angripen/som war orsak: at hon må-
 ste hållallla en god tid wid sängen; men omsider öfwer-
 wandt dot hon den/ och kom til sina förra kraffter igen.

Lärdom.

Afg denna händelsen kan man lära: 1. Hu-
 ru man skal wid sådant arbete / alltid
 laga/ // at man hafwer ett godt samwete; in-
 tet/ u uti oträngda mål / strida straxt til thet
 yttersta / och för barnet dödeliga / medlet;
 Utan ni gå *gradatim* och trappewis / ifrån det
 lindrigaste til det swäreste: Först söka / så
 mycketeet giörligit är / at frälsa begges lif;
 Men ni wil sådant sig ey göra låta / besälla
 omsididder barnet Gudi / och winläggia sig: at
 frälsaså / åtminstone / Modren. Ty 1. Som
 man h hår ey annat kunde märka: än barnet
 stod r rätt wändt / satt man hustrun uti sto-
 len / // at hon/ förmedelst naturliga wårkar /
 som h thon hade goda nog / och är det lindri-
 gaste ie: medlet/ skulle föda sitt foster til werl-
 den. Men som hon efter några timors för-
 läpp // ingenting uträttade / bød man til
 2. Ut h i hielpa med utwärtas handgrep: Man
 beddaade henne på en kårtsäng; lade ett
 handtblåde under hyffterna / at twenne henn-
 ne theermed uplyffte/ när wårken kom; Jäm-
 lade i den snetliggande lifmodren mitt uti
 buken ni; Förde efter / med flata handen på
 magatann lagd / när wårken kom / och mera

sådant: hwilka handgrep/ jag mången gång har sedt wara af stoor hielp/ at komma hustrun til föda. Men som wij härmed/ denna gången/ ingenting uträttade/ kom man 3. Til inwertes handgrep; nemligen/ jag smorde hela handen/ förde henne uti Moderssidan/ themed at framhielpa hufwudet. Och som ey heller detta wille hielpa/ böd man til 4. At söka fötterne och wända barnet. (Det jag och wid ett så långwarit arbete/ ibland har sedt lyckas wäl; ibland och mycket illa.) Men som sådant ey kunde låta giöra sig/ så war nu alt hoppet ute/ at framhielpa ett lefwandes barn/ om det ån skulle hafwa lijf; utan man måste ånteligen skrida 5. Til det yttersta medlet/ på det att Modren ey med satte lifwet til: nemligen förskaffa sig handtag på barnets hufwud/ det utan sargande och til dödts sårande/ sig ey giöra låter/ barnet må wara dödt eller lefwandes/ det/ desutan/ ey såkert wetas kan. Til hwilket man ey/ ån uti högsta och yttersta nöden/ skrida bör/ når all annan hielp är såfång/ och Modren står i fara/ at sätta med lifwet til. Då heter det: nöden hafwer ingen lag/ och bätter är wåga ett osäkert lif/ ån försumma begge.

2. At det erfordrar ett stort och mogit betänkande/ och öfwerwågande: Om man/ efter ett sådant långwarit arbetande/ skal biuda til: at willia wända barnet/ når det står/ som här/ med hufwudet neder/ och

giöra

giöra hustrun en sådan swär / och offta få-
fång wårk och sweda ; eller om man skal
strart skrida til det yttersta medlet / och sars-
ga barnet : ty ibland lyckas det med wånd-
ningen / uti detta målet / wål ; ibland ock
mycket illa. Och fast det lyckas wål på Mo-
drens sida ; så är doch barnet gemenligen
dödt / när det kommer fram / så wål af Mo-
drens långwariga arbete / som af sielfwa
wändningen / den då / ey utan wåldsambhet
förrättas kan.

3. Ut största faran står at fruchtas / när
barnet liännes vara wål wåndt / ty då läm-
nar man werket åt naturen / och man fins
ner sig på sifstone så bedragen / at om ey
begge / åtminstone barnet sätter lifwet til ;
Men ligger det illa wåndt / så wet en förs-
ständig Barnmoriska strart : hwad henne
står til giöra ; lämnar det ey åt naturen /
utan wänder barnet. Och frålsar ey alle-
nast gemenligen begges lijf ; men hustrun är
ock uti otrolig lårtan tid förlöst ; ther hon
wid det föregående naturliga maneret /
ibland hela dyggen / och offta aldeles få-
fångt / arbete och krysta måste. Så at man
wål kan skatta den qwinnan lyckligare / hvars
barn är illa wåndt ; än henne / som allenast
efter sten / har ett wål wåndt barn.

4. Ut denna händelsen bekräftar vara
sant : hwarom jag twiflade / uti den 7. Hi-
storien : nemligen at moderlidan kan sig til
en sådan otrolig långd uträcka / at Moder-

slutet sands / uti den 7. Läst. up wid barnets
hysster; och uti denna / war det up om bar-
nets hufwud / som stod öfwer bäckenet: Och
at hon kan sig / til en sådan stoor wid / uttå-
ga låta; at barnets stora och dryga hufwud
jemte min arm / tillika uti henne rywas
kunde.

5. Det Barnwårkarna bestå theruti: At
lifmodren drager sig uti botten tillsammans/
at med tilhielp af bukens musklar / utkrysta
hwad som uti henne är: ty elliest hade huf-
wudet ey kunnat stå åfwan för bäckenet / och
wara utom lifmodren.

Desse Anmärkningar äro wäl fåå; men
den som dem / med upmärksamhet
och estertänckiande / genom läser / skal i
dem finna grunden / af en förständig
Barnmorstas hela wetenskap. Gudh
som hafwer gifwit denna uplysningen/
och hårtills hulptit / han hielpe ån wi-
dare! Honom / af hwilken / och ige-
nom hwilken / och i hwilken / all ting
äro / ware åhra i ewighet!

AMEN.

Som

Som ingen Anmärkning om
 Twillingar är anført / så skal / at
 upfylla desse bladen / och såsom til plæg-
 ningss / ån en ganske swår förlosning / af
 twenue barn / (kommandes det ena med
 hui swudet / och det andra med fötterne
 föråt) bifogas.

N Hr 1712. den 16. Junii, blef jag kallat til
 en hustru / wid Ladugårds Landstället /
 som skulle första gången föda / och hade
 wånidas uti tre dygn. Jag fandt ther twenue
 Barnmorsskor / som hade giordt / all then flit the
 hade kunnat. Hustruns buk war ganske liten /
 och klupug / ey större ån en stoor hattekull / och
 låg aldeles uti höggra sidan. När jag under-
 sökte henne / stod barnet wål wändt / och watnet
 war för 24. timor asluppit; Men slutet / som war
 tioft / och seegt / war ey mera öppit ån en dubbel
 Carcolin; Och lijfmodren med barnet / så långt
 nederr sänkt / at jag med mina finger / beqwåmli-
 gen kunde fara utom kring slutet. Desutan war
 hustruns kroy / och sielfwa bäckenet owanligt
 trångt. På dukarna wiste mig Barnmorsskan /
 som war en af de snällesta / en grön och illa luch-
 tandde wåttska / som är ett teken at barnet är dödt.
 Som wårkarna wore små / och ingenting uträtta-
 de / lustrun och begynte at förswagas / beslöto wij :
 at Barnmorsskan skulle wända barnet / och wid
 fötterne det uthämta. Wij togo då henne utur
 stolen /

stolen / och bäddade henne på en kårtsäng. När Barnmorsskan hade fört in handen / kunde hon för trångslen ey komma til någon foot / för än wij stälte hustrun på knäna / enär hon då / med stor möda / fant en foot. Men det war henne omöjelig / at kunna draga fram denna foten til födslen / hwad slijt hon ock använde. Alltså nödgades jag at uthämta barnet / (som defutan ock war dödt) som det stod / och fäste altså mitt instrument uti hufwudet; men det stod så hårt inpräffat / at det ena beenstycket låsnade förr / och det andra efter / så at på sistone knafft något af hufwudskålen qwart war / det jag kunde fatta. När jag såg at detta wille ey lyckas / tog jag mig ett annat handgryp före: sökte så med handen omkring hufwudet / som war nu aldeles sönder riswit / at finna ansigtet; när jag det hade funnit / förde jag fingren uti mun / och satt tumen uti det söndriga hufwudet; Men det war mig omöjeligt / at sålunda med en hand / kunna utdraga detta barnet / så hårt stod thet inpräffat; Utan jag måste än betiena mig utaf en haka / den jag emellan minna finger förde uti mun / så långt in jag komma kunde / och fäste den uti gomen / då drog jag med den ena handen haken / och med den andra sielfwa hufwudet / och sålunda fölgde änteligen detta barnet med stort besvär / och med fara / at halsen hade snart skild ifrån kroppen.

När jag hade arlarna framme / låt jag stiga Barnmorsskan til / at fyllest förlossa henne; det hon ock gjorde; men när hon wille hämta effterbörden / råfode hon på en annan barnfoot / det henne

henne icke och mig ganska oförvändt förekom; emedan in ingen menniska kunde tänka: at denna hustrun/si/som war så litet tiock/ skulle gå hafwande med twenname barn. Hon wände då strax thet samma/sicke beoerigge fötterne fram / och wille så widare förlössa h henne; Men gick thet swårt med thet första barnet/ som kom med hufwudet föråt: Det gick ey lättare med det senare/ som kom med fötterne: Ty när hon skulle draga ut thet / och med ryggen upwrida/ai / war wägen så trång / (hwarigenom doch redan in ett barn hade passerat/) at hon sådant med ett otrivroligt arbete gjöra måste / och fast hon hade ryggen fullkomligen upwändt / så hade doch hufwudet ett ey wridit sig; utan befants när hon hade uthämtat armarna / at det war twert emot kropsen wwidit / och stod med hakan emot ijsbenet. Och w war det swårt / at få ut det första hufwudet / Det war icke ey mindre at uthämta detta senare. Hon anwände all sin macht och behändighet / at draga ut det; men förgäfwes / så at jag nödgades andragå gången / stiga sielf til igen. Och som jag / på intett sätt / kunde få neder hakan / låt jag Barnmorskan lyffta barnet med fötterne ända up; och jag tog sig med högra handen / wid nackan omkring halsen / och fingerna af den wänstra handen / förde jag sig wid nackan / uti moderslidan / så långt / at jag kom med dem rätt inunder hufwudet. Då tryckte tee jag med dem mellangården neder / emedan jag droog halsen up / och Barnmorskan benen. Och så slap up nackan äntlig ut. Efterbörden fölgde lätt. Och så så blef denna hustrun lyckelig af twenne döda barn förlöst / och mådde andra dagen / när jag henne besökte / tee rätt wäl.

Jag

Jag kan ey annat tänka: än at det senare barnet / har legat bakföre emot ryggen; och det förstfödda / med axlarna och kroppen / fram öfwer ijsbenet / hwarest hustrun war mycket trind: Och at foten / som Barnmorsskan råkade på / när hon skulle wända det första barnet / war det senare barnets foot / och kunde therföre ey föllia med ut / ty desse begge förhindrade hwarannan at kunna komma fram. Det må nu dermed wara som det wil / så kan jag detta försäkra: at jag aldrig någon swåra re förlosning hafwer förrättat.

Lärdom.

Här af kan man lära 1. At ingen kan säkert weta det qwinnan bär två barn / för än det ena är födt. 2. Det bästa maneret är: straxt wända det andra barnet / så snart det första är födt / så slipper hustrun som snarast. 3. At fast man wrider barnet med ryggen up / så wrider sig hufwudet ey altid efter; utan det kommer med ansigtet up / och fasnar med hafan emot ijsbenet. 4. Huru ett sådant hufwud skal uthielpas: nemligen man måste / i ställe at draga barnet ned at gålfwet / lyffta det up at talet / och först hielpa fram nackan / bak wid ändetarmen / therest födslen låter bäst tåga ut sig / at hufwudet / lika som en krok / hafas utur ijsbenet.

* * *

* * * * *
* * * * *
* * * * *

Register på Capitlen.

Then I. Delen.

Om then naturliga förlofningen.

Cap.		Pag.
1.	O m Barnmorskans Embete	1
2.	O m Dwinno-kroppets anatomie, eller Kapnat.	2
3.	Om Undersökningen.	5
4.	Om en hafwande qwinnas Teken.	9
5.	Om Missfall / eller otidig södelse.	13
6.	Om ett dödt fösters Teken.	16
7.	Om Blodstörtning.	18
8.	Om Senedrag / eller Ryckningar.	21
9.	Om Barnwårkar och theras åthskilnad.	23
10.	Om then naturliga födelsen.	27
11.	Huru en wändande til förlofning ställas skal.	29
12.	Om then naturliga förlofningens befrämjande.	31
13.	Om Naswelsträngens farliga förhindrande.	37
14.	Om Twillingars förlofning.	39
15.	Om Barnets naslande.	40
16.	Om Effterbördens vthämtande.	42

Then II. Delen.

Om then konstiga och onaturliga förlofningen.

Cap.		Pag.
1.	O m ett trängt bäckens förwidgande.	46
2.	O m Lijfmodrens snetliggande i gemeen.	51
3.	Om Lijfmodrens snetliggiande vthi enthera sidan.	55
4.	Om Lijfmodrens liggande fram öfwer ijsbenet.	58
5.	Om Lijfmodrens snetliggiande bak emot ryggen.	62
6.	Om barn som födas med fötterne först och hufwudet sist.	67
7.	Om barn som födes dubbla.	77
8.	Om Wändningen i gemeen.	82
9.	Om några särskilta wändningar.	88
10.	Om barn som fasna med hufwudet nederst i wägen.	94

Anmärkningarne.

Cap.		Pag.
1.	S örlosning af ett barn / som nederdref födslen / som en mössa / fram för hufwudet.	2
2.	Lifmodrens botten / med efterbörden utdragen / föres lyckelig tilbakas igen.	5
3.	En förlosning af ett barn / som anböd hufwudet / handen och naswelsträngen / och sålunda föddes.	6
4.	En hustru förlossas af ett barn / som kom dubbelt; Men kunde för des upkrumpna knå / ey födas.	8
5.	Ett barn som anböd armbogen / wändes / och födes halff dubbelt.	II
6.	Ett barn / hwars högra arm / alt tils armbogen / hängde utom kroppen / och kunde af Barnmorstan ey wändas / emedan hon sant ey igen fötterne / wändes lyckeligen wid ett been / liggandes det andra på buken.	14
7.	En förlosning af ett barn / hwars arm hängde utom födslen / så lång han war. Hwilket wid ett been wändes och uthämtades / men dödt; och Modren dog två dagar ther efter.	19
8.	En förlosning af ett barn / hwars arm hängde / så lång han war / utur Moderlifwet: Hwilket wid ett been wändes och lyckeligen uthämtades.	22
9.	En förlosning af ett barn / som wid ett been ey wille låta wända sig; utan man nödgades / och söta den andra foten.	27
10.	En förlosning af ett barn / hwars arm hängde utom moderlifwet / så lång han war / och hwilket wid wändningen ey kunde wälfwa fring; utan måste delas sönder / at frälssa modrens lif.	28
11.	En förlosning af ett barn / som war wäl wändt / och stod med hufwudet uti Moderkronan / det är / nederst uti födslen / at des håårskal syntes.	31
12.	Hwilken wiser / til Beslut / huru man med förstånd / detta swåra Embetet skal förestå / och förrätta.	32
	Anmärkning om Twillingar.	39

